

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

Katja Dragan

**Vpliv neplačanih preživnin na enostarševske
družine**

Magistrsko delo

Ljubljana 2017

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Katja Dragan

Vpliv neplačanih preživnin na enostarševske družine

Magistrsko delo

Mentor: Doc. dr. Srečo Dragoš

Študijski program: Socialno delo z družino

Ljubljana 2017

PODATKI O MAGISTRSKEM DELU

Ime in priimek: Katja Dragan

Naslov naloge: Vpliv neplačanih preživnin na enostarševske družine

Kraj: Ljubljana

Leto: 2017

Št. strani: 120 Št. slik: 1 Št. tabel: 0 Št. prilog: 4 Št. virov: 47

Mentor: doc. dr. Srečo Dragoš

Ključne besede: enostarševska družina, preživnina, preživninski sklad, revščina, razveza, odgovorno starševstvo

Povzetek:

V svoji magistrski nalogi sem se dotaknila problematike neplačanih preživnin v enostarševskih družinah. To problematiko sem skušala raziskati z intervjuji, v katerih sem spraševala starše enostarševskih družin, na kakšen način se spopadejo z neplačano preživnino s strani bivšega partnerja/ice. Zanimal me je vpliv neplačanih preživnin na duševno in ekonomsko stanje družine. Intervju sem opravila tudi s socialno delavko, s katero sem raziskovala njeno delo z uporabniki, ki so doživeli izkušnjo neplačane preživnin za otroke, na kakšen način lahko dosežejo, da se njihova pravica uveljavi ter s kakšnimi orodji jih ona sama skozi svetovalno delo opremlja, da zmorejo vse postopke. Z vsemi respondenti sem se preko vprašanj dotaknila tudi preživninskega sklada, centrov za socialno delo, izkušenj ter predlogov za nadaljnje delo.

THESIS INFORMATION

Name and Surname: Katja Dragan

Thesis title: The influence of unpaid alimonies on single-parent families

Place: Ljubljana, Slovenia

Year: 2017

Number of pages: 120

Number of charts: 0

Number of pictures: 1

Number of attachments: 4

Number of sources: 47

Mentor: Srečo Dragoš, PhD, Senior Lecturer

Keywords: one-parent family, child maintenance, maintenance fund, poverty, divorce, responsible parenthood

Summary:

This master's thesis discusses the issue of unpaid child maintenance in one-parent families. The aim was to research this issue using interviews in which we asked parents of one-parent families how they react when their former partners fail to pay child maintenance. We were interested to determine the impact of unpaid child maintenance on the mental well-being and economic situation of families. We also conducted an interview with a social worker and analysed her work with clients who experienced unpaid child maintenance for their children, examined how they can exercise their rights and how she provides them with the tools they need in order to go through all the proceedings. In addition, questions helped us to discuss maintenance funds, social work centres, experiences and proposals for future work with the respondents.

Predgovor

Sprašujem se, kako je, ko se razideš s partnerjem in ostaneš sam z otroki. Takoj zatem pa se mi poraja vprašanje, le kako zmorejo? Da sam skrbiš, varuješ in vzgajaš otroke ter za njih v celoti poskrbiš tudi finančno, kadar drugi starš ne izpolnjuje starševskih obveznosti.

Velikansko breme, ponekod pa velika stiska, ki jo marsikateri starš nosi sam.

V prvem delu svoje naloge sem si pogledala teorijo, ki se mi je zdela glede na tematiko najbolj relevantna. Na kratko sem si ogledala, kakšne so pravne posledice razpada partnerske zveze. Pri tej temi sem se dotaknila vloge centrov za socialno delo ter otrokovega glasu v teh postopkih, saj se mi zdi glas otroka zelo pomemben. Še posebej pomemben je takrat ko se družina na novo formulira in ločitev staršev na otroka močno vpliva.

V nadaljevanju sem se osredotočila na enostarševske družine, njihovo ranljivost ter statistiko enostarševskih družin v Sloveniji. En del pregleda teorije sem namenila tudi samim preživninam ter neplačevanju le-teh. Pregledala sem tudi institut Javnega preživninskega sklada Republike Slovenije. V pregled teorije sem vključila tudi končno poročilo raziskave o revščini in socialni izključenosti enostarševskih družin, ki ga je leta 2011 izvedel Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

V empiričnem delu me je zanimal glas socialne delavke ter staršev, ki so imeli izkušnjo z neplačano preživnino s strani bivšega partnerja/ice. Skozi vprašanja skušam slišati glas socialne delavke ter njene izkušnje z uporabniki, katerim zavezanci ne izplačujejo prežvinn za otroke. Kakšen je njen strokovni vidik na to ter na kakšen način opremlja uporabnike, da dobijo moč in gredo v boj za preživnino, ki pripada njihovim otrokom. Zanimal me je njen vidik o preživninah ter o Preživninskem skladu RS. Želela sem slišati tudi njene predloge za spremembe v samih postopkih pridobivanja prežvinn.

Poleg glasu socialne delavke, pa sem poslušala glas uporabnikov, staršev, ki so iz meseca v mesec prikrajšani za znesek, do katerega so kot skrbniki otrok upravičeni. Raziskovala sem, kako razpad partnerskega razmerja in neplačane preživnine vplivajo na življenje družine ter kakšne strategije preživetja ubirajo, da se lažje prebijajo iz meseca v mesec. Želela sem slišati njihovo mnenje o Preživninskem skladu RS ter o njihovih izkušnjah s centri za socialno delo. Spodbudila sem jih, da so izrazili svoje predloge za spremembe postopkov na podlagi svojih izkušenj.

Za to temo magistrskega dela sem se odločila predvsem zaradi poznavanju zgodb ljudi, ki so se s to situacijo v življenju že srečali. Zdi se mi, da so to zgodbe, ki se v sodobnem času zelo pogosto dogajajo, zato sem prepričana da mi bo vso to znanje ter izkušnje mojih sogovornikov, ki sem jih prejela skozi pisanje naloge, pomagalo, da bom bolj opremljena, ko se bom v svojem delu ali življenju s tem srečala.

Zahvala

Hvala vsem mojim najbližjim, ki ste stopali skupaj z menoj po poti do moje magistrske naloge, ki jo končno držim v rokah.

Mami in Aleš, vama gre še posebej lepa beseda zahvale, saj sta mi v zadnjem letu velikokrat priskočila na pomoč in me spodbujala ter me podpirala skozi cel čas izdelave naloge.

Najlepša hvala tudi Vam, mentor doc. dr. Srečo Dragoš, za vaš dragoceni čas, ki ste mi ga namenili, za vašo hitro odzivnost ter vodenje skozi nalogo.

Hvala vsem tistim, ki ste se odzvali in prispevali delček svoje zgodbe in izkušnje v mojo nalogo. Hvala za vaš čas, ki ste si ga vzeli za sodelovanje.

Hvala tudi tebi, draga Tina. Za vse vzpodbudne besede, podporo in pomoč pri izdelavi naloge. Hvala za vse nasvete, kadar nisem več vedela, kako naprej.

Lepe besede zahvale pa namenjam tudi mojim puncam iz Magistrata: Mojca, Tina in Kaja. Hvala za vso podporo, potrpežljivost in vzpodbudne besede v zadnjih mesecih. Hvala za vse proste dni, da sem si jih lahko vzela za pisanje naloge.

Najlepša hvala vsem in vsakemu posebej.

Kazalo vsebine

1.	TEORETIČNI UVOD	1
1.1.	RAZPAD ZAKONSKE IN ZUNAJZAKONSKE ZVEZE	1
1.1.1.	PRAVNE POSLEDICE RAZPADA ZAKONSKE ZVEZE	2
1.1.2.	VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO.....	2
1.1.3.	VPLIV RAZVEZE NA OTROKE.....	6
1.2.	ENOSTARŠEVSKÉ DRUŽINE V SLOVENIJI	8
1.2.1.	RANLJIVOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN.....	10
1.2.2.	SOCIALNA VARNOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN	11
1.2.3.	STATISTIKA ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN V SLOVENIJI	13
1.3.	PREŽIVNINA	15
1.3.1.	ZAVEZANCI IN UPRAVIČENCI.....	15
1.3.2.	DOLOČANJE PREŽIVNINE	17
1.3.3.	NEPLAČEVANJE PREŽIVNINE	18
1.3.4.	PREŽIVNINA- OTROKOVA PRAVICA.....	22
1.4.	JAVNI ŠTIPENDIJSKI, RAZVOJNI, INVALIDSKI IN PREŽIVNINSKI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE	24
1.4.1.	UPRAVIČENCI.....	26
1.4.2.	POSTOPKI.....	27
1.5.	REVŠČINA IN SOCIALNA IZKLJUČENOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN	31
2.	OPREDELITEV PROBLEMA.....	36
2.1.	Raziskovalna vprašanja	37
3.	METODOLOGIJA	38
3.1.	Vrsta raziskave	38
3.2.	Teme raziskovanja	38
3.3.	Merski instrument	38
3.4.	Populacija	38
3.5.	Zbiranje podatkov	39
3.6.	Obdelava in analiza podatkov	40
4.	REZULTATI IN RAZPRAVA	41
5.	SKLEPI.....	52
6.	PREDLOGI.....	55
7.	SEZNAM VIROV	57
8.	PRILOGE	62
8.1.	Priloga 1: Smernice za intervju	62
8.1.1.	Smernice za intervju s socialno delavko na Centru za socialno delo	62

8.1.2.	Smernice za intervju z predstavniki enostarševskih družin katerim preživnina ni bila redno izplačana kljub upravičenosti	62
8.2.	Priloga 2: Prepis intervjujev	63
8.2.1.	Prepis intervjuja s socialno delavko iz Centra za socialno delo	63
	Prepis intervjuja s predstavnico Centra za socialno delo	63
8.2.2.	Prepis intervjujev z predstavniki enostarševskih družin katerim preživnina ni bila redno izplačana kljub upravičenosti	68
8.3.	Priloga 3: Odprto kodiranje	81
8.2.3.	Intervju A.....	81
8.2.4.	Intervjuji B, C, D, E, F, G, H.....	89

Kazalo slik

Slika 1: Organigram delovanja sklada (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije)	25
--	----

1. TEORETIČNI UVOD

1.1. RAZPAD ZAKONSKE IN ZUNAJZAKONSKE ZVEZE

Naj na začetku najprej zapišem definicijo, ki opredeljuje, kaj zakonska zveza oziroma zunajzakonska skupnost sploh sta. Nato pa se bom osredotočila na razvezo zakoncev oziroma razhod zunajzakonskih partnerjev, saj menim, da je konec partnerske zveze, v kateri so se rodili otroci, v bistvu začetek novega življenja, sprememb, prilagajanja in dogovorov med staršema.

Ločitev je težavna preizkušnja tako za starše kot njihove otroke. Celovitost življenja družine se prekine in posameznika začasno potisne v osamo. Obstoječe življenje se sesuje, nove poti, ki bi ponudila varen korak, pa še ni. Družinski člani med seboj še vedno ostanejo povezani, vendar drugače kot prej; spremenijo se vloge, naloge, medsebojna pričakovanja in življenjske okoliščine. Za vzpostavitev novega ravnovesja je potreben čas, sodelovanje in konstruktivno iskanje rešitev vseh udeleženih (Štadler et al. 2009: 81).

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (v nadaljevanju ZZZDR) v 3. členu opiše zakonsko skupnost kot življenjsko skupnost žene in moža, katere namen je v snovanju družine¹.

Kot zunajzakonska skupnost pa se šteje dalj časa trajajoča življenjska skupnost moškega in ženske, ki nista sklenila zakonske zveze. Vse pravice in dolžnosti partnerjev, ki izhajajo iz zakonske skupnosti, veljajo tudi za izvenzakonsko skupnost².

»Zunajzakonska skupnost preneha po volji zunajzakonskih partnerjev, pri tem pa ima prenehanje podobne pravne posledice kot pri prenehanju zakonske zveze, kot na primer delitev skupnega premoženja, vračanje daril, preživljanje in skrb za otroke, izguba dedne pravice.«³

¹ Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Uradni list SRS, št. 15/76, 14/89 in Uradni list št. 69/04, Ljubljana, 2004. V nadaljevanju ZZZDR. Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40>

^{2, 3} E-uprava Republike Slovenije. Zunajzakonska skupnost. Dostopno na <https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/zunajzakonska-skupnost/zunajzakonska-skupnost.html>

Zupančič razlaga, da zakonca lahko svojo zvezo prekineta sporazumno, tako da se na human in dostojanstven način rešita zakonske zveze, sodišče pa je po zakonu dolžno poskrbeti, da se ob sporazumni razvezi primerno zavarujejo koristi otrok, rojenih v zakonski skupnosti, saj uživajo posebno varstvo države. Sodišče lahko razveže zakonsko zvezo na podlagi sporazuma, v kolikor sta se starša sporazumela glede razmerja do skupnih otrok; glede varstva, vzgoje in preživljanja (Zupančič, 1999: 81).

1.1.1. PRAVNE POSLEDICE RAZPADA ZAKONSKE ZVEZE

Zupančič v svojem delu obrazloži tudi pravne posledice prenehanja zakonske zveze. Sama se bom osredotočila na tiste posledice, ki zadevajo otroke. Avtor piše o dveh vprašanjih, o katerih se bivša zakonca dogovarjata. Prvo je, pri kom bo otrok sploh živel, torej, komu bo zaupan v vzgojo in varstvo ter drugi o tem, kako bo breme preživljanja otrok v prihodnje razdeljeno med staršema. Dolžnost preživljanja velja predvsem za mladoletne otroke oziroma tudi polnoletne, v kolikor študirajo in izpolnjujejo študijske obveznosti ter za polnoletne, otroke, ki so zaradi telesne in duševne motnje nezmožni, da bi sami pridobivali sredstva za preživljanje. Na podlagi teh dveh dogovorov sodišče oceni, ali je sporazum v skladu s koristnostjo otrok. V kolikor ni, potem sodišče predlog za sporazumno razvezo zavrne (Zupančič, 1999: 91).

Nato dodaja tudi, da ima tisti od staršev kateremu otrok ni bil zaupan v vzgojo in varstvo, pravico do osebnih stikov z otrokom. Namen stikov je, da otrok ohrani občutek povezanosti, medsebojne pripadnosti ter da lahko roditelj, ki nima otroka pri sebi, vpliva na njegovo vzgojo. Roditelju teh stikov ne sme nihče onemogočiti, razen sodišče, v kolikor odloči, da stiki ne bi bili v otrokovo korist. Dogovor o izvrševanju stikov je v domeni staršev, če se ne moreta sporazumeti, o tem odloča sodišče (ibid: 94).

1.1.2. VLOGA CENTROV ZA SOCIALNO DELO

Vloga centrov ob razvezi zakonske zveze se mi zdi zelo pomembna, saj se po navadi starša najprej obrneta tja, ko je potrebno skleniti sporazum o stikih, preživnini in vzgoji ter varstvu otroka. Poleg tega je socialna delavka na centru pomembna, saj sodišču izda mnenje o tem, ali so sklenjeni sporazumi v največjo korist otrok.

Na centru za socialno delo poteka delo ob procesu razveze v obliki svetovalnega razgovora s staršema. Ta razgovor mora temeljiti na sodelovanju, sporazumevanju in dogovoru. Raziskovalni pogovor poteka z vsemi udeleženi, saj je potrebno vzpostaviti delavni odnos. V izvirnem delavnem projektu podpore in pomoči se ustvari varen prostor, kjer se udeleženi soočajo s spremembami v razvezi. To je posebnost socialno delavnih ravnanj v procesu sodelovanja. Le tako lahko socialni delavci opravljajo strokovno kompetentno delo (Čačinovič Vogrinčič, 2006: 11-12).

Svetovalni razgovor je tudi upravni postopek, v katerem center za socialno delo izda mnenje in ga pošlje sodišču. Po zakonu sta partnerja z otroki ob razvezi dolžna, da obiščeta pristojni center za socialno delo (ibid.:80).

V procesu razveze imata starša na voljo dve storitvi, na kateri se lahko obrneta. Prva je prva socialna pomoč (PSP). Te storitve se poslužujejo tisti, ki se na center za socialno delo obrnejo prvič in prostovoljno. To po navadi naredijo zaradi stisk, težav ali iskanja informacij o določenih postopkih socialnih storitev. Prva socialna pomoč se lahko opravi tudi preko telefona, kjer socialni delavci uporabniku posredujejo osnovne informacije, tudi glede postopka razveze zakonske zveze ali pa jim nudijo le podporo in pomoč (Čačinovič Vogrinčič, 2006: 81).

Druga storitev, ki jo center za socialno delo ponuja, pa je upravni postopek in sodelovanje v socialnem delu. Namen tega postopka je dogovor o treh bistvenih vprašanjih, ki se dotikajo otrok. V procesu razgovora s socialno delavko, se imajo možnost dogovoriti glede preživnine, varstva in vzgoje mladoletnega otroka ter o ureditvi stikov z njim. Socialni delavec mora skozi celoten postopek stremeti k dogovorom, ki so v največjo korist otroka. Na centru za socialno delo nudijo pomoč vseh trinajstih fazah razveznega postopka kot jih opisuje Margaret Robinson; od priznanja zloma zakona, pri spremembah v organiziranosti družine ter do faze, ko partnerja medsebojno ohranjata le še vlogo staršev. V kolikor je med njima še vedno veliko bolečine, ju socialna delavka usmeri v svetovanje, da ubesedita in raziščeta zadeve med seboj. Tako lahko v nadaljevanju lažje pridejo do skupnih rešitev v zvezi z vprašanji, ki se dotikajo skupnih otrok (ibid.: 82).

1.1.2.1. Otrokov glas v postopkih na centru za socialno delo

V tem delu besedila, bi nekaj besed namenila tudi glasu otroka v postopkih razveze. Menim, da kljub zakonski podlagi, otrok zelo težko izrazi mnenje v postopkih razveze. Občutek imam, da se največkrat kar sami odrasli dogovorijo kako naprej, saj se oni smatrajo za osebe, ki otroke najboljše poznajo in na ta račun sklenejo dogovore, ki naj bi po njihovo bili v največjo korist vseh udeleženi.

Ob razpadu družine je celotna zadeva najbolj boleča za otroke, še posebej pa je boleče, če se mora otrok odločati, pri katerem od staršev si želi živeti. Otrokova pravica je, da izrazi svojo voljo in mnenje, naloga sodišča pa je, da pretehta, ali je izražena volja otroka res v njegovo korist. Težava se pojavi s konfliktom lojalnosti. Otrok ima rad oba starša in zato želi ugoditi obema. S strani staršev pa se lahko pojavijo manipulacije, ki otežijo, da otrok izrazi svojo pravo voljo in mnenje. Do sodelovanja v postopku ima pravico vsak otrok, ni pa dolžnost otroka, da v postopku sodeluje. Svojo svobodno voljo lahko otrok izrazi sam ali pa preko zaupnika. Naloga sodišča je, da z vsemi zbranimi mnenji odloča v največjo korist otroka⁴.

V teh postopkih se dostikrat zgodi, da otroci ostanejo nemi, saj ne najdejo besed, s katerimi bi lahko ubesedili neko stvar. V tem primeru je odgovor velikokrat »ne vem«. Strokovnjak mora vedeti, da se za tem odgovorom skriva izkušnja nemoči in izkušnja, da je bil preslišan, ali pa so te besede tako globoko zakopane, da še sam ne zmore do njih. V tem primeru je nujen drugačen pristop do otroka, pogovor, ki se odvija drugače od običajnega. (Rakar *et al.* 2010: 84).

Avtorica Diane Gehart (2007) je v svojem delu izdelala nekaj temeljnih izhodišč, po katerih se odrasli ravnamo na način, da lahko slišimo glas otroka. Predstavi nam, da je mogoče slišati glas otroka v procesu razveze, vendar moramo ustvariti oprt prostor za njegov glas. Čeprav nam otrok odgovarja z »ne vem«, se tega odgovora ne smemo prestrašiti, ampak moramo uporabiti drugačen način za pogovor z otrokom. Temeljna izhodišča, ki nam jih avtorica ponuja, so lahko socialnim delavcem, ki delajo z družinami in otroki v pomoč.

⁴ Pristavec, M. (2015), Večplastnost vprašanja dodelitve mladoletnih otrok. Posvet otrok v družinskih sporih. Okrožno sodišče Kranj. Dostopno na http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/2015_-_Otrok_v_druzinskem_sporu/Pristavec.pdf

V naslednjih stavkih bom ta izhodišča na kratko povzela po avtorici (Gehart 2007: 186–191). Kot prvo izhodišče avtorica omeni, da moramo ustvariti dialoški prostor; otroku zagotovimo prijazno okolje, kjer se bo otrok počutil prijetno in zaželeno. Ureditev prostora sporoča otroku, da bo slišan ter da bo prepoznan njegov pogled na svet. Socialni delavci morajo biti potrpežljivi in dati otroku dovolj časa, da pove in razloži stvari. Strokovnjak z otrokom preveri pomene izrečenega. Vse, kar otrok pove, je smiselno in pomembno. Nato pravi, da je potrebno tudi drugo izhodišče, to pomeni, da strokovnjak zavzame držo nevedočega, tako, da pusti odprt prostor za nove ideje, ki se pojavijo skozi pogovor. Otroku tudi v tem izhodišču damo čas, da pride na dan s svojim razmišljanjem in idejami. S tem izhodiščem se povezuje tudi naslednje, ki pravi, da mora strokovnjak zavzeti držo radovednega in nestrokovnega. Na ta način pokaže pristno željo, da razume otrokov pogled na svet, saj otroci na svet po navadi gledajo drugače kot odrasli. Ravno tako strokovnjak pazi, da so otroku njegove besede razumljive. To izhodišče pomembno okrepi in razširi prostor za glas otroka. Kot četrto izhodišče avtorica navaja, da naj strokovnjaki ponudijo nenavadne komentarje. Če bi ponudili preveč običajne komentarje, uporabniki ne bi mogli ustvarjati novih pomenov. Ko delamo z otroki moramo pričakovati, da so lahko njihovi odgovori tudi neverbalni, zato je prav, da tudi strokovnjak uporablja neverbalni pristop (preko petja, risanja, govorjenja z lutkami). Kot naslednje izhodišče Gehartova navaja oblikovanje različnih vidikov- večkratnih perspektiv. Če imamo več različnih perspektiv, lahko ustvarjamo nove pomene in razumevanja. To lahko storimo tudi tako, da povabimo vsakega člana družine, da ubesedi svoj pogled na situacijo ter poleg vključi tudi perspektivo podporne osebe, kot so šolski svetovalci, učitelji, prijatelji. Pomembno je, da zagotovimo odprt in varen prostor za glas otroka, da je njegov glas slišan ter da se počuti varnega spregovoriti o svojih pogledih in stališčih. Drugi način, da zagotovimo večkratno perspektivo je, da v pogovor strokovnjak vključi še druge ljudi, ki podelijo svoj pogled na situacijo, nato pa strokovnjak povabi otroka, da poda svoje videnje na slišano. Kot zadnje izhodišče pa omenja, da naj strokovnjak stopi onstran besed. S tem avtorica misli, da pri svojem delu uporablja risbe, glasbo, petje, igranje vlog, ples, ..., saj se nekateri otroci lažje odprejo in tako lažje ubesedi svoja občutenja skozi risbo ali igro, kot pa preko besed.

Skozi tak pristop lahko tudi socialni delavci na centrih za socialno delo pridobijo pristno mnenje otroka in njegovo videnje, ki ni nujno le skozi direktna vprašanja, s katerimi lahko otroka potisnemo ob zid, ampak lahko tudi z indirektnimi metodami pridejo do otrokovega glasu.

1.1.3. VPLIV RAZVEZE NA OTROKE

»Ne glede na to, kako nesrečna je bila partnerska zveza, je njen razpad za otroka pretresljiv dogodek. Otrok doživlja ločitev svojih staršev boleče in kot motnjo. Ob njej je čustveno prizadet.« (Štadler et al., 2009:45)

Avtorji v nadaljevanju zapišejo, da otroci zaradi ločitve staršev najprej trpijo kratkoročno, to izrazijo skozi hujše in očitne težave ob ločitvi, pogosto pa otroci trpijo tudi dolgoročno. O dolgoročnih posledicah govorimo takrat, ko se pri otroku zaradi ločitvenega postopka in dogajanja po ločitvi med staršema, zmanjšajo kasnejše zmožnosti za kakovostno življenje. Za boljšo kakovost življenja otroka v odrasli dobi je torej nujno, da njegova starša uspeeta razviti sodelujoče starševstvo. Poleg tega pa ima ločitev staršev na otroka tudi ekonomske in socialne posledice, ki v najslabšem primeru trajajo vse življenje (ibid.: 54-55).

Otrokov odziv na razvezo in posledični vpliv na otroka, je odvisen tudi od tega, ali si je otrok zaradi razmer v družini želel, da se starša razvežeta. V tem primeru ločitev za otroka predstavlja neko olajšanje, sprejme jo kot pozitivno dejanje, s katerim bo konec družinskim prepirom in težavam. To je povsem razumljiva reakcija otroka, zaradi katere se otroci ne smejo počutiti krive (Bingham, 2006:27).

Večina otrok ločitve ne sprejme. Dojema jo kot eno najgrozljivejših reči, s katero se morajo soočiti. Resnico sprejmejo kasneje kot njihovi starši, saj verjamejo v pobotanje staršev do trenutka ko eden od njiju zapusti dom (Ellison, 2001:54).

Otrokova negativna čustva se po navadi izražajo skozi zmeden življenjski slog. Manj se posvečajo šoli in učenju, niso dosledni pri obiskovanju pouka, pozno hodijo spat, pogosto pa se pojavijo psihosomatske bolezni, ki jih moramo jemati resno, saj za otroka niso nič manj resnične, čeprav so jih povzročile čustvene okoliščine, ne pa fizična bolečina (Charlish, 1998: 45-46).

Po razvezi je potreben čas, da se življenje ustali ter da se tako starša kot otroci privadijo na novo življenje. Starša morata ostati starša in skupaj sodelovati v dobro otroka, da lahko odraste v močno osebo, ki bo kakovostno zakorakala v odraslo življenje, brez travm in negativnih posledic razveze.

1.2. ENOSTARŠEVSKÉ DRUŽINE V SLOVENIJI

Naj najprej opredelim pojem enostarševske družine skozi zakonodajo. V 10. odstavku 9. člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) lahko preberemo, da se za enostarševsko družino po tem zakonu šteje skupnost enega izmed staršev z otroki, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem prejemkov za preživljanje ne prejema ali je drugi izmed staršev neznan ali kadar otrok po drugem izmed staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema⁵. Sodna praksa zato to definicijo enači tudi s samohranilci.

Tudi Breznikova v svojem delu pravi, da pogovorno večkrat imenujemo enostarševsko družino kot samohranilstvo, čeprav je med njima velika razlika. Težava je v tem, ker nobeden od slovenskih zakonskih predpisov ne določa natančne definicije tega pojma (Breznik, 2011:190).

Za potrebe raziskave v svoji nalogi sama kot enostarševsko družino dojemam definicijo po Daviesu, ki pravi, da se definicije enostarševske družine nanaša na očeta ali mamo, ki ne živi več skupaj s svojim partnerjem oziroma zakoncem, živi pa skupaj z enim ali več otroki. Posplošeno gre tu za družino, ki jo sestavlja eden izmed staršev, ki živi skupaj s svojimi otroki (Davies, 2000:196). Temu bi dodala le še svoj vidik, da kot enostarševske družine dojemam tiste družine, pri katerih partnerja iz raznoraznih okoliščinah nista več skupaj, otroci imajo uradno oba starša zapisana v rojstnem listu in je tako naloga obeh staršev, da skupaj sodelujeta v vseh stvareh, ki zadevajo otroke, v kolikor je najbolj mogoče.

Radič, ki je v svoji diplomski nalogi preučevala enostarševske družine, piše o tem, da se stroka še vedno ne posveča dovolj enostarševskim družinam, čeprav gre za najhitreje rastočo obliko družinskega življenja pri nas. Omenila je tudi, da so bile nekoč enostarševske družine manjvredne družinske oblike, saj so preveč odstopale od idealnega družinskega modela. Enostarševske družine so bile videne kot nepopolne in so do popisa leta 1961, spadale prav v to kategorijo. Omenja tudi, da se pojavlja trend stigmatiziranja enostarševskih družin, zaradi

⁵ Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev, v nadaljevanju ZUPJS (Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – Zštip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16) dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780>

povečanja števila parov, ki ima skupne otroke, a živita na različnih naslovih in tako prejemata večje ugodnosti, kot če bi žvela skupaj (Radič, 2008: 29).

Renerjeva v svojem delu pravi, da je težko pojasniti, da se sodelujoči v strokovnih in znanstvenih krogih že dobri dve desetletji ukvarjajo prav s pojmom družine in s tem, kaj naj bi ta pojem pokrival. Sprašuje se, ali naj bo definicija družine omejena na tradicionalno predstavo o starših in otrocih, ki skupaj živijo v družinskem gospodinjstvu. Ali dve neporočeni osebi z otroci tvorita družino. Ali morata biti ti dve osebi nasprotnih spolov. Ali naj enostarševske družine obravnavajo kot običajne družine ali pa so nekaj posebnega, morda odklonskega (Rener, 2006:13). Statistična definicija družine se razlikuje od sociološke definicije, ki pravi, da družino definiramo kot skupino oseb, ki skupaj živi v gospodinjstvu in jo sestavlja vsaj en otrok in ena odrasla oseba. Na osnovi te definicije je tudi OZN predlagala tipologijo družin in sicer: jedrne družine (biološke in socialne jedrne družine, enostarševske družin in adoptivne družine), razširjene družine (tri ali več generacijske družine) ter reorganizirane družine (dopolnjene družine, življenje v skupnost in reorganizirane družine istospolnih partnerjev) (ibid.: 16-17).

Glede na vzrok nastanka pa avtorja Kordeš in Jeriček v svojem zaključnem poročilu delita enostarševske družine na naslednje faktorje:

- nekatere družine so enostarševske že od rojstva- to pomeni, da starša nikoli nista sklenila zakonske zveze oziroma ne živita v kohabitaciji.
- Veliko enostarševskih družin nastane kot posledica razveze oziroma ločitve med zakoncema; najpogostejši način nastanka enostarševske družine.
- Obstaja tudi nekaj primerov, ko je eden od staršev tuji državljan/ka in se vrne nazaj v svojo domovino ter zapusti partnerja/ partnerko skupaj z otrokom. Pri tem tipu družin se pojavljajo problemi, ki so povezani predvsem z neplačevanjem preživnin.
- Velik odstotek družin nastane zaradi smrti partnerja (Kordeš, Jeriček, 2006).

Torej, o enostarševskih družinah ne moremo splošno govoriti o homogeni skupini, saj obstaja veliko podkategorij te skupine.

1.2.1. RANLJIVOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

»Enostarševske družine so drugačne od drugih oblik družine predvsem zato, ker so mnogo bolj prikrajšane: živijo v bistveno težjih življenjskih razmerah, imajo nižje dohodke, slabše razvite socialne podporne mreže, subjektivni občutki zadovoljstva z življenjem so v enostarševskih družinah bistveno slabši kot v drugih oblikah družin. Gre torej za splet dejavnikov, ki morda povzročajo, da se v teh oblikah družin živi težje, nikakor pa ne moremo reči, da je to oblika družine, ki producira razvajene in deviantne otroke, nepopolne.« (Rener v Lorenčič 2003)

Švab (v Rener *et al.*, 2006: 69) omenja, da so v povprečju enostarševske družine bolj socialno ranljivejše in bolj izpostavljene socialni izključenosti kot družine v katerih sta prisotna oba starša. Pri tem ne misli na kvaliteto odnosov v družini ali družinskem življenju na sploh, ampak na težje usklajevanje zahtev in obveznosti na delovnem mestu in v družini ter na izhodiščno slabši ekonomski položaj, zato je med revnimi družinami največ prav enostarševskih družin (Rener *et al.*, 2006: 69).

Radičeva v svojem delu piše o izključenosti enostarševskih družin, ki je v ospredje javnosti po njenem mnenju najbolj prišlo v letu 2001, ko se je debatiralo o kakovosti enostarševskih družin. Povod teh debat je bil referendum o oploditvi samskih žensk z biomedicinsko pomočjo. Slovenska družba je v tistem času pokazala, da vidi enostarševske družine kot nepopolne, v primerjavi z dvostarševskimi družinami pa lahko otrok odrašča manj kvalitetno. Največji nasprotnik je bila rimsko-katoliška cerkev, ki je zatrjevala, da otrok potrebuje mamo in očeta; torej dva starša in da eden ni dovolj. Spraševala se je, koliko otrok je v tem obdobju na račun tovrstnih izjav trpelo, koliko so se počutili izključene, drugačne (Radič, 2008: 43- 45).

Enostarševske družine so ranljivejše tudi, ko gre za vprašanja stanovanjske problematike. To problematiko sta bolj podrobno opisali avtorici Mandič in Filipovič, ki v svojem članku omenjata tudi enostarševske družine. Pišeta o tem, da je v Sloveniji primanjkljaj stanovanj, če kot kazalce uporabita prenaseljenost in pravno varnost uporabe stanovanj. Nujno je potrebno zmanjšati odsotnost stanovanj in razreševanje naslednjih problemov:

- neurejeno zasebno najemodajalstvo (brez pogodb, neregulirana kakovost).

- Cenovna dosegljivost (višina stanovanjskega stroška, revni lastniki).
- Nove oblike stanovanjske ranljivosti (deložacija, zaseg stanovanj).
- Problemi ranljivih skupin: nasilje v družini, enostarševske družine, starejši.
- Stanovanje po dolgotrajnejšem bivanju v institucijah (Mandič, Filipović, 2005: 716).

Sama bi na koncu kot enega izmed vidikov ranljivosti dodala tudi izključenost oziroma manjša vključenost enega starša v starševstvo po razvezi. Tudi Zavrl (1999:150-155) piše o tem, da je pogost razlog za očetovo odsotnost iz družine, razveza. Očetje pa zaradi okrnjenih stikov trpijo bolj na emocionalnem področju kot matere.

1.2.2. SOCIALNA VARNOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

Že v izhodišču je položaj enostarševskih družin v družbi težji, saj sodijo med socialno ranjivejše skupine. V nadaljevanju povzemam trditve avtorice Radič (2008:42), ki pravi, da je prav ta tip družine prikrajšan v več segmentih:

- ekonomsko stanje enostarševskih družin je nezavidljivo, saj je težko preživljati družino z enim dohodkom - razen v primerih, kjer drugi starš redno plačuje preživnino (enostarševska družina kot posledica ločitve).
- Težje usklajevanje delovnih in družinskih obveznosti (zaradi enega dohodka je težje najti varstvo za otroke - pomembna pomoč starih staršev).
- Praviloma so enostarševske družine materinske, to pomeni, da je starš, ki ostane z otroki ženskega spola - torej mati, kar lahko pomeni, da je bolj izpostavljena spolno strukturiranim razlikam kot moški-očetje (težja zaposlitev, manjše plače).

Socialni položaj enostarševskih družin dodatno poslabšajo morebitni neurejeni odnosi med staršema. Slabša socialna varnost enostarševskih družin se vidi tudi skozi neizplačane preživnine, stanovanjski problem, varstvo otrok, denarno pomoč ter skozi stigmatizacijo družbe (Radič, 2008: 42).

Avtorica Renner piše o tem, da raziskave po svetu in Sloveniji kažejo, da zlasti enostarševske družine, ki jih sestavljajo matere in otroci, živijo v najtežjih razmerah, kar pomeni, da imajo v primerjavi z drugimi družinami nižji dohodek na družinskega člana, manj trajnih dobrin, poleg tega pa ocenjujejo zadovoljstvo s

svojim življenje nižje kot pri ljudje, ki živijo v drugačnih tipih družin (Rener, 1995: 21).

V nadaljevanju podpoglavja socialne varnosti družin se želim dotakniti tudi pravnega položaja in dodatnih ugodnosti enostarševskih družin, zapisanih v ZUPJS in ZSVarPre.

Julija 2010 sta bila sprejeta nova zakona, in sicer Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) ter Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre), ki sta stopila v uporabo z letom 2012.

Enostarševske družine so tako upravičene do 10 % višjega otroškega dodatka, vendar le tiste, ki ustrezajo definiciji po ZUPJS (skupnost enega izmed staršev z otroki, kadar je drugi od staršev umrl in otrok po njem prejemkov za preživljanje ne prejema ali je drugi izmed staršev neznan ali kadar otrok po drugem izmed staršev prejemkov za preživljanje dejansko ne prejema)⁶.

Pred novo ureditvijo so ta dodatek k otroškemu dodatku prejemale vse enostarševske družine.

Denarna socialna pomoč (DSP) je socialno varstveni prejemek, ki ga ureja ZSVarPre⁷ in je namenjen posameznikom, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati. To se pravi, da je posameznik lahko do nje upravičen šele, če v skladu s svojimi zmožnostmi, delom, ali uveljavitvijo drugih pravic iz objektivnih razlogov, ne more skrbeti za dostojno preživetje sebe in svoje družine (Strban, 2011:184) . ZSVarPre v 7. členu na novo določa definicijo enostarševske družine, ki je definirana kot skupnost enega starša z otroki, kadar je drugi starš umrl oziroma je neznan ali pa mu je bila odvzeta roditeljska pravica ali poslovna sposobnost. Družinam, ki ustrezajo tej definiciji, se zaradi večje stopnje tveganja za revščino, višina minimalnega dohodka poveča za 10 % osnovnega zneska minimalnega dohodka iz 9. člena tega zakona⁸.

⁶ ZUPJS. Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780>

⁷ Zakon o socialno varstvenih prejemkih, v nadaljevanju ZSVarPre (Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15 in 88/16).

⁸ Zakon o socialno varstvenih prejemkih, člani in obrazložitve. (2010), Dostopno na http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/pregled/ZSVP_cleni_in_obrazlozitev_-_22.02.2010.pdf

Izredna denarna pomoč je posebna oblika pomoči, ki se dodeljuje v skladu z ZSVarPre posamezniku ali družini, ne glede na višino lastnih dohodkov. Izpolnjen mora biti pogoj, da je položaj materialne ogroženosti nastal zaradi objektivnih razlogov, oziroma prosilec prosi za pomoč zaradi izredno nastalih stroškov, ki so vezani na preživetje in jih z lastnim dohodkom ni mogoče pokriti (Strban, 2011:256). Upravičenec je dolžan porabit pomoč za tisti namen, zaradi katerega mu je bila dodeljena.

Posebnih določb pri dodeljevanju izrednih denarnih pomoči za enostarševske družine sicer ni, ampak obstaja večja verjetnost, da enostarševske družine sodijo med šibkejše in jim v določenih obdobjih primanjkuje denarnih sredstev za kritje osnovnih življenjskih stroškov.

Glede na to, da so enostarševske družine že v principu ena izmed bolj ranljivih skupin menim, da bi zakon lahko zajel vse enostarševske družine, a sta jih definiciji po obeh zakonih krepko omejili in tako zajemata le tiste družine, katerih oče ni znan, je umrl, ali pa otrok od njega ne prejema sredstev za preživljanje. Ne omenja pa tistih družin, ki prejemajo preživnine za otroke, saj so preživnine včasih precej nizke in bi ta dodatek, do katerega sedaj niso upravičeni, malo izboljšal denarno stisko teh enostarševskih družin. Prejšnja ureditev je bila v tem pogledu boljša, saj so bile do 10 % dodatka k otroškemu dodatku upravičene vse enostarševske družine.

1.2.3. STATISTIKA ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN V SLOVENIJI

Statistični urad Republike Slovenije je na svoji spletni strani objavil statistiko o gospodinjstvih in družinah. Zadnja verzija teh podatkov je iz leta 2015. V nadaljevanju bom povzela nekaj podatkov, ki se nanašajo na enostarševske družine v Sloveniji.

Na spletni strani Statističnega urada najdemo podatek, da se število enostarševskih družin v letih od 2011 do 2015 ni bistveno spremenilo in da še naprej predstavljajo 25 % vseh družin v Sloveniji. Nekoliko se je le spremenilo razmerje med obema tipoma enostarševske družine: mater z otroki je za 3.400 manj (za 2,8 %), očetov z otroki pa je za prav toliko več (za 14,6 %).

Tretjina mater z otroki je samskih, četrtina je vdov ali razvezanih (vsaka peta ima

otroke, mlajše od 18 let). Tudi največji delež očetov z otroki je samskih (7.800), sledijo pa poročeni očetje z otroki (7.000). Vdovci z otroki (6.200) in razvezani očetje z otroki (5.700) imajo približno isto stare otroke kot matere z otroki istega zakonskega stanu⁹.

Po zadnjih opravljenih raziskavah iz leta 2015 najdem podatek, da je mater z otroki 116.295, očetov z otroki pa 26.844¹⁰.

⁹ Statistični urad Republike Slovenije (2015). Vsaka sedma družina v Sloveniji je zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja. Dostopno na <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5465>

¹⁰ Statistični urad Republike Slovenije. Portal SI-STAT. Dostopno na http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05E3008S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/15_sestava_preb/15_05E30_gosp_druzin/&lang=2

1.3. PREŽIVNINA

V tem poglavju želim raziskati institut preživnin za otroke. V slovarju slovenskega knjižnega jezika je beseda preživnina definirana kot denarni prispevek za preživljanje, ki ga je kdo dolžan plačevati¹¹.

Družinsko pravo preživnino definira kot enega izmed institutov družinskega prava, ki je povezana s preživljanjem, preživninskim zavezancem in preživninskim upravičencem. V praksi poznamo preživninska razmerja med mladoletnimi otroki (oziroma polnoletnimi do 26. leta, ki se redno šolajo) in starši ter preživninska razmerja med bivšima zakoncema¹². Sama se v nalogi fokusiram na preživnine, ki so jih zavezanci (eden od staršev), dolžni plačevati upravičencem (drugemu staršu) pri katerih je otrok po razvezi partnerske zveze zaupan v vzgojo in varstvo.

1.3.1. ZAVEZANCI IN UPRAVIČENCI

V naši državi pravico do preživljanja ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij (ZZZDR).

Med drugim določa, kdo so zavezanci za plačevanje in upravičenci do prejemanja preživnine. V 4. členu ZZZDR je zapisano, da starši do svojih otrok izvršujejo roditeljsko pravico, vendar to pomeni, da nimajo do svojih otrok zgolj pravic, temveč tudi obveznosti. Z neposredno skrbjo, s svojim delom in dejavnostjo, morajo svojim otrokom zagotavljati uspešen telesni in duševni razvoj. Dolžni so skrbeti za življenje, pravice in koristi ter osebni razvoj svojih otrok, s čimer otrokom zagotovijo skladen osebni razvoj, zdravo rast in jih usposablajo za samostojno življenje in delo.

»(1) Starši so dolžni preživljati svoje otroke do polnoletnosti, tako da v skladu s svojimi sposobnostmi in zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj.

¹¹ Slovar slovenskega knjižnega jezika. Preživnina. Dostopno na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=skj_testa&expression=pre%C5%BDivnina

¹² Odvetniška pisarna Ježek & Snoj. (b.d.). Preživnina - družinsko pravo. Dostopno na <http://op.si/pravna-podrocja/prezivnina-in-prezivninske-obveznosti>

(2) Če se otrok redno šola, pa tudi če se redno šola vpisan na izredni študij, so ga starši dolžni preživljati tudi po polnoletnosti, vendar največ do dopolnjenega šestindvajsetega leta starosti.» (123. člen ZZZDR)

V 129. členu ZZZDR je določeno, da so starši svoje otroke dolžni preživljati skladno s svojimi sposobnostmi in zmožnosti. To pomeni, da morajo poskrbeti za otrokove potrebe, hrano, stanovanje, obleke, obutev, varstvo, vzgojo, izobraževanje, oddih, razvedrilo in ostale posebne potrebe otroka.

Če povzamem nekaj naslednjih členov ZZZDR (125.- 128. člen ZZZDR): zakon pravi, da dolžnost preživljanja velja tudi za starše, ki ne živijo skupaj z otrokom, za starše, ki z otrokom nimajo stika in tudi za tiste starše, katerim je bila odvzeta roditeljska pravica. Odpoved pravici do preživitve pa nima pravnega učinka.

Po mojem mnenju bi moral zakon bolj natančno določati krog upravičencev, saj je določeno le, da je do preživitve upravičen otrok do 18. let starosti oziroma do 26. leta, v kolikor se redno šola. Izpušča pa vprašanje določanje preživitve za otroke, ki so v rejništvu, oziroma, ki so nameščeni v zavod. Niti ne določa, kako je s preživninami v primerih sostarševanja, ko je nekaj dni na teden otrok pri enem od staršev, nekaj dni pa pri drugem. Te situacije po mojem mnenju rešujejo z ureditvijo, da višino vsake preživitve določijo individualno, glede na potrebe upravičenca in zmožnosti zavezanca.

Zakon ravno tako ne določa, kaj se zgodi z otroki katerim je podaljšana roditeljska pravica, saj v praksi breme preživljanja tudi po dopolnjenem 18. letu pade na ramena starša. S spremembami in dopolnitvami novele zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerij (ZZZDR-C) je zakonodajalec sicer odzval staršem breme preživljanja nepreskrbljenega otroka z motnjo v razvoju po njegovi polnoletnosti (oziroma do 26. leta, v kolikor se otrok redno šola), vendar je nastala pravna praznina, saj zakonodajalec ni istočasno z ukinitvijo preživitvene obveznosti staršev vzpostavil enakovredne preživitvene obveznosti države¹³. To pomeni, da breme preživljanja otroka, ki se ne zmore preživljati sam zaradi motnje v razvoju, ostaja na ramenih staršev. Situacija je težja za enostarševske družine, saj obveznost z razbremenitvijo drugega starša, ki naj bi plačeval preživitvino le do 18.

¹³ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-11/07 z dne 18. 10. 2007. Dostopno na <http://odlocitve.us-rs.si/si/odlocitev/US27878>

leta oziroma 26. leta, pade na tistega starša, pri katerem otrok prebiva. Tako je starš prisiljen sam v celoti prispevati sredstva za preživljanje.

1.3.2. DOLOČANJE PREŽIVNINE

Preživnina se lahko določi le na sodišču. Določa se na podlagi sporazuma med staršema, ali pa na podlagi tožbe na sodišču, v kolikor se starša glede preživnine ne moreta dogovoriti.

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij pravi, da se preživnina določa glede na potrebe upravičenca in zmožnostih zavezanca. To pomeni, da se preživnina določa individualno, od primera do primera, na podlagi specifičnih dejstev vsakega primera. V kolikor se starša ob razvezi glede preživnine dogovorita, sodišče dogovor preveri, ali je v otrokovo najvišjo korist. V kolikor sporazum ni v skladu z največjo koristjo otroka, ga sodišče lahko zavrne.

V 64. členu ZZZDR piše, da če gre za razvezo zakonske zveze zaradi nevzdržnosti, se zakonca glede vzgoje, varstva in preživljanja otrok, sporazumno dogovorita in sodišče preizkusi, ali je sporazum v interesu otrok. Če se ne sporazumeta oziroma sporazum ni v interesu otrok, sodišče o teh vprašanjih odloča po uradni dolžnosti.

Na zahtevo vsakega starša ali otroka se lahko izda nova odločba o preživljanju, v kolikor so se spremenile razmere, torej, če so se povečale ali zmanjšale potrebe otroka oziroma zmožnost staršev (132. ZZZDR).

Glede višine preživnine na spletni strani MDDSZ piše, da se »*preživnina vedno določi individualno, upoštevajoč vse okoliščine primera, in sicer glede na potrebe upravičenca ter materialne in pridobitne zmožnosti zavezanca. Preživnina mora biti primerna za zagotavljanje uspešnega telesnega in duševnega razvoja otroka in mora zajemati stroške njegovih življenjskih potreb, zlasti stroške bivanja, hrane, oblačil, obutve, varstva, izobraževanja, vzgoje, oddiha, razvedrila in drugih*

*posebnih potreb otroka. Preživnina se določi v mesečnem znesku in za naprej, zahteva pa se lahko od trenutka, ko je bila vložena tožbo za preživnino».*¹⁴

Višina preživnin se usklajuje enkrat letno z rastjo cen življenjskih potrebščin. »Z izvršilnim naslovom določena preživnina se usklajuje enkrat letno z indeksom rasti cen življenjskih potrebščin v Republiki Sloveniji. Uskladitev se opravi marca, pri čemer se upošteva kumulativna rast cen življenjskih potrebščin od meseca, od katerega je bila preživnina nazadnje določena ali usklajena. Količnik uskladitve preživnin objavi minister, pristojen za družino v Uradnem listu Republike Slovenije. Sodno poravnava, pravnomočno sodno odločbo oziroma izvršljivi notarski zapis o preživnini je sodišče oziroma notar dolžan poslati pristojnemu centru za socialno delo, če ni bil dogovorjen drugačen način usklajevanja. Center za socialno delo pisno obvesti upravičenca in zavezanca o vsakokratni uskladitvi in novem znesku preživnine. Obvestilo centra za socialno delo je skupaj s sodno poravnavo, pravnomočno sodno odločbo, oziroma z izvršljivim notarskim zapisom izvršilni naslov. Če se otrok po 18. letu starosti v letu, v katerem se opravlja uskladitev preživnine, ne šola redno, center za socialno delo ni dolžan pisno obvestiti upravičenca in zavezanca o uskladitvi preživnine. Upravičenec je po 18. letu starosti dolžan centru za socialno delo do konca januarja predložiti potrdilo o šolanju ali ga obvestiti, kje se redno šola.«¹⁵

1.3.3. NEPLAČEVANJE PREŽIVNINE

Do neplačevanja preživnine pride takrat, ko od zavezanca za plačilo preživnine upravičenec za otroka ne prejme dogovorjenega zneska preživnine, ki je določena s sodno odločbo ali z drugim pravnim aktom.

V kolikor pride do neizplačane preživnine, imajo upravičenci na voljo več postopkov, s katerimi lahko pride do poplačila, ki jim pripada. Zahtevki lahko uveljavljajo v izvršilnem postopku (s predlogom za izvršbo), v kazenskem postopku (z ovadbo za kaznivo dejanje), ali pa zaprosi za nadomestilo preživnine (Orešnik, 2010: 15).

¹⁴ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2004. Veljavni predpisi. Dostopno na http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/

¹⁵ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2004. Veljavni predpisi. Dostopno na http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/

Kazenski zakonik v svojih členih omenja tudi neplačevanje preživnine, zato se širše to dejanje lahko smatra kot kaznivo dejanje kršitve družinske obveznosti. Zakonska podlaga za navedeno kaznivo dejanje vsebuje ZZZDR, iz katerega izhaja obveznost preživljanja otrok (Španinger, 2012:31).

»(1) Kdor ne daje preživnine za osebo, ki jo po zakonu mora preživljati in za katero je višina njegove preživninske obveznosti določena z izvršilnim naslovom, čeprav bi to zmogel, se kaznuje z zaporom do enega leta.«¹⁶

Iz prakse in pričevanj socialnih delavk je ob neplačilu postopek tak, da se zavezanca najprej pozove, da opravi starševsko dolžnost, nato pa starš, ki je upravičen do denarnega zneska vloži predlog za izvršbo, kjer zavezanemu staršu odtegnejo od plače določen znesek (kot znaša preživnina). V kolikor zavezanec nima službe oziroma sredstev, upravičenec poda vlogo na Jamstveni sklad RS, kateri zagotovi fiksen znesek - nadomestilo preživnine, ki je za vse otroke enak. Nekateri upravičenci do plačila preživnine za otroke pustijo zavezanca pri miru in ga ne terjajo za neplačano preživnino, saj ne želijo še bolj napetih odnosov, kot so morda med staršema že nastali.

1.3.3.1. Razlogi za neplačevanje

Eden izmed pogostih razlogov za neplačevanje preživnin, ki sem ga zasledila v literaturi, je precej tradicionalen. Avtorica Zavrl (1999: 161- 162) piše, da se v tradicionalni družini očetje mnogokrat ne čutijo odgovorne za zadeve, ki se tičejo njihovih otrok. Svoje otroke vidijo zgolj kot ženin podaljšek. V praksi se zato velikokrat zgodi, da, ko se z razvezo zakonske zveze prekine odnos z materjo njunih otrok, postane vprašljiva tudi denarna podpora očeta tem otrokom. Nekateri mislijo, da po razvezi niso več dolžni plačevati za svoje otroke, če otroci ostanejo z materjo.

Knjin in Mudler (v Zavrl, 1999: 162) dodajata, da očetje svoj primanjkljaj v izvrševanju denarnih obveznosti opravičijo z racionalizacijami, kot so 'to je bil vedno bolj njen otrok kot moj'. Tako se zdi, da imajo moški večkrat otroke samo dokler imajo ženo. Nekateri očetje menijo, da če plačujejo preživnino, jih imajo

¹⁶ Kazenski zakonik (KZ-1) (Uradni list RS, št. 55/08), 194. člen

pravico tudi videti, oziroma, če ne smejo obiskovati otrok, jim tudi plačevati ni potrebno zanje.

V nadaljevanju bom povzela nekaj dejavnikov, zaradi katerih pride do neplačevanja preživnin (Zavrl, 1999: 162- 165).

Kot prvega avtorica navaja, da moški, ki jim primanjkuje dohodkov, težko zagotavljajo pomoč svojim otrokom, kateri jim niso bili zaupani v vzgojo in varstvo. Na drugi strani pa imamo očete, ki zavračajo pomoč svojim otrokom, čeprav jim sredstev za to ne primanjkuje. Obstajajo pa tudi primeri, ko razvezani očetje, ki nimajo otrok, zaupanih v vzgojo in varstvo, ustvarijo nove družine in potem vso svojo pozornost in pomoč namenijo otrokom, s katerimi živijo v novih družinah. Naslednji dejavnik je kratkotrajnost zakona, ki po navadi potegne za sabo neplačevanje preživnine.

Naslednji dejavnik je že prej omenjena tradicionalnost. Tradicionalna razdelitev družinskih vlog je pomemben dejavnik pri opustitvi starševskih vlog po razvezi. Oče je tradicionalno v družini prisoten le kot hranilec. Ko se družina razdre, meni, da lahko upravičeno preneha s plačevanjem preživnine. To lahko pomeni neredno plačevanje oziroma neplačevanje preživnine, hkrati pa pomeni pasiven model pri izvajanju pravice do stikov.

Četrty dejavnik navaja ponovno poroko, ki je pogosta posledica zanemarjanja otrok iz prvega zakona. V kolikor sta imela starša razčiščen odnos po razvezi in urejeno starševstvo potem to ne bo razlog za neplačevanje. Če pa starša nimata dobrih odnosov po razvezi in nimata razvitega dobrega starševstva, potem je ta dejavnik pogosto povezan z neplačevanjem preživnine in pogosto z izključenostjo očeta. Peti dejavnik, ki ga avtorica omenja po Parkeu (v Zavrl, 1999: 164) je, da tisti očetje, ki imajo redne stike z otrokom, tudi redno plačujejo preživnino, saj morda tisti očetje, ki so bolj tesno povezani z otrokom, čutijo večjo dolžnost po rednem plačevanju preživnine. Nasprotno pa lahko očetje, ki preživnine ne zmorejo plačevati, ravno zaradi tega zmanjšajo ali ukinejo stike z otroki.

Avtorica tudi navaja Moxnesa (v Zavrl 1999: 164), ki govori o tem, da očetje preživnino razumejo kot 'ceno užitka'. V smislu, da plačujejo preveč, saj nimajo zelo pogostih stikov z otrokom; menili so, da so dobili za svoj denar premalo. Kot zadnjega pa avtorica navaja dejavnik avtonomije žensk. Nekatere so se

pripravljene odpovedati finančni podpori s strani očeta v zameno za popolno avtonomijo pri vzgoji otroka, da se očetje ne vmešavajo (Zavrl, 1999: 162- 165).

O neplačevanju kot družbenemu problemu razpravlja tudi poslanka državnega zbora Irgl Eva, ki pravi, da je neplačevanje preživnin večplasten problem, saj gre tu lahko za dejanske in opravičljive razloge, ali pa gre za nagajanje drugemu staršu. Marsikdo se lahko znajde v težki situaciji, ko v nekem obdobju preživnine res ne zmore plačati, vendar opozarja, da je bistveno več takšnih, ki bi jo lahko plačevali ne le zato, ker jim tako veleva zakon, ampak tudi glede na njihovo materialno stanje, pa se plačevanju na vse načine izogibajo. To problematiko so meseca septembra 2016 obravnavali na 15. seji parlamentarne komisije za peticije in človekove pravice in enake možnosti. Tam je Irglova opozarjala tudi na to, da zavezanci iščejo načine, kako bi se izognili plačilu preživnine. Zato je uspešnost izterjave izplačil vse manjša, vlog na sodiščih pa je vse več. Velika težava je tudi v tem, da upravičenci težko dokažejo, da je zavezanec zmožen plačila, sam postopek izterjave preživnine pa lahko traja več let. Stranka poslanke Irgl pravi, da je neplačevanje preživnine ali izogibanje plačilu nesprejemljivo in velja za obliko nasilja v družini, kar se lahko kaže kot namensko zanemarjanje otroka. Do neplačevanja preživnin velja ničelna toleranca, saj sta starša dolžna preživljati otroke in skrbeti za njihov celovit razvoj. Zato predlagajo, da se v zakon o preprečevanju nasilja v družini definicijo ekonomskega nasilja dopolni tudi z vsebino neplačevanja preživnin. Komisija je sprejela sklep, da se je seznanila s problematiko preživnine kot temeljne pravice otroka ter ostro obsodila neplačevanje oziroma izmikanje plačevanju kot družbeno nesprejemljivo. Komisija je še pozvala neplačnike preživnin, da redno izpolnjujejo svoje obveznosti do otrok¹⁷.

¹⁷ Progresivni politično-informativni spletni portal (b.p.) (2016). Eva Irgl: Neplačevanje preživnine za lastnega otroka je zavrženo dejanje!. Dostopno na <http://www.politikis.si/?p=173156>

1.3.4. PREŽIVNINA- OTROKOVA PRAVICA

V tem odstavku bom nekaj besed namenila društvu Preživnina - otrokova pravica, ki ima v statutu jasno zapisan namen delovanja.

»Namen društva je:

- zavzemanje za učinkovitejši sistem izterjave oziroma izvršbe neplačanih preživnin
- preprečitev kršitev ali zlorabe ustave in se tako zaščitijo, tudi pravno, žrtve teh kršitev oz. zlorab, predvsem kršitev oz. zlorab tistih ustavnih določb, ki se tičejo otrok
- informiranje javnosti preko medijev ali drugače o protiustavnih aktih in dejanjih države oz. njihovih organov, drugih organizacij ali oseb
- prizadevanje za odpravo privilegijev preživninskih zavezancev - neplačnikov
- ozaveščanje preživninskih zavezancev - neplačnikov
- izboljšati dostop do informacij in storitev na področju pravice otrok do preživljanja
- zavzemanje za izgradnjo domov za enostarševske družine, mater/očetov samohranilk/cev
- spodbujanje k izobraževanju enostarševskih družin, mater/očetov samohranilk/cev za dokončanje vsaj primarne izobrazbe
- dvig kakovosti življenja otrok, mladostnikov in družin
- sodelovanje s sorodnimi dobrodelnimi in nevladnimi organizacijami, katere temeljno načelo je njena neprofitnost

Društvo uresničuje svoje cilje tudi s povezovanjem in vzdrževanjem stikov z drugimi sorodnimi društvi v Sloveniji in v tujini.«¹⁸

¹⁸ Društvo Preživnina - otrokova pravica. Statut društva (2013). Dostopno na <http://www.prezivnina.org/statut/STATUT-%20Društvo-Prezivnina-otrokova-pravica.pdf>

Društvo deluje tudi preko spletne strani prezivnina.org, na kateri lahko najdemo obvestila glede izplačil socialno varstvenih prejemkov (nadomestila preživnin, starševskega dodatka, pomoči ob rojstvu otroka, izplačilu rejnin, otroškega dodatka, dodatka za nego otroka, državne štipendije ...), prošnje za zbiranje sredstev za otroke socialno ogroženih enostarševskih družin in samohranilcev, ki so se znašli v stiski. Na spletni strani zasledimo tudi objavo zakonodaje, obrazcev, novic in člankov v medijih, ki se nanašajo na problematiko preživnin.¹⁹

¹⁹ Društvo Preživnina- otrokova pravica. Dostopno na <http://www.prezivnina.org/index.html>

1.4. JAVNI ŠTIPENDIJSKI, RAZVOJNI, INVALIDSKI IN PREŽIVNINSKI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE

Da brez denarja ni možno živeti, je ugotovila tudi država. Ker je terjanje denarja od zavezanca dolgotrajen proces, se je odločila, da bo za upravičence namenila nekaj denarja. Govorimo o nadomestilu preživnine, ki ga zagotavlja Javni sklad republike Slovenije. Ta denar naj bi zavezanec kasneje vračal državi. Nadomestilo ni v celotnem znesku določene preživnine, vendar le del s katerim naj bi si roditelj, pri katerem otrok živi, pomagal pri njegovi oskrbi (Vrh, 2002:45).

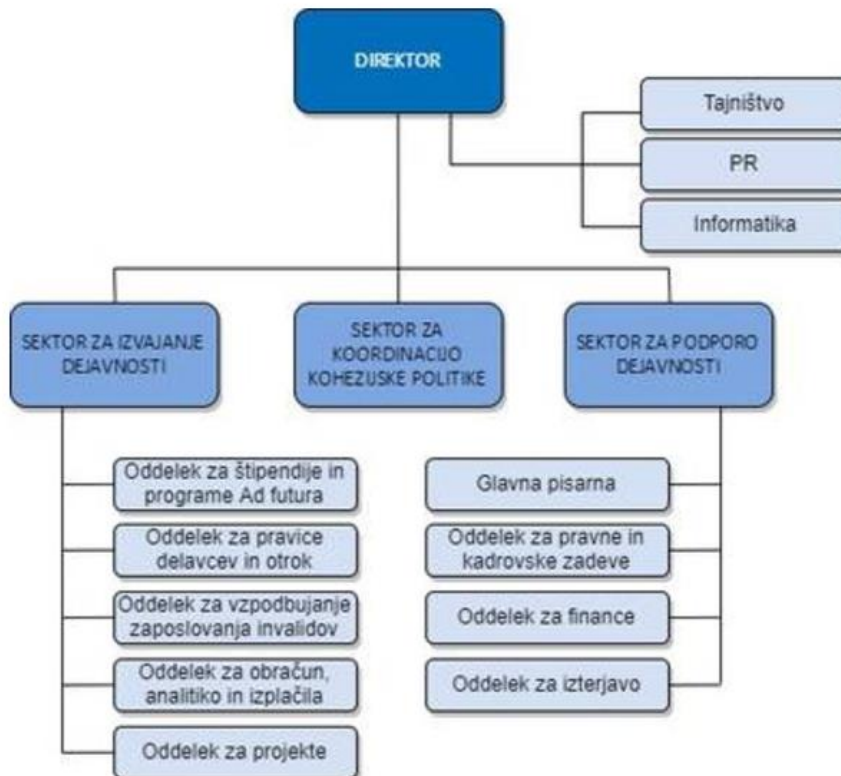
Javni sklad se je ustanovil novembra 1997, dve leti kasneje pa je začel delovati tudi Preživninski sklad Republike Slovenije in ga trenutno vodi Irena Kuntarič Hribar.

Zakonski okviri po katerem sklad deluje so naslednji:

- Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije
- Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov
- Zakon o javnih skladih

Dejavnost sklada obsega zagotavljanje pravic delavcev, ki jim je delovno razmerje prenehalo zaradi insolventnosti delodajalca (v tem primeru govorimo o delovanju jamstvenega sklada); odločanje o pravicah in obveznosti invalidov in delodajalcev v skladu z Zakonom o rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (v tem primeru govorimo o delovanju invalidskega sklada); izterjava terjatev ter zagotavljanje uveljavljanja pravice do nadomestila preživnine tistim otrokom, ki jim je s pravnomočno sodbo, začasno odredbo oziroma dogovorom pri centru za socialno delo določena preživnina, vendar je preživninski zavezanci ne plačujejo (v tem primeru govorimo o delovanju preživninskega sklada)²⁰.

²⁰ Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. O skladu. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/predstavitev/o-skladu/>

Slika 1: Organigram delovanja sklada (Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije) (vir: <http://www.jpi-sklad.si/predstavitev/o-skladu/>)

Preživninski sklad upravičencem oziroma otrokom, ki jim je s pravnomočno sodbo oziroma dogovorom pri CSD določena preživnina in jo zavezanci ne izplačujejo, izplačuje nadomestila preživnin. Na ta način povečujejo socialno varnost otrok, ki živijo v enostarševskih družinah. Hkrati zaostrujejo oziroma pospešujejo izterjavo preživninskega dolga. Pomembno pri vsem tem je, da so preživninski upravičenci tudi v času, ko teče postopek izterjave preživninskega dolga, deležni nadomestila preživnine. Ker je upravičenih otrok, ki ne prejemajo preživnine kar tretjina od vseh, država ne zmore zagotoviti preživnine v celotnem znesku, ki je za otroka določen, ampak le del. Hkrati sklad skuša od zavezanca izterjati preživnino oziroma ga prepričati, da začne v celoti izpolnjevati svojo starševsko dolžnost do lastnega otroka. Sklad namreč prevzame plačevanje nadomestila le začasno. Prednost sklada pa je predvsem v tem, da ima dostop do vseh osebnih podatkov in ima možnost izmenjave podatkov z različnimi ustanovami in je posledično uspešnejši od posameznikov, ki svojo pravico dolgo čakajo na sodišču. Narava preživninske obveznosti ne zastara. K osnovnemu znesku se ob ne rednem

plačevanju naberejo še stroški pravnih storitev in obresti. Cilj sklada je predvsem okrepiti odgovornost preživninskega zavezanca, da prevzame skrb za otroka, tudi če z njim ne živi, hkrati pa je pomembno, da se starša čim več poskušata dogovoriti sama, saj je to najboljše za otroka, ki potrebuje dobre odnose in stike z obema roditeljema (Vrh, 2002:46).

1.4.1. UPRAVIČENCI

»Do izplačila nadomestila preživnine je upravičen tisti otrok:

- ki mu je s pravnomočno sodbo oziroma z dogovorom pri centru za socialno delo določena preživnina, ki jo zavezanec ne plačuje,
- ki je državljan Republike Slovenije in ima stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- ki je tujec in ima stalno bivališče v Republiki Sloveniji, če je tako odločeno z meddržavnim sporazumom ali ob pogoju vzajemnosti,
- ki še ni star 18 let,
- katerega izvršba je bila neuspešna oziroma postopek še ni končan, pa je od vložitve predloga za izvršbo preteklo že več kot 3 mesece. Preživninski zavezanec ne plačuje preživnine, če ta ni plačana zaporedoma tri mesece oziroma če jo plačuje neredno. To pomeni, da v zadnjih dvanajstih mesecih dolguje vsaj tri povprečne mesečne preživnine.

Nadomestilo preživnine ne pripada otroku, ki:

- živi v skupnem gospodinjstvu s preživninskim zavezancem,
- je oddan v rejništvo,
- je zaradi vzgoje, šolanja ali usposabljanja nameščen v zavod, v katerem ima pretežno brezplačno oskrbo.«²¹

Na preživninski sklad se torej upravičenec lahko obrne šele po treh mesecih neizplačanih prežvinnin. V praksi se pojavljajo primeri, ko zavezanec tretji mesec plača preživnino, dva prej pa ne in tako upravičenec ni upravičen do nadomestila. Sama menim, da ta določba ni ustrezna, saj se lahko pojavi izigravanje sistema in starš pridobi sredstva le vsaki tretji mesec, dva meseca zapored pa so stroški za

²¹ Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Pravice. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/pravice/>

otroka v breme tistega starša, pri katerem otrok živi. Zdi se mi, da so enostarševske družine v obdobju treh mesecev, ki so potrebni, da lahko vložijo prošnjo na sklad, zelo ranljive, breme stroškov pade zgolj na enega starša.

1.4.2. POSTOPKI

Po poteku treh mesecev neizplačane preživnine, ki je bila določena za otroka z dogovorom, lahko upravičenec; starš, kateremu je otrok zaupan v vzgojo in varstvo, vloži zahtevo za nadomestilo preživnine. Zahteva se lahko vloži za otroke do 15. leta starosti oziroma do 18. leta starosti, če otrok ni v delavnem razmerju. Zahtevi za uveljavitev pravice do nadomestila preživnine mora otrokov zakoniti zastopnik priložiti še nekatere priloge:

- dokument, s katerim je bila otrokom določena preživnina (sodba ali začasna odredba sodišča s potrdilom o pravnomočnosti ali sklenjen dogovor pri centru za socialno delo).
- Obvestilo pristojnega centra za socialno delo o zadnji uskladitvi višine preživnine.
- Dokazilo, da je zakoniti zastopnik uveljavljal preživnino:
 - o Predlog za izvršbo preživnine
 - o Sklep sodišča o izvršbi
 - o Drugo dokazilo o izvršbi.
- Zakoniti zastopnik lahko priloži tudi druga potrdila, ki so vezana na pridobitev nadomestila za preživnino, na primer potrdilo, da je otrok, starejši od 15 let, brezposelna oseba in podobno.

Kadar preživninski zavezanec biva v tujini, se pravica do nadomestila preživnine prizna, če otrokov zakoniti zastopnik skladno z mednarodnimi konvencijami in bilateralnimi sporazumi poda pisno zahtevo za izterjavo preživnine iz tujine (21.c člen ZJSRS).

Vse potrebne listine morajo vlagatelji posredovati na sedež Javnega štipendijskega, razvojnega, invalidskega in preživninskega sklada RS. Vlagatelji

so nato pisno obveščeni o sprejemu zahteve na Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad RS²².

Potem sklad izda odločbo v skladu z zakonom o splošnem upravnem postopku, ki mora biti izdana v roku dveh mesecev od oddaje popolnega zahtevka. Nato sklad zakonitemu zastopniku otroka na podlagi odločbe izplača prvo preživnino ²³.

» Višina nadomestila preživnine se usklajuje s količnikom uskladitve preživnin in nadomestil preživnin, odvisna pa je od otrokove starosti. Ta znaša:

- za otroka do 6. leta starosti 74,13 EUR
- za otroka od 6. do 14. leta starosti 81,53 EUR
- za otroka nad 14. letom starosti 96,36 EUR

Kadar je preživnina nižja od zgoraj navedenih zneskov, je višina nadomestila preživnine enaka znesku določene preživnine. Nadomestilo preživnine se ne izplačuje, če je znesek nadomestila preživnine nižji od 8,35 EUR. Ta se izplača takrat, ko skupni večmesečni znesek preseže to vsoto.

Starostni pogoj je izpolnjen v mesecu, v katerem otrok dopolni določeno starost. Otrok bo pridobil pravico do nadomestila preživnine po zakonu od prvega dne naslednjega meseca od vložitve zahtevka. Nadomestilo preživnine plačuje sklad zakonitemu zastopniku otroka do 15. v mesecu za tekoči mesec. « ²⁴

Pravica do nadomestila preživnine pa preneha veljati v naslednjih primerih:

- na zahtevo otrokovega zakonitega zastopnika,
- na zahtevo preživninskega zavezanca, če dokaže, da je vplačal vse zapadle preživninske obveznosti in, da je za dva meseca vnaprej plačal preživninsko obveznost oziroma finančna sredstva deponiral na sodišču v otrokovo korist, ali če je preživninsko odgovornost prevzel dolžnikov dolžnik,

²² Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Uveljavljane pravic. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/ouveljavljanje-pravic/>

²³ Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Izplačila. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/izplacila/>

²⁴,²⁵ Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Pravice. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/skladi/prezivninski-sklad/pravice/>

- če niso več izpolnjeni pogoji za pravico do nadomestila preživnine²⁵.

Z aprilom 2017 je bila izdana odločba, da je z dnem izplačila nadomestila preživnine je terjatev otroka do preživninskega zavezanca prešla na Sklad. Zakoniti zastopnik preživnine, ki je bila določena v sodbi, ne more več izterjati v celotni višini od zavezanca, ampak le razliko. Tako so zakoniti zastopniki dolžni poskrbeti, da zmanjšajo višino zneska terjatve iz naslova preživnine v izvršilnem postopku za znesek, ki ga pridobivajo kot nadomestilo preživnine od Sklada. Ta dolžnost plačila je prešla na sklad in tako obstaja možnost dvojnega plačila preživnine s strani Sklada (preživnina od preživninskega zavezanca in sklada), kar bodo morali zakoniti zastopniki naknadno urediti s preživninskim zavezancem in ne s Skladom oziroma bo lahko zavezanec sprožil ustrezne sodne postopke. To lahko stori tudi v primeru, ko prostovoljno nakaže celoten znesek preživnine, čeprav je zakoniti zastopnik že dobil izplačano nadomestilo preživnine ²⁶.

Statistika

V mesecu avgustu 2017 je Javni preživninski sklad izplačal nadomestilo preživnine 3.689 otrokom v skupni višini 308.001,32 EUR. Povprečno nadomestilo preživnine znaša 83,49 EUR na otroka.

V letu 2016 je Sklad izplačal nadomestilo preživnine 3.785 otrokom v skupni višini 308.966,25 EUR. Povprečno nadomestilo preživnine znaša 81,63 EUR na otroka.

Za primerjavo prilagam še podatek za izplačane preživnine v avgustu za leto 2013, ko je Sklad izplačal nadomestilo preživnine 3.936 otrokom v skupni višini 325.466,66 EUR. Povprečno nadomestilo preživnine znaša 82,69 EUR na otroka²⁷.

²⁶ Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Obravnava preživnin plačanih s strani preživninskega zavezanca zakonitemu zastopniku. Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/aktualno/clanek/posamezno/obravnavava-prezivnin-placanih-s-strani-prezivninskega-zavezanca-zakonitemu-zastopniku>

²⁷

Javni študentski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. Izplačilo nadomestil preživnin v avgustu (2013). Dostopno na <http://www.jpi-sklad.si/aktualno/clanek/posamezno/izplacilo-nadomestil-prezivnin-v-avgustu/>

Glede na pridobljene podatke lahko sklepam, da je iz leta v leto manj otrok, ki so upravičeni do nadomestila preživnine s strani Sklada ali pa je le manj podanih zahtev. Povprečen znesek na otroka variira; v letu 2016 je bil manjši kot v letih 2013 in 2017.

1.5. REVŠČINA IN SOCIALNA IZKLJUČENOST ENOSTARŠEVSKIH DRUŽIN

V zadnjem poglavju bom zapisala nekaj ključnih dejstev iz končnega poročila raziskave o revščini in socialni izključenosti enostarševskih družin, ki ga je leta 2011 izvedel Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo.

Najprej pa želim na kratko zapisati, kaj revščino sploh določa.

Svet Evrope je novembra 1984 sprejel naslednjo definicijo revščine: »*Revne so osebe, družine, in skupine oseb, katerih sredstva (materialna, kulturna in socialna) so tako omejena, da jim onemogočajo minimalno sprejemljivo življenje v državi v kateri živijo*« (Program boja proti revščini in socialni izključenosti, 2000: 8). Zato lahko na podlagi te definicije zaključimo, da se pojem revščine ne nanaša le na posameznika ali družino, ampak tudi na določene določeno življenjsko obdobje in določene dele prebivalstva. Poleg denarnega vidika se upoštevajo tudi drugi kazalci pomanjkanja. Je pa revščina na podlagi te definiciji relativen koncept, saj je oseba z isto življenjsko ravno v eni državi revna, v drugi pa ne.

Ko preučujemo revščino, po navadi prevladujejo trije pristopi; absolutna, relativna in subjektivna revščina.

Absolutna revščina pomeni pomanjkanje osnovnih dobrin in storitev, ki so nujne za doseganje minimalnih potreb. Osnovna ideja je v izbiri košare blaga in storitev, ki so spoznana za nujna. Celotna vrednost te košare v tržnih cenah je absolutna meja revščina, je fiksirana in se ne spreminja zaradi dohodkovne ravni prebivalcev.

Relativna revščina je stanje relativnega pomanjkanja in je določena na osnovi distribucije dohodka populacije in se tudi na podlagi tega spreminja.

Gospodinjstvo, ki ima dovolj velik dohodek, da zadovolji osnovne potrebe, je lahko še vedno revno po relativnih merilih, če si ne more privoščiti dobrin in sredstev, ki niso nujno potrebne, so pa običajne v skupnosti, kjer družina živi.

Če se po zgornjih dveh merilih lahko izmeri revščina objektivno, potem je lahko dojeta tudi subjektivno. Analize *subjektivne revščine* pa temeljijo na odgovorih gospodinjstev o njihovem dohodkovnem položaju in potrebah, ki jih imajo (Program boja proti revščini in socialni izključenosti, 2000: 8-9).

V končnem poročilu raziskave o revščini in izključenosti enostarševskih družin (Narat, T. *et al.*, 2016) so avtorji analizirali položaj enostarševskih družin v Sloveniji. Pri tem so uporabili sekundarne podatke iz raziskav Anketa o življenjskih pogojih (SILC) in Revščina in socialna izključenost med družinami z otroki - nematerialni in materialni obrez revščine. Poročilo je razdeljeno na analizo materialnih razmer in na nematerialni vidik revščine in socialne izključenosti. Materialni vidik je zajemal analizo dohodkov, stanovanjskih pogojev, stroškov, drugih kazalnikov življenjske ravni in analizo vpliva socialnih transferjev in davčnih olajšav za otroke na stopnjo tveganja revščine izbranih tipov gospodinjstev. V drugem - nematerialnem vidiku pa je bila vključena analiza subjektivnega doživljanja revščine, zdravstvenega stanja družinskih članov in omrežja socialnih podpor (Narat, T. *et al.*, 2016: 3).

Zadnji dostopni podatki SURSA kažejo, da so med revnimi gospodinjstvi še posebej ranljiva enostarševska gospodinjstva. V letu 2009 je bila stopnja tveganja revščine velikih gospodinjstev (z vsaj tremi otroki) 13,6 %, medtem ko je bila stopnja tveganja revščine enostarševskih družin kar 31,4 %. To pomeni, da je 31,4 % enostarševskih gospodinjstev živel z razpoložljivim dohodkom pod pragom tveganja revščine. Ker je v Sloveniji približno petina vseh gospodinjstev enostarševskih, je bilo nujno opraviti pregled stanja življenjskih pogojev, v katerih enostarševske družine živijo (Narat, T. *et al.*, 2016: 10).

Denarni prihodek, s katerim razpolagajo enostarševske družine, je običajno nižji od dohodka družin z dvema staršema, zato dohodek dopolnjujejo prejemki in nadomestila, predvidena v različnih zakonodajnih določilih s področja socialnega varstva, varstva družine in izobraževanja. Glede na podatke o deležu enostarševskih družin, ki živijo pod pragom revščine, pa ta nadomestila in prejemki še vedno ne zadostujejo, da se družine rešijo bremena revščine. Eden izmed problemov, da prihaja do deprivilegiranosti enostarševskih družin je tudi ne plačevanje preživnin. Jamstveni in preživninski sklad republike Slovenije plačuje nadomestilo preživnine le otrokom do 18. leta, nato pa morajo otroci starša za prejem preživnin tožiti sami. Po podatkih Sklada je bilo v letu 2009 vloženih 591 zahtev za 777 otrok, kar je za 40 % več kot v letu 2008 (Narat, T. *et al.*, 2016: 17-18).

Avtorica Dremelj dodaja, da imajo osebe iz enostarševskih družin v primerjavi z drugimi manjša omrežja materialne opore. V kolikor potrebujejo večjo ali manjšo materialno oporo, ali pa si želijo sposoditi večji znesek denarja, se lahko obrnejo po pomoč na manjše število oseb. Ravno tako imajo v omrežjih emocionalne podpore in opore v primeru bolezni nižji delež sorodnikov kot ostali tipi družin. Po navadi se ob težkih trenutkih osebe obrnejo po emocionalno podporo na partnerja ali partnerico, pri enostarševskih družinah pa za starša to praviloma ni na voljo (Dremelj v Narat, T. *et al.*, 2016: 19).

Kazalniki materialne in stanovanjske stiske (Narat, T. *et al.*, 2016: 32- 65)

- Enostarševska gospodinjstva z vsaj enim otrokom so imela v zadnjem letu pogosteje zamudo pri odplačevanju nakupov na obroke iz finančnih razlogov kot dvostarševska gospodinjstva; razen v letu 2009, ko je bila pogostost enaka.
- Delež dvostarševskih družin, ki so zmožna pokriti nepričakovane izdatke, je nadpovprečen, med tem ko je deležen enostarševskih gospodinjstev precej manjši, leta 2009 je bilo le 35 % enostarševskih gospodinjstev zmožnih pokriti nepričakovane izdatke v višini 495 €.
- Prenaseljenost stanovanj. Najslabša je situacija enostarševskih gospodinjstev z vzdrževanimi otroki. Vendar so pogosto prenaseljena tudi stanovanja, v katerih živita sva starša z najmanj tremi otroki.
- Enostarševska gospodinjstva z otroki živijo v slabših stanovanjskih pogojih kot dvostarševska gospodinjstva. Slabe stanovanjske razmere so pogostejše kot v povprečju v Sloveniji. Več je tudi enostarševskih gospodinjstev, ki živijo v slabem stanovanju.
- Delež gospodinjstev, ki so si lahko privoščili primerno ogrevano stanovanje, je na splošno visok, a je zaskrbljujoče dejstvo, da si ogrevanega stanovanja v letih 2007-2009 ni morale privoščiti 7-8 % enostarševskih družin.
- Stanovanjski stroški (morebitni stanovanjski kredit, najemnina, zavarovanje, stroški za vodo, plin, ogrevane...) so kot veliko breme predstavljali za več kot polovico enostarševskih gospodinjstev v letu 2009.

Socialni transferji družinam v povprečju predstavljajo 16 % dohodka gospodinjstva dvostarševskim družinam s tremi ali več otroki. Pri enostarševskih družinah je tak

odstotek 14 %, vendar skupaj z vsemi socialnimi transferji pomenijo skoraj tretjino dohodkov teh gospodinjstev (Stropnik v Narat, T. *et al.*, 2016: 65).

Nematerialni vidiki revščine (Narat, T. *et al.*, 2016: 89-99)

- Za oba tipa družin, tako za enostarševsko kot dvostarševsko velja, da se počutijo prikrajšano na področju denarja in materialnih dobrin. Med odgovori prihaja do razlik, pri čemer se četrtna dvostarševskih družin ne počuti prikrajšanih na nobenem področju, pri enostarševskih pa je občutno izrazito občutje prikrajšanosti predvsem na materialnem področju, ki je povezan z denarjem, materialnimi dobrinami, zaposlitvijo in stanovanjskimi razmerami. Enostarševske družine si nekaterih stvari ne morejo privoščiti oziroma do določenih dobrin težje dostopajo kot dvostarševske družine.
- Splošno so člani tako enostarševskih kot dvostarševskih družin zadovoljni sami s sabo in čutijo, da so vredni enako kot drugi, vendar člani iz enostarševskih družin čutijo, da ne morejo biti ponosni na veliko stvari in se nagibajo k občutku, 'da so zguba', kar lahko nakazuje na slabšo podobo anketiranih iz enostarševskih družin.
- Izboljšanje kakovosti življenja je pri enostarševskih družinah povezano predvsem s tem, da en dohodek ne zadostuje za doseganje zelene življenjske ravni, zato menijo, da bi potrebovali dodatno delo za zaslužek. Po statistično pomembnih razlikah avtorji sklepajo, da bi sprememba zakonskega stanu vplivala na kakovostnejše življenje, ker gre za spremembe, povezane z kohabitacijo oziroma poroko in posledično pomeni en dohodek več. Poleg tega pa lahko druga odrasla oseba prevzame tudi del bremena vzgoje otrok in olajša usklajevanje družinskih in delavnih obveznosti, kar je pri enostarševskih družinah, kjer je ena starš odgovoren za vse, velikega pomena.
- Enostarševske družine v splošnem navajajo manj oseb, na katere se lahko obrnejo v primeru, ko potrebujejo določeno vrsto pomoči. Pomemben vir opore najdejo pri prijateljih in starših (stari starši otrok).

V poročilu so navedli tudi nekaj predlogov za izboljšanje položaja enostarševskih družin (Narat, T. *et al.*, 2016: 109-114):

- da se namesto povprečnega dohodka na člana družine vpelje novo merilo: ekvivalentni dohodek družine (dohodek družine se deli z vsoto uteži za posamezne člane družine, utež pa se določi glede na vrstni red in starost članov).
- Pravico do nadomestila preživnine, ki traja do 15. oziroma 18. leta otroka, če ni v delavnem razmerju, podaljšati do otrokovega 26. leta, če je vključen v izobraževanje.
- V okviru nacionalnih stanovanjskih strategij je poleg konkretnih ukrepov za izboljšanje stanovanjskih razmer potrebno tudi opredeliti ukrepe, ki bodo konkretno usmerjeni za pomoč enostarševskim družinam pri dostopu do primerne stanovanja.
- Da se enostarševske družine na področju zaposlovanja prepozna kot posebno ranljive družbene skupine in se jih vključi v dokumente aktivne politike zaposlovanja.
- Da direktorat za družino nudi ciljno usmerjeno podporo enostarševskim družinam ter, da se poveča število programov, ki bi se usmerjali na potrebe enostarševskih družin.

2. OPREDELITEV PROBLEMA

Skozi svoje otroštvo in najstništvo se v svoji okolici nikoli nisem srečevala z razvezami in ločitvijo. Ker sem odraščala na vasi, se mi zdi, da je bila tam ta tema še vedno tabu. Sploh starejši so bili mnenja, da je potrebno v zakonu marsikaj potrpeti.

Z vstopom na fakulteto in spoznavanjem širšega kroga ljudi pa sem spoznala, da so tudi razveze del življenja in se čedalje pogosteje dogajajo. Vendar sem skozi zgodbe bližnjih spoznala tudi temnejšo plat razhodov partnerskih skupnosti. Dokler je situacija preprosta, da gre par brez otrok narazen, gre pač vsak svojo pot, ne glede na to, kako se je njuna zveza zaključila. V kolikor pa so vpleteni otroci, je situacija popolnoma drugačna. Skozi primer meni bližje osebe sem spoznala, da ni tako preprosto ko je vpleten otrok da se starša dogovorita o stikih in preživnini, vsi se dogovorov držijo in vse je v najlepšem redu. Temu največkrat ni tako. Razhod prinese s sabo mnogo negativnih čustev, kot so šok, jeza, razočaranje, bes Vsa ta čustva med partnerjema se največkrat predelujejo preko otrok. Tudi na način onemogočanja stikov in neizplačanih preživnin.

Slednjim se v svoji nalogi posvečam tudi sama. Odločila sem se, da problematiko neizplačanih preživnin in njihovega vpliva na družino, raziščem. Predvsem sem želela pridobiti odgovore na to, kako se starši s tem soočajo, kako vpliva na kakovost njihovega življenja, na koga se obračajo po pomoč, kakšne so strategije v času ko tega pomembnega vira denarja za otroke ni. Kakšni so postopki izterjave preživnine, ki so se jih posluževali sami. Kaj dejansko ta znesek sploh pomeni staršu, ki ostane sam z otroki. Skozi vprašanja sem se dotaknila tudi preživninskega sklada, ki ga je naša država ustanovila ravno za ta namen ter intervjuvance povprašala o poznavanju le-tega.

V svoji raziskavi nisem mogla mimo vloge centra za socialno delo v teh situacijah. S socialno delavko sem raziskovala njen pogled na problematiko neplačanih preživnin. Govorili sva o tem, kako to dojema ona, kakšna pooblastila ima v takih primerih in na kašen način svetuje uporabnikom, da se

lotijo reševanja te situacije. Dotaknili sva se preživninskega sklada in njegove vloge. Skozi odgovore sem spoznala njen vidik na kakovost življenja družine, kjer preživnina ni urejena.

S pomočjo odgovorov sem pridobila tudi nekaj konkretnih predlogov za izboljšave in delo v prihodnosti na področju neizplačanih preživnin, izboljšanja ekonomskega položaja enostarševskih družin. Tako lahko socialno delo z nekaj izboljšavami na novo začrta pot, da se uporabnikom približa, jim poda roko, da skupaj branijo interese otrok na način, da se preživnine izplačujejo redno, saj je to navsezadnje denar namenjen otroku.

2.1. Raziskovalna vprašanja

- Duševen in finančen vpliv razveze na družino.
- Problematika neplačanih preživnin. Posledice za ekonomsko in duševno stanje družine.
- Dojemanje pojma preživnine.
- Boj za preživnino. Na kakšen način so si starši, ki so bili upravičeni do preživnine za otroke, le-to izborili.
- Podoba Preživninskega sklada RS s strani uporabnikov ter socialnih delavk/cev.
- Podoba centrov za socialno delo. Pooblastila socialnih delavk/cev in ravnanje v primeru ne izplačila preživnine s strani zavezanca. Smiselnost sprememb na tem področju.

3. METODOLOGIJA

3.1. Vrsta raziskave

Moja raziskava je poizvedovalna in kvalitativna. Opravila sem strukturirane intervjuje s predstavniki enostarševskih družin, katerim so bili ob razvezi zaupani v vzgojo in varstvo otroci ter s strani zavezanca niso prejeli preživnine za otroke, kljub upravičenosti do nje. Izvedla sem intervju s predstavnico centra za socialno delo, ki deluje na področju družin.

3.2. Teme raziskovanja

- Posledice razveze in neplačanih preživnin na ekonomsko in duševno stanje družine- vpliv na družine.
- Dojemanje preživnine.
- Boj za preživnino.
- Podoba preživninskega sklada.
- Vloga Centra za socialno delo.
- Izkušnja s Centrom za socialno delo v postopku neplačanih preživnin.

3.3. Merski instrument

Za potrebe raziskave sem izdelala dva različna standardizirana intervjuja. Prvi tip intervjuja, ki je bil opravljen s socialno delavko, je obsegal 8 vprašanj. Drugi tip intervjujev je obsegal 8 vprašanj. Opravljen je bil s predstavniki enostarševskih družin, katerim so bili ob ob razvezi zaupani v vzgojo in varstvo otroci ter niso prejeli preživnine s strani zavezanca, čeprav so bili do le- te upravičeni.

Moji viri podatkov so torej intervjuji z osebami iz zgoraj naštetih skupin. Skupaj sem opravila 8 intervjujev.

3.4. Populacija

V svoji raziskavi sem obravnavala dve različni populaciji. Prva so delavke/ci centrov za socialno delo, ki delujejo na področju družine v Sloveniji, do avgusta 2017.

Druga populacija so vsi predstavniki enostarševskih družin v Sloveniji, katerim so bili po razvezi zaupani otroci v vzgojo in varstvo in so upravičeni do izplačila preživnine za otroke s strani drugega starša, ki živijo v Sloveniji, do avgusta 2017.

V raziskavi bom imela dva vzorca. Vzorca bosta neslučajnostna in priložna. Prvi vzorec bo sestavljen iz: 7 predstavnikov enostarševskih družin, katerim preživnina ni bila redno izplačana kljub upravičenosti ter ene socialne delavke, zaposlene na centru za socialno delo, ki deluje na področju družine.

Do respondentov sem prišla preko svoje socialne mreže ter s pomočjo socialnih omrežij in forumov, kamor sem svojo prošnjo posredovala in je bila namenjena, da jo vidi čim širši krog ljudi. Intervju s socialno delavko sem opravila socialno delavko, centra za socialno delo Trebnje²⁸, z gospo Marinko Lipoglavšek.

3.5. Zbiranje podatkov

V mesecu juliju sem kontaktirala in opravila intervju s socialno delavko. Najprej sem jo kontaktirala tako, da sem ji poslala e-mail s prošnjo za sodelovanje v moji magistrski nalogi. Socialna delavka je bila zelo hitro odzivna, zato sva se še v tistem tednu dogovorili za intervju. Intervju sva opravili v njeni pisarni, v času, ko ni bilo uradnih ur, trajal je 90 minut. Na njeno željo pogovora nisem snemala, vendar sem si odgovore zapisovala, nato pa jih pretipkala.

Konec julija sem kontaktirala osebe iz svoje socialne mreže, za katere sem upala, da bodo v raziskavi sodelovale. Na ta način sem dobila tri osebe, ki so želele sodelovati. Z njimi sem se v mesecu avgustu dobila na njihovem domu oziroma na kavi in z njimi osebno opravila intervju. Pri dveh sem zapisovala odgovore, pri eni osebi pa sem pogovor snemala. Nato pa sem vse skupaj pretipkala.

Da bi pridobila večje število respondentov, sem svojo prošnjo za sodelovanje objavila preko družabnih omrežij ter na forumih, kjer se mi je zdelo verjetno, da bom dosegla svoj vzorec respondentov. Na e-pošto se mi je javilo 10 ljudi, katere je sodelovanje zanimalo. Nekateri so pričakovali, da gre le za krajšo

²⁸ Center za socialno delo Trebnje je manjši center v dolenjski regiji, ki je krajevno pristojen za občine Mokronog – Trebelno, Šentrupert, Trebnje in Mirno.

anketo, zato so zavrnili sodelovanje. S štirimi osebami, ki so bile pripravljene podeliti svojo izkušnjo, sem opravila intervju preko spleta, saj se ni bilo mogoče osebno srečati zaradi krajevne oddaljenosti, poleg tega pa je ena oseba želela anonimnost. To je potekalo tako, da sem vprašanja poslala na e-pošto, nato pa so mi posredovali odgovore. V kolikor je prišlo do vprašanj, dilem iz katerekoli strani, je vsa komunikacija potekala preko e-pošte. Intervjuje sem opravljala julija in avgusta 2017. Opravila sem 8 intervjujev.

3.6. Obdelava in analiza podatkov

Vse zbrane podatke sem najprej pretipkala na računalnik. Nato sem jih analizirala kvalitativno in ročno. Skupaj sem zbrala vse odgovore respondentov ter izluščila le tiste dele odgovorov, ki so bili najbolj relevantni kot odgovori na zastavljena vprašanja. Označila sem jih s poševnimi črtami (/) ter jih nato še oštevilčila. Nato je sledilo odprto kodiranje, tako da sem relevantnim delom odgovorov pripisala pojem. Vse sorodne pojme sem nato združevala v kategorije. Na koncu sem izbrala najbolj relevantne, katere sem uporabila za pomoč pri pisanju ugotovitev.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

V svoji raziskavi sem opravila dve različni vrsti intervjujev s skupno osmimi respondenti. Intervju sem opravila s predstavnico centra za socialno delo, ki deluje na področju družine ter s sedmimi respondenti, ki imajo izkušnjo neplačane preživnine za otroke s strani bivšega partnerja/ice. Pri analizi pridobljenih podatkov sem opazila, da si je tematika obeh sklopov intervjujev med sabo podobna, zato sem se odločila, da v nadaljevanju predstavim skupne ugotovitve raziskave obeh sklopov intervjujev, ki sem jih izvedla, saj gre tu za dve različni perspektivi in dva različna pogleda na podobno tematiko, ki sem ju po potrebi tudi medsebojno primerjala.

V prvem sklopu združujem skupaj vidik socialne delavke in ostalih respondentov glede vidika neplačanih preživnin za ekonomsko in duševno stanje družine ter posledice razveze in problematiko neplačanih preživnin - vpliv na družino.

Nato bom združila oba vidika glede dojemanja pojma preživnine. V nadaljevanju bom predstavila boj za preživnine staršev, ki le-te niso prejeli.

V zadnjem sklopu ponovno združujem dva vidika. Vidik socialne delavke glede na vlogo Centra za socialno delo ter izkušnje, ki jih imajo respondenti s centrom za socialno delo. Zdi se mi da se oba sklopa dopolnjujeta, na koncu pa nam ponujata predloge vseh respondentov za morebitne izboljšave procesov in postopkov na centru.

Posledice razpada zakonske zveze in neplačanih preživnin na duševno in ekonomsko stanje družine - vpliv na družino

Skozi vidik socialne delavke sem izvedela, da ona dojema posledice neplačanih preživnin skozi dva vidika. Prvi je ekonomski položaj, ki je po navadi slabši, starš pa si pogosto poišče dodatno delo, dodatni vir zaslužka, da lahko dostojno preživi. Drugi pa je vpliv na duševno stanje, ki se kaže pri težavah s stiki z zavezancem, težka stiska pa se pokaže tudi, ko je starš negotov glede nakazil (*» Če vsak mesec čaka ali bo ali ne bo nakazilo je zelo hud pritisk.«* (A38)). Po razvezi je nujno, da starša ohranita starševski odnos ter, da brani interes otroke. To je socialna

delavka poimenovala s pojmom odgovorno starševstvo. Posledica neplačanih preživnin se kaže tudi v slabšem odnosu med otrokom in staršem, s katerim živi (*»Marsikatera ženska ne želi izterjati neizplačane preživnine in si raje poišče dodatno delo, da lahko preživi sebe in otroke. Posledično ima manj stika z otroki in to se lahko začne kazati na njihovem odnosu, otroci se oddaljijo.«*(A42, A43)). Socialna delavka je poudarila tudi to, da opaža olajšanje vseh udeleženih po končanem postopku. Ko se eno obdobje konča, se začne novo in vsi si lahko na novo vzpostavijo življenje.

Četudi Zupančič (1999:81) v svojem delu piše o tem, da zakonca lahko svojo zvezo prekineta sporazumno, da se na human in dostojanstven način rešita zakonske zveze, sodišče pa je dolžno poskrbeti, da se primerno zavarujejo koristi otrok (1999:81), so izkušnje socialne delavke v nekaterih primerih drugačne. Veliko primerov neplačanih preživnin se po navadi konča tako, da se starš odpove preživnini, je ne terja, saj si želi le mir s strani bivšega partnerja, zato boja za preživnino ne začneja, oziroma ga kmalu prekine.

Starši, s katerimi sem opravljala intervjuje pa odgovarjajo, da je že sama razveza sama po sebi težka, da pri otrocih opažajo odsotnost očeta, ena od respondentk je odgovorila, da je imela težave z alkoholom (*Tudi meni je bilo težko, zato sem večkrat tolažila z alkoholom, ko je moj otrok odraščal.* (B6)). Razveza je bila šok, stres in obup, za eno respondentko so se začeli hudi dnevi, druga pa je od bivšega partnerja prejela grožnje (*»Ob razvezi je grozil, da mi CSD ne bo dodelil otrok, v primeru pa da jih vseeno on dobi, da jih bo odpeljal v tujino in jih nikoli več ne bom videla«* (D1)). Razveza in neplačevanje preživnine so v enem primeru posledice pustile tudi na otrocih, ki so postali nezahtevni (*»Deklici nista bili zahtevni kar se hrane tiče, razumeli sta, da nimamo in posebnih želj nista nikoli izrekli«* (D4)), v drugem pa otroci še niso zaznali dogajanja v družini. Eden od staršev je v začetku razveze doživel odvzem otrok, ki jih je nato z dolgim postopkom pridobil nazaj v vzgojo in varstvo. Drugi pa pripoveduje o tem, da razveza nanj ni vplivala. Novo mu je bilo zgolj to, da je ostal sam z otroki, duševno pa je nanj vplival pritisk okolice (*»In pritisk ljudi okoli mene, kaj bo kdo rekel, zakaj so otroci z mano, kaj je z bivšo narobe da jih ni dobila.«* (H3)). Na eno izmed respondentk je razveza vplivala zelo dobro, popravilo pa se ji je tudi ekonomsko stanje, saj je bila bolj brezskrbna glede denarja (*»Bivši mož je bil odvisnik od iger*

na srečo, zato je materialna situacija boljša. Duševno pa tudi dobro, saj nisem imela non stop skrbi glede denarja kot prej «(G2, G3)).

Razveza je na družino vplivala tudi ekonomsko. Ena izmed respondentk se je morala preseliti v novo stanovanje, kar je za sabo prineslo večje stroške. Dobivala je tudi manjši prihodek (*»manjši prihodki pri plači saj sem delala samo dopoldansko delo, brez nadur.«*(C7)).

O težjem usklajevanju delovnih in družinskih obveznosti piše tudi Radičeva (2008:42), ki temu dodaja, da je zaradi enega dohodka posledično težje najti varstvo za otroke ter v svojem delu dodaja tudi to da je materinskim enostarševskim družinam težje, saj je starš - mati tudi bolj izpostavljen spolno strukturiranim razlikam (2008:42).

Dve izmed respondentk sta dodali, da so njun ekonomski položaj poslabšali tudi dolgovi, ki so se nakopali v času zakona. Le tisti, ki so bili finančno neodvisni že v času zakona oziroma so imeli denarne prihranke, niso občutili slabega ekonomskega vpliva. Eni izmed respondentk pa se je materialna situacija izboljšala (*»Bivši mož je bil odvisnik od iger na srečo, zato je materialna situacija boljša.«* (G2)).

Tudi Renerjeva piše, da raziskave kažejo, da enostarševske družine, zlasti materinske, živijo v najtežjih razmerah, saj imajo v primerjavi z drugimi družinami nižji dohodek na družinskega člana in manj trajnih dobrin. Poleg tega pa je ocena z lastnim življenjem nižja kot pri ljudeh, ki živijo v drugih tipih družin (Rener, 1995:21).

V naslednjih odstavkih se želim osredotočiti na rezultate, ki sem jih pridobila, ko sem starše povprašala o vplivu neplačanih prežvnin na družino; o njihovi strategiji preživetja, iskanju pomoči in pomembnih drugih, ki so pripomogli k izbolšanju situacije.

Slab ekonomski vpliv se je pri eni uporabnici pokazal v tem, da se je prebijala iz meseca v mesec, da je bilo večkrat na meji za preživetje (*»Materialno stanje v družini je bilo na meji za preživetje. Ne morem reči, da smo bili revni, a smo morali gledati na vsak cent in se prebijati iz meseca v mesec.* (B2, B3)). Čeprav respondentka svoje situacije ni dojemala kot revščine, menim, da bi njeno situacijo lahko poimenovali tudi kot absolutno revščino, ki jo opisuje tudi Program boja proti

revščini in socialni izključenosti (2000:8-9), ki pravi, da absolutna revščina pomeni pomanjkanje osnovnih dobrin in storitev, ki so nujne za doseganje minimalnih potreb. Vendar pa moramo vedeti, da lahko revščino kot tako dojemamo tudi subjektivno. Respondenti so svoje finančne stiske reševali na različne načine; pomoč primarne družine pri zagotavljanju dohodka, socialni transferji (večji otroški dodatek, subvencije, izredne denarne socialne pomoči). Ena izmed mam je povedala, da se je odpovedovala malici v službi (*»Iz službe sem nosila kruh in mleko, odpovedala sem se svoji malici, da sem lahko preživela družino«* (D5)). Ob finančni krizi so si nekateri denar izposodili, ali pa so si poiskali dodatno delo. Eden izmed pridobljenih odgovorov je bil, da je namesto preživitve starš, ki je zavezan plačevanju preživitve, otroku raje kaj kupil in je na tak način olajšal finančno situacijo upravičencu (*»Saj jim je večkrat tako kaj kupila, pa se je kompenziralo.«* (H8)).

K olajšanju situacije pa so pripomogli tudi pomembni drugi, kot so primarna družina, pomoč prijateljev in novega partnerja/partnerice. Žal vsi niso mogli računati na pomoč primarne družine, saj so tudi oni bili v stiski, ravno tako pa ni bilo pomoči države in centra za socialno delo.

Zgolj dva odgovora sta bila, da sta starša zmogla sama, tudi brez preživitve. Medtem ko so ostali občutili stisko, večje finančno breme, težjo situacijo. Zaradi zavedenosti plačevanja v sistemu, sta hčerki ene respondentke ostali brez štipendije za šolanje (*»Preživitve ni plačeval, čeprav je bilo povsod zavedeno, da jo plačuje. Punci tudi nista imeli štipendije zaradi tega«* (D9)). Eden odgovor je bil tudi, da je vpliv neplačevanja preživitve s strani bivše partnerke močno vplival tudi na slabši odnos z novo partnerko (*»Ampak je zaradi tega trpel odnos s sedanjo partnerko, saj se ji je zdelo, da dajem preveč.«* (H9)).

Dojemanje preživitve

Skozi svojo raziskavo sem poskušala ugotoviti, na kakšen način vsi moji respondenti dojemajo pojem preživitve.

MDDSZ o preživitvi piše, da se določa individualno, upoštevajoč vse okoliščine primera, potrebe upravičenca in zmožnosti zavezanca. Preživitva mora biti

primerna za zagotavljanje uspešnega telesnega in duševnega razvoja in mora zajemati stroške otrokovih življenjskih potreb ter tudi oddiha, razvedrila in drugih potreb.²⁹ Na podoben način preživnino dojemajo tudi udeleženi v moji raziskavi. Socialna delavka jo dojema kot starševsko odgovornost, njeno neplačevanje pa kot obračun med partnerjema. Enako meni tudi Zavrl (1999:162-165), ki pravi, da če starša nimata dobrih odnosov po razvezi in nimata razvitega dobrega sostarševanja potem je ta dejavnik pogosto povezan z neplačevanjem preživnine in pogosto izključenostjo očeta.

V nadaljevanju socialna delavka dojema preživnino kot redni vir dohodka in znesek smatra kot otrokov denar. Tudi starši, ki so upravičeni do preživnine za otroke, dojemajo preživnino kot zelo pomemben dohodek, ki omogoča otroku normalno odraščanje, olajša finančno situacijo, je namenjen otroku, za plačilo vrtca ter da otroku poleg nujnega privoščiš še kaj. Predvsem pa redno izplačana preživnina kaže na profesionalnost odnosa po ločitvi.

Žal nekaterim ta konkreten znesek, ki naj bi ga prejeli, ne pomeni kaj dosti, saj je zelo nizek. (*»Nič kaj dosti, saj je ta znesek zelo majhen. Določenih imam le 50 evrov.«* (G4))

Boj za preživnino

V tem sklopu sem iskala odgovore na vprašanja, na kakšen način so respondenti začeli bitko za preživnino - v kolikor so jo, kje so iskali pomoč ter kako jim je uspelo preživnino izterjati.

Iskanje pomoči je bilo zelo različno, nekateri so poiskali pomoč pri delavki na centru za socialno delo, poiskali so si strokovno pomoč, ali pa so se obrnili direktno na odvetnika. Trije so odgovorili, da niso iskali pomoči nikjer; ali so sami stopili v kontakt z zavezancem ali pa sploh niso iskali pomoči (*»Pa nisem hotel, ker vem, da mama mojih otrok nima službe.«* (H7)).

V dveh primerih je bil opravljen klic bivšemu partnerju, ki se je v enem primeru končal z nakazilom preživnine (*»sem poklicala in mu rekla. Včasih sem morala*

²⁹ Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2004. Veljavni predpisi. Dostopno na http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/

večkrat klicariti, ampak potem enkrat je bilo nakazano» (C11, C12)), v drugem pa je zavezanec nastopal nasilno, zato se je upravičenka umaknila in se je v zameno za mir odpovedala preživnini («Prišlo je do tega, da so klicali bivšega partnerja. Ko je končal klic, je razbil doma steklena vrata od spalnice in kuhinjsko omaro, grozil in vpil. Takrat sem se odločila, da ne naredim nič, tudi brez preživnine» (D14, D15)).

V slednjem primeru lahko opazimo izogibanje plačevanju preživnine, o katerem govori tudi Irgl,³⁰ ki opozarja, da zavezanci iščejo načine, kako bi se izognili plačilu preživnine, zato je uspešnost izterjave izplačil vse manjša, vlog na sodiščih pa je vse več. Zato je neplačevanje preživnine ali izogibanje plačilu nesprejemljivo in velja za obliko nasilja v družini, kar se lahko kaže kot namensko zanemarjanje otroka. Tudi avtorica Zavrl (1999:161-162) pravi, da se tradicionalni očetje mnogokrat ne čutijo odgovorne za stvari, ki se tičejo otrok, saj jih dojemajo kot ženin podaljsek. Nekateri so mnenja, da niso več dolžni plačevati za otroke, če ostanejo z njo.

Uveljavljanja pravic otroka so se respondenti lotevali na različne načine; z razgovorom na CSD, kazensko ovadbo, tožbo s strani otroka («*Ko je mlajša začela hoditi na fakulteto v Kranj mu je povedala, da želi, da ji plačuje preživnino, da si kupi avtobusno karto, ji ni želel nakazovati. Rekel je, naj ga toži. Takrat je tudi obiskala brezplačno prvo pravno pomoč, vendar glede na vso situacijo, so ji rekli da ne bo dosegla popolnoma nič.*» (D10)), vlogo na sodišču, tožbo in izvršbo. Eden od respondentov je odgovoril, da je na preživnino le potrpežljivo čakal («*Sem kar potrpežljiv glede tega. Bivšo ženo čakam že zadnjih 7 let, da mi izplača preživnino. Dolgo nisem pritiskal nanjo, saj nima službe.*» (F7, F8, F9)).

V večini primerov moji respondenti pri izterjavi preživnine niso bili uspešni iz naslednjih razlogov: ena oseba je odgovorila, da uradno do preživnine ni bila upravičena, saj oče otroka ni bil uradno vpisan, druga je zaradi groženj partnerja odnehala in preživnine ni terjala dalje, eden izmed odgovorov pa je bil tudi, da zavezanec ni imel denarja («*Njen oče je medtem objavil osebni stečaj, tako da mu niso imeli od kje vzeti denarja, ravno tako pa ni bil zaposlen in je delal na črno, tako, da ni bilo prilivov* (D11).«). Tudi na to opozarja Irglova²⁹, ki ve, da je velika

³⁰ Progresivni politično-informativni spletni portal (b.p.) (2016). Eva Irgl: Neplačevanje preživnine za lastnega otroka je zavrženo dejanje!. Dostopno na <http://www.politikis.si/?p=173156>

težava v tem, da upravičenci težko dokažejo, da je zavezanec zmožen plačila. Vsekakor pa so bili postopki zelo dolgi, v enem primeru pa postopek sploh še ni končan (*»vem da bo zelo težko, tega denarja se je nabralo veliko v toliko letih, zgodba se še kar vleče po sodiščih.«* (F12))

Podoba preživninskega sklada

Socialna delavka vidi Preživninski sklad RS kot zelo dobrega, saj nadomesti preživnino starša. Pomanjkljivo se ji zdi le to, da je znesek, ki ga izplača preživninski sklad, lahko manjši od zneska, ki je določen za preživljanje otroka. Znesek je fiksni za vse otroke, razlikuje se le po starosti otroka, je maksimalen do višine izvršljivega naslova. Zato opozarja, da mora biti preživnina, ki se določi za otroka najmanj tako visoka kot je maksimum, ki ga izplača preživninski sklad. (*»Paziti je potrebno tudi na to, da ko se sklene sporazum ob ločitvi, da preživnina za otroke ni manjša od maksimalne vsote ki jo izplača preživninski sklad. Sama vedno zahtevam ta minimum «*(A33)).

Medtem ostali respondenti v večini primerov niso seznanjeni z institutom Javnega preživninskega sklada RS. Zgolj trije ga poznajo, ali pa so vsaj seznanjeni z njim. Posledično tudi nimajo izkušenj z njim. Zgolj ena respondentka je odgovorila, da so njene izkušnje take, da na skladu vedo, kaj je njihova naloga, nudijo takojšnjo pomoč, postopek pa je dokaj hiter.

Sodelovanje s centrom za socialno delo

Tudi v postopku razveze je vloga centra za socialno delo zelo pomembna, saj je to institucija, na katero se starša najprej obrneta, da se dogovorita glede vprašanj v zvezi z otroki.

Najprej želim zapisati ugotovitve iz odgovorov socialne delavke. Skozi intervju sem izvedela, da obravnava poteka tako, da se opravi svetovalni razgovor, sklene sporazum, socialna delavka napiše mnenje. Pri dogovoru se vključi tudi otroka (*»Če so otroci stari nad 10 let potem se s starši dogovorim o tem kje in kdaj se srečam z otrokom, da tudi on poda svoje mnenje in je seznanjen s tem kaj se*

dogaja. Srečanje z otrokom poteka individualno« (A3)). Po sklenitvi sporazuma se vključi tudi sodišče, ki presodi, ali so vsi dogovori sklenjeni v otrokovo korist in odloča o višini preživnine.

O vlogi socialne delavke piše tudi Čačinovič Vogrinčič (2006:81-82). Pravi, da socialni delavci uporabniku posredujejo osnovne informacije, ali pa jim nudijo le podporo in pomoč. Socialni delavec mora skozi celoten postopek stremeti k dogovorom, ki so sklenjeni v največjo korist otroka.

Teorijo potrjuje tudi socialna delavka, ki v svojih odgovorih poudarja, da je njena vloga ta, da skrbi za korist otroka ter k temu spodbuja tudi starša, pomaga staršema, da uvidijo ločnico med starševstvom in partnerstvom, pomaga staršema, da se dogovorita glede nadaljnjega starševanja. Je ščit med staršema in otroki (*»V pravi vrsti kot socialna delavka poskušam postaviti ščit, da ne gre preko otrok. Da naj svoj odnos rešujeta med sabo in ne preko otrok.*« (A20)). Nudi podporo, informacije ter opolnomoči starša ter ga podpre, da zmore sam (*»Sama se mnenja, da je nujno uporabnike naučiti, kako naj si pomagajo sami zato jim nudim vso podporo in informacije, da sami zmorejo*« (A25)). Čeprav dogovorov, sklenjenih med staršema ne preverjajo, so starši dovolj samoiniciativni, da se oglasijo na centru in povedo, kateri dogovori se ne izpolnjujejo. Največ primerov v praksi pa ima z neizplačanimi preživninami. V tem primeru jim pove, da sodne odločbe izvršuje sodišče in ne ona ter jim svetuje, da podajo predlog na sodišče (*»Sama spodbujam, da vseeno predložijo zahtevek na sodišče in ta denar dobijo, ne glede ali od očeta ali pa od preživninskega sklada*« (A31)).

Skozi odgovore sem izvedela, da na centru ponujajo ugodnosti oziroma nekaj alternativ za enostarševske družine, kot so pomoč staršem, skupine za ženske v procesu razveze, pomoč in podpora (*»pomoč in podporo ženskam, da se postavijo na svoje noge z otroci. Da mati ugotovi kakšen starš želi biti*« (A48)). Poleg tega imajo enostarševske družine večje javne transferje.

Zanimalo me je tudi, ali si socialna delavka želi dodatnih pooblastil ali pa sprememb na tem področju. Meni, da dodatnih pooblastil ne potrebuje ter, da je zakon dober (*»Zakon je dober, postopek je okej, kdor želi iztržiti neplačano preživnino jo lahko.*« (A52)). Želi pa si, da bi socialni delavci imeli več poguma, da bi bolj informirali uporabnike ter da bi delovali v največjo korist otroka. Predlaga, da se ustvari institut, s katerim bi lahko umaknili otroka na varno (*»da se otroke*

lahko umakne, dokler starša bijeta bitko med seboj, da otroci tega ne gledajo« (A59)) ter da se nujno uredi preživnina za otroke s posebnimi potrebami. O tem piše tudi odločba ustavnega sodišča³¹, ki govori o tem, da je zakonodajalec sicer odvzel staršem breme preživljanja nepreskrbljenega otroka z motnjo v razvoju po njegovi polnoletnosti, posledično pa je nastala pravna praznina, saj zakonodajalec ni istočasno s tem ukrepom vzpostavil preživninske obveznosti države. Ker otroci ne zmorejo poskrbeti sami zase, breme pade nazaj na starše, pri katerih praviloma otrok živi. Mnogo težje pa je za enostarševske družine, saj je starš prisiljen v celoti sam kriti celotne stroške preživljanja, saj drugi starš z zakonom ni več dolžan nakazovati preživnine.

Skozi svojo nalogo sem se želela dotakniti tudi druge perspektive socialnega dela, in sicer socialnega dela skozi oči respondentov. Spoznala sem, da so njihove izkušnje zelo različne. Ena izmed respondentk izkušnje kar se tiče postopkov glede prežvinn nima, zato se ne more opredeliti. Ostali so imeli tako pozitivne kot negativne izkušnje. Nekateri menijo, da se med socialnimi delavci najde nekaj izjemnih socialnih delavcev (*»Se pa najdejo izjemni socialni delavci, ki se trudijo pomagati*« (B25)), ki so dobro odreagirali, so primerno svetovali, so nudili svetovanje, razlago in pomoč, bili so dostopni in hitri. Nekateri pa so bili nad socialnimi delavci razočarani, menijo, da delujejo po liniji najmanjšega odpora, da se slabo odzivajo in imajo slab odnos do situacije (*»Na splošno pa lahko rečem, da je največji problem, odnos na situacijo in njihovo odzivnost*« (B24)). Menijo, da si vzamejo čas, saj postopki trajajo predolgo. Eden izmed respondentov pravi, da ima občutek, da je sistem nazadoval (*»v zadnjih letih je sistem centrov toliko nazadoval in napravil škode iz vidika »poslovanja«,«* (B32)).

Skozi raziskavo sem naletela tudi na zgodbo enega respondenta, ki je imel v preteklosti slabe izkušnje s socialno službo ravno na temo neplačevanja preživnine, saj je bil on nekaj časa tisti, ki bi moral plačati preživnino, pa je ni (*»Potem ko je imela bivša žena še otroke, ji tudi sam nisem želel nakazovati preživnine, saj mi ni pustila stikov in je zapravljala za alkohol, imel sem upravičene razloge za neplačevanje.*«(F20)) nato pa so mu otroke zaupali v vzgojo in varstvo in je mati otrok sedaj tista, ki ne izpolnjuje svojih obveznosti. Isti respondent

³¹ Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-11/07 z dne 18. 10. 2007. Dostopno na <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US27878>

socialni službi očita preveliko podporo mamam, saj so jim otroci dodeljeni avtomatsko (*»Ne zdi se mi prav, da center tako nenormalno podpira le mamice.«*(F23)), boj za otroke pa je bil zanj predolg.

V nadaljevanju pa negativni izkušnji botruje tudi premalo pomoči, zmanjšanju otroških dodatkov (*»slabo pa to, da so mi dvakrat zmanjšali otroški dodatek zaradi varčevanja za limit, to je bilo 25 evrov, kar se mi ne zdi pravično, ter imela sem visoki strošek za vrtec«*(C21)), slabe povezanosti, predolgi postopkih ter to, da se dogovori, sklenjeni med staršema ne preverjajo.

Zato respondenti predlagajo, da se ustanovi nov sistem (*»bi bilo boljše, da se sistem v celoti poruši in na novo začne graditi«*(B33)), da se zaposli zadostno število usposobljenega kadra, manj birokracije ter več pooblastil socialnim delavcem. Tu bi se rada navezala na nekaj odstavkov nazaj, kjer je bil odgovor socialne delavke, da se ji zdi, da ne potrebuje več pooblastil, saj meni, da je sistem dobro urejen. (*»Ne, dodatnih pooblastil ne potrebujem. Zakon je dober, postopek je okej, kdor želi iztržiti neplačano preživnino jo lahko.«*(A51, A52)) Ena od idej, ki se mi poraja, čemu je temu tako, je mogoče ravno ta, da je strokovnega kadra na centrih premalo, vsa dodatna pooblastila, ki bi jih zakonodajalec naložil socialni delavki, pa bi jo dodatno obremenilo. Posledično bi lahko pripeljalo do manj kakovostnega opravljanja že zadanih nalog ter izgorevanja socialne delavke.

Kot predloge naštevajo tudi, da je večja vpletenost centra nujna (*»Večja vpletenost socialnih delavk vsaj v začetku, da vidijo ali vse gre tako kot mora. Prvi dve leti mogoče ali po potrebi.«*(H26)), da več preverjajo, ali dogovori med staršema držijo (*»Pogrešam malo večjo vpletenost centra, da malo preverja kaj se dogaja. Ali se vsi dogovori držijo«*(H19)). Potrebni bi bili bolj strogi postopki, ki bi morali biti krajši in hitrejši. V primeru neplačevanja preživnin pa bi morali starša, ki ne plačuje kaznovati.

Želijo si sočutne socialne delavce, ki so pravični do vseh in dajo več tistim, ki resnično potrebujejo ter da poslušajo obe plati staršev, ko pride do kršitve dogovorov (*»V primerih neplačevanja pa je potrebno poslušati obe strani staršev.«*(F28))

Respondenti predlagajo tudi, da je nujna vključenost otrok v postopke, da izrazijo svoje mnenje (*»Včasih je treba tudi otroke vprašat za mnenje in morda skozi igro*

ugotoviti kakšne so okoliščine doma.«(D24)), hkrati pa morajo biti ti postopki lažji za otroke (*»Kot prvo mislim, da bi se center moral v določenih primerih bolj potruditi, da bo otrokom omogočili kar se da najlažje življenje glede skrbništva in preživnin*«(F25)). O vključenosti otrok govori tudi teorija, natančneje avtorica Pristavec³², ki pravi, da je otrokova pravica, da izrazi svojo voljo in mnenje, a vendar poudarja, da moramo biti previdni, saj se lahko pojavi konflikt lojalnosti pri otroku ali manipulacije, katerih posledica je, da se otrok ne odloča v svojo korist. Do sodelovanja v postopku ima pravico vsak otrok, vendar ni dolžnost otroka da v postopku sodeluje. V primeru sodelovanja otrok v postopkih pa nam avtorica Gehart (2007 186-191) predstavlja nekaj temeljnih izhodišč, po katerih odrasli ravnamo tako, da lahko slišimo glas otroka. Predvsem je nujno, da ustvarimo dialoški prostor in prijazno okolje, kjer se bo otrok počutil prijetno in zaželeno ter da mu zagotovimo, da bo slišan.

Eden izmed respondentov predlaga, da socialni delavci nudijo podporo tistemu staršu, ki ostane z otroki ter da bi lahko obstajali polletni ali mesečni sestanki, kjer bi se preverjalo ali se dogovori držijo (*»Ter kakšen pol letni sestanek ali pa mesečni na centru, da pogleda tudi delavka kako je z otroki, kako je s staršem ki ima otroke*«(H24))

³² Pristavec, M. (2015), Večplastnost vprašanja dodelitve mladoletnih otrok. Posvet otrok v družinskih sporih. Okrožno sodišče Kranj. Dostopno na http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/2015_-_Otrok_v_druzinskem_sporu/Pristavec.pdf

5. SKLEPI

- Neplačevanje preživnin lahko povzroči velik pritisk na družino, saj pogosto prinaša negotovost glede rednega nakazila posledično tudi težave pri razporejanju dohodkov - prioritete pri porabi denarja.
- Nekateri starši zaradi duševne stiske doživljajo stres, obup, izhod iz situacije pa lahko poiščejo tudi v odvisnosti (alkoholizem). S strani bivšega partnerja se lahko pojavljajo grožnje, saj se le-ta ne čuti dolžnega, da bi plačeval preživnino.
- Zaradi ljubega miru s strani zavezanca, se upravičenci pogosto odpovejo preživnini za otroke.
- Ekonomski položaj enostarševske družine je v primeru neplačanih preživnin praviloma slabši, občutijo stisko in večje finančno breme; starš si pogosto poišče dodatno delo za dodatni vir zaslužka, da družina lahko dostojno preživi. Pogosto ob razvezah prihaja tudi do selitve, kar dodatno obremeni finančno stanje enostarševske družine. Le tisti, ki so bili že v časi trajanja partnerske zveze ekonomsko povsem neodvisni, ne čutijo poslabšanja ekonomskega položaja.
- Posledice razpada partnerske zveze so bili tudi dolgovi, ki so pogosteje ostali na plečih tistega starša, ki ostane z otroki, kar ekonomsko situacijo še dodatno poslabša.
- Enostarševske družine so zaradi neplačanih preživnin bolj ranljive in se pogosto komaj prebijajo iz meseca v mesec, morajo gledati na vsak cent, ki ga porabijo.
- Poleg dodatnega dela je pri olajšanju ekonomske situacije pomembna tudi socialna mreža (primarna družina, prijatelji, novi partnerji, sosedje), ki največkrat družini pomaga tudi finančno. Ugoden vpliv na finančno situacijo imajo tudi nekoliko povišani javni transferji.
- Preživnina se smatra kot redni vir prihodka, ki otroku omogoča normalno odraščanje, olajša finančno situacijo ter je namenjen temu, da poleg nujnega otroku privoščiš še kaj (interesne dejavnosti, izleti).
- Redno izplačana preživnina kaže na profesionalnost odnosa po ločitvi. Koncept odgovornega starševstva.

- V primerih neizplačanih preživnin so si respondentni poiskali pomoč, pri delavki na centru za socialno delo, poiskali so si strokovno pomoč ali pa so se obrnili direktno na odvetnika. V nekaterih primerih se niso obračali na nikogar, ali pa so k situaciji pristopili sami.
- Uveljavljanja neizplačanih preživnin so se respondenti lotevali z razgovori na CSD, s kazensko ovadbo zavezanca, vlogami na sodišču oziroma s tožbami.
- Respondenti pri uveljavljanju pravice do preživnine za otroke pogosto niso bili uspešni zaradi groženj s strani zavezanca, slabega finančnega položaja zavezanca, ali pa so se žal neuspešno dolgo vlekli postopki na sodišču.
- Strokovna delavka v preživninskem sladu vidi prednost za starše, katerim preživnina ni izplačana, saj lahko skozi ta institut svojo pravico uveljavijo, medtem ko po drugi strani večino upravičencev s tem institutom ni seznanjenih in se posledično ne obračajo nanj za morebitno olajšanje finančne situacije z nakazano preživnino.
- Naloga delavca na centru za socialno delo je, da opravi svetovalni razgovor, skupaj s staršema sklene sporazum, v katerega običajno vključi otroka. Pri tem upošteva, da se celoten sporazum sklene v največjo korist otroka. Poleg tega starša spodbuja, da uvidita ločnico med partnerstvom in starševstvom ter jima pomaga, da bosta v bodoče odgovorno starševala. Je ščit, ki varuje otroke ter nudi podporo, informacije in opolnomočenje.
- Socialni delavci nimajo pooblastil za preverjanje sklenjenih dogovorov.
- Na centru za socialno delo ponujajo storitve pomoči staršem, skupine za ženske v procesu razveze ter pomoč in podporo.
- Nujen je večji pogum socialnih delavcev za informiranje uporabnikov, ureditev preživnin otrok s posebnimi potrebami ter ureditev umika otrok na varno medtem, ko starša bijeta medsebojno bitko.
- Večina respondentov ima negativno izkušnjo s socialnimi delavci na centrih za socialno delo. Nad njimi so bili razočarani, občutili so slab odziv ter slab odnos do njihove situacije. Negativni izkušnji so pripomogli tudi dolgi postopki.
- Respondenti, ki so imeli pozitivno izkušnjo, pa govorijo o izjemnih socialnih delavcih, ki so dobro odreagirali, bili dostopni, primerno svetovali, nudili svetovanje, razlago in pomoč.

- Respondenti si želijo ustanovitve novega sistema v okviru centrov za socialno delo, da se zaposli zadostno število usposobljenega kadra, manj birokracije, večje vpletenosti centra po končanih postopkih in preverjanje morebitnih dogovorov ter vključenost otrok v postopke.

6. PREDLOGI

- Z raznimi ukrepi s strani države bi bilo nujno, da se zavezanca, ki preživnine ne plačuje, najprej opozori in pozove k plačilu, nato pa se ga tudi ustrezno kaznuje.
- Postopke bi bilo potrebno urediti tako, da so čim krajši in predstavljajo najmanjšo možno stisko za celotno družino.
- Naloga centrov za socialno delo bi morala obsegati tudi delo po končanem razveznem postopku. Socialni delavci potrebujejo pooblastila, da lahko preverijo, ali se starša držita dogovorov, ki so bili sklenjeni ter v primerih kršitve po uradni dolžnosti začnejo postopek za izterjavo preživnine. Le tako lahko v celoti branijo korist otroka, kateremu preživnina pripada.
- Eden izmed predlogov je tudi, da se po končanem sodnem postopku v prvih letih opravljajo obvezni mesečni ali polletni sestanki, na katerih bi se preverjali dogovori.
- Dobro bi bilo ustvariti institut umika otroka na varno, medtem ko starša bijeta medsebojne bitke, med katerimi je tudi bitka za preživnino.
- Država mora poskrbeti, da se uredi preživnina za otroke s posebnimi potrebami, da uredi pravno praznino, ki je nastala s spremembo zakona. S spremembo se je zgolj razbremenila vloga starša glede preživljanja otroka s posebnimi potrebami po polnoletnosti, ni pa naložila državi dolžnosti, da ona naprej poskrbi za preživljanje otrok. Tako breme, ki je še težje, ko gre za enostarševske družine, še vedno ostaja na ramenih staršev.
- Respondenti predlagajo, da se uredi nov sistem, v katerem se bi zaposlilo večje število bolj usposobljenega kadra. V postopke pa bi bilo nujno vključiti vse otroke, ki bi izrazili svoja mnenja in občutja z ustreznimi načini dela, ki bi bili prilagojeni vsakemu otroku posebej.
- Predlagam, da se izdajo priročniki ali brošure, na katerih bi bili v razumljivem jeziku in na enostaven način prikazani oziroma zapisani prvi koraki ravnanja v primerih neplačane preživnine za otroka upravičencu. Na tej brošuri bi bilo zgoščenih čim več uporabnih informacij. Ta čtiva bi morala biti nujna v vsaki pisarni socialne delavke kot pripomoček pri delu, ravno tako pa bi morala biti na voljo vsem, ki prihajajo na center za socialno delo ter po drugih javnih ustanovah.

- Priprava in izdelava brošur, ki bi nagovarjale tudi zavezanca, ki preživnin ne izplačujejo in s tem ne izpolnjujejo svoje dolžnosti, kot starš otroku. Nujno je ozavestiti pomembnost plačevanja preživnin in na ta način spremeniti miselnost zavezanca, da bo začel redno plačevati preživnino.
- Predlagam da se ozavešča tudi o institutu Javnega preživninskega sklada. Veliko staršev je, ki ga ne pozna in tako izpusti priložnost, da bi vsaj preko sklada pridobili denarna sredstva, namenjena otroku.
- Predlagam da se o teh postopkih ozavešča že študente na Fakulteti za socialno delo v okviru splošnih predmetov, ali pa posebnega predmeta, ki bi zajemal širše problematiko neplačevanja preživnin. Le tako bomo na delovna mesta odhajali z informacijami, s katerimi bomo lahko informirali, podpirali in opolnomočili tiste, ki se bodo na nas obrnili v zvezi s to situacijo.
- Predlagam ponovno raziskavo, v katero bi lahko namesto vidika socialnih delavcev vključili tiste starše, ki so zavezanci za preživnino, a je ne plačujejo. Dobro bi bilo, da bi slišali tudi njihov glas. Meni je uspelo slišati le delček glasu zavezanca, ki ne plačuje preživnine (intervju z respondentom, ki mu takoj po ločitvi otroci še niso bili predani v vzgojo in varstvo). Sam mi je zatrdil, da je imel dobre razloge, zakaj preživnine v tistem času ni plačeval, prepričan je bil, da se denar ne koristi za prave namene. Dobro bi bilo raziskati ali se za neplačevanjem skriva finančna stiska ali zgolj nerazčiščeni odnosi med staršema oziroma tradicionalni pogled na starševstvo, kot je predstavljen v literaturi.

7. SEZNAM VIROV

- Bingham, J. (2006), Zakaj se družine razidejo?. Ljubljana: Grica
- Breznik M. (2011), Pravni položaj enostarševskih družin v novi ureditvi socialnega varstva. Diplomsko delo. Ljubljana: Pravna fakulteta
- Charlish, A. (1998), Med dvema ognjema. Ljubljana: DZS
- Čacinovič Vogrinčič, G. (2006), Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo
- Davies, M. (2000), The Blackwell encyclopaedia of social work. Wiley
- Ellison, S. (2001), Razvezana mama. Tržič: Učila
- Gehart, D. (2007), Creating Space for Children's Voices: A Collaborative and Playful Approach to Working with Children and Families. V: Anderson, H., Gehart, D., Collaborative Therapy: Relationships and Conversations that make a Difference. New York, London: Routledge.
- Kordeš, U., Jeriček H. (2006): Spreminjanje enostarševskih in rekonstruiranih družin. Zaključno poročilo. Ljubljana: Inštitut Jožef Štefan, Center za informatiko in zunajšolsko izobraževanje
- Lorenčič, M. (2003): Enostarševske družine niso nepopolne družine. Dnevnik, 31.05.2003 (dostopno na <https://www.dnevnik.si/51900>) (ogledano 20.8.2017)
- Mandič, S., Filipović, M. (2005): Stanovanjski primanjkljaj v Sloveniji: primanjkljaj, ki ga ni?. Teorija in praksa. 42, 4-6, 704-718
- Mesec, B. (1998), Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.
- Ministrstvo za delo, družine in socialne zadeve (2000): Program boja proti revščini in socialni izključenosti (dostopno na http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/soc_prgprotirevscini.pdf) (ogledano 20.8.2016)
- Muhuč, S. (2014), Vpliv razvez staršev na otroka in sprejemanje novega partnerja starša. Diplomsko delo. UL, Fakulteta za socialno delo

Narat, T., Boljka, U., Črnak-Meglič, A., Dremelj, P., Nagode, M., Lebar, L., Kobal Tomc, B. (2016), Revščina in socialna izključenost družin z otroki: materialni in nematerialni obraz revščine. Končno poročilo. Ljubljana: Inštitut za socialno varstvo.

Orešnik, U. (2010), Preživnina in njeno uveljavljanje po uredbi o preživninah. Diplomsko delo. Maribor: Pravna fakulteta

Pristavec, M. (2015), Večplastnost vprašanja dodelitve mladoletnih otrok. Posvet otrok v družinskih sporih. Okrožno sodišče Kranj. Dostopno na http://www.varuh-rs.si/fileadmin/user_upload/pdf/2015_-_Otrok_v_druzinskem_sporu/Pristavec.pdf (14.8.2017)

Radič, D. (2008), Enostarševske družine v Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Rakar, T., Čačinovič Vogrinčič G., Zaviršek, D., Boškić, R., Boljka, V., Smolej, S., Sobočan, A. M., Urh, Š., Dremelj, P., Kobal, B., Nagode, M., Žiberna, V., Kovač, N. (2010), Postopki, organizacija in standardi na področju rejništva. Ljubljana: Inštitut Republike Slovenije za socialno varstvo Otroška opazovalnica

Renner T., Sedmak, M., Švab, a., Urek, M. (2006), Družine in družinsko življenje v Sloveniji. Koper : Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče

Renner, T., Potočnik V., Kozmik V. (1995): Družine: različne in enakopravne. Zbornik. Ljubljana: Vitrum

Strban G. (2011), Pravni vidiki nove ureditve sistema socialnega varstva. Pravniki, 66, 3-4: 171–196

Strban G. (2011), Nova ureditev denarnih socialnih pomoči. Delavci in delodajalci, 11, 2-3: 256.

Štadler, A., Starič Žikič, N., Borucky, V., Križan Lipnik, A., Černetič, M., Perpar, I., Valenčak, K. (2009), Otrok in ločitev staršev : da bi odrasli lažje razumeli otroke. Ljubljana : Otroci

Španinger, J. (2012), Kaznivo dejanje kršitve družinskih obveznosti. Diplomsko delo. Maribor: Pravna fakulteta

Vrh, I. (2002), Analiza sistema preživnin v Sloveniji- stanje in perspektiva.
Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

Zavrl. N. (1999), Očetovanje in otroštvo. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče

Zupančič, K. (1999), Družinsko pravo. Ljubljana: Uradni list republike Slovenije

Zupančič, K., Novak, B. (2003), Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij.
Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije

Pravni viri

Kazenski zakonik (KZ-1) (2008). Uradni list RS, št. 55/08. Dostopno na
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5050> (ogledano 16.8.2017)

Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerij (ZZZDR) (2004). Uradni list SRS, št. 15/76, 14/89 in Uradni list št. 69/04. Dostopno na
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO40> (Ogledano 13.8.2017)

Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) (2010). Uradni list RS, št. 62/10, 40/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 14/13, 56/13 – ZŠtip-1, 99/13, 14/15 – ZUUJFO, 57/15, 90/15, 38/16 – odl. US, 51/16 – odl. US in 88/16.
Dostopno na <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4780>
(Ogledano 16.8.2017)

Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre) (2010). Uradni list RS, št. 61/10, 40/11, 14/13, 99/13, 90/15 in 88/16. Dostopno na
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO5609> (Ogledano 16.8.2017)

Zakon o socialno varstvenih prejemkih, členi in obrazložitve (ZSVarPre) (2010),
Dostopno na
http://www.vlada.si/fileadmin/dokumenti/si/projekti/Protikrizni_ukrepi/izhod_iz_krize/pregled/ZSVP_cleni_in_obrazlozitev_-_22.02.2010.pdf (Ogledano 16.8.2017)

Zakon o Javnem jamstvenem, preživninskem in invalidskem skladu Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 25/97, 10/98, 41/99, 53/99, 119/02, 26/03-UPB1, 61/06, 78/2006-UPB2, 106/2012, 39/16)

Zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov - uradno prečiščeno besedilo (Ur.l. RS št. 63/04, 78/05, 100/05-UPB1, 114/06, 16/07, 32/07-UPB2, 87/11)

Zakon o javnih skladih (Ur. l. RS, št. 22/00)

Internetni viri

Društvo Preživnina- otrokova pravica. Dostopno na <http://www.prezivnina.org/index.html> (ogledano 25.8.2017)

Družinsko pravo. Pravna ureditev zunajzakonske skupnost. Dostopno na <http://www.druzinsko-pravo.si/zakonska-zveza/ureditev-zunajzakonske-skupnosti> (ogledano 13.8.2017)

E-uprava Republike Slovenije. Zunajzakonska skupnost. Dostopno na <https://e-uprava.gov.si/podrocja/druzina-otroci-zakonska-zveza/zunajzakonska-skupnost/zunajzakonska-skupnost.html> (ogledano 14.8.2017)

Javni štipendijski, razvojni, invalidski in preživninski sklad Republike Slovenije. <http://www.jpi-sklad.si/predstavitev/o-skladu/> (ogledano 25.8.2017)

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2004. Veljavni predpisi. Dostopno na http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/prezivnine/ (ogledano 18.8.2017)

Odvetniška pisarna Ježek & Snoj. (b.d.). Preživnina- družinsko pravo. Dostopno na <http://op.si/pravna-podrocja/prezivnina-in-prezivninske-obveznosti> (ogledano 14.8.2017)

Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-11/07 z dne 18. 10. 2007. Dostopno na <http://odlocitve.us-rs.si/sl/odlocitev/US27878> (ogledano 18.8.2017)

Progresivni politično - informativni spletni portal (b.p.) (2016). Eva Irgl:
Neplačevanje preživnine za lastnega otroka je zavrženo dejanje!. Dostopno na
<http://www.politikis.si/?p=173156> (ogledano 18.8.2017)

Statistični urad Republike Slovenije (2015). Vsaka sedma družina v Sloveniji je
zunajzakonska skupnost, med družinami z otroki, starimi do 6 let, vsaka tretja.
Dostopno na <http://www.stat.si/StatWeb/News/Index/5465> (ogledano 14.8.2017)

Statistični urad Republike Slovenije. Portal SI-STAT. Dostopno na
http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/varval.asp?ma=05E3008S&ti=&path=../Database/Dem_soc/05_prebivalstvo/15_sestava_preb/15_05E30_gosp_druzin/&lang=2
(ogledano 14.8.2017)

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Preživnina. Dostopno na http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=pre%C5%BEivnina (ogledano
14.8.2017)

15. Seja komisije za peticije ter za človekove pravice in enake možnosti (2016).
dostopno na <http://4d.rtvsllo.si/arhiv/seje-komisije-za-peticije-ter-za-clovekove-pravice-in-enake-moznosti/174426160> (ogledano 18.8.2017)

8. PRILOGE³³

8.1. Priloga 1: Smernice za intervju

8.1.1. Smernice za intervju s socialno delavko na Centru za socialno delo

- Kako poteka obravnava na CSD ko se par odloči prekiniti zakonsko/izven zakonsko zvezo? Kateri dogovori med partnerjema so nujni?
- Na kakšne načine preverjate ali se starša dogovorov držita?
- Ste se v svoji praksi srečali z primerom ne-plačane preživnine?
- Kakšna je vaša vloga pri reševanju situacije, ko zavezanec preživnine ni plačal?
- Kakšna je po vašem mnenju vloga Preživninskega sklada v procesu reševanja situacije neplačane preživnine upravičencu?
- Po vaših izkušnjah- Kako mislite, da ločitev in posledično neplačane preživnine vplivajo na ekonomsko in duševno stanje družine?
- Kakšne ugodnosti in alternative so na voljo staršem enostarševskih družin?
- Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev postopkov reševanja neplačanih prežvnin? Kakšnih pooblastil si kot socialna delavka želite, da bi upravičence ob situaciji neplačanih prežvnin lahko bolj podprli?

8.1.2. Smernice za intervju z predstavniki enostarševskih družin katerim preživnina ni bila redno izplačana kljub upravičenosti

- Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine? Lahko na kratko opišete vašo situacijo.
- Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?
- Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine?
- Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?
- Ali poznate Javni Jamstveni, prežvniški in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?
- Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?
- Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?
- Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

³³ Besedilo ni lektorirano

8.2. Priloga 2: Prepis intervjujev

8.2.1. Prepis intervjuja s socialno delavko iz Centra za socialno delo

Prepis intervjuja s predstavnico Centra za socialno delo

Prepis intervjuja A

Ime organizacije: Center za socialno delo Trebnje

Ime sogovornice: Marinka Lipoglavšek, socialna delavka

1. Kako poteka obravnava na CSD ko se par odloči prekiniti zakonsko/izven zakonsko zvezo? Kateri dogovori med partnerjema so nujni?

Najprej je potrebno izpostaviti, da ločimo med poročenimi pari, kjer pride do razveze zakonske zveze, ki je lahko sporazumna oziroma na tožbo; govorimo o pravnem postopku in neporočenimi pari, kjer ob razhodu skleneta sporazum. Pravno sta oba izenačena in pri obeh se zadeve končajo na sodišču. /Obravnava na CSD poteka tako, da partnerja prideta že z nekim sporazumom oziroma skupaj na CSD-ju oblikujemo sporazum, ki je v korist otrok./(1) /Starša se morata dogovoriti o tem komu bodo otroci zaupani v vzgojo in varstvo, kako in kdaj bodo potekali stiki otrok s staršem ki ne živi z njimi ter dogovor o preživnini./(2) /Če so otroci stari nad 10 let potem se s starši dogovorim o tem kje in kdaj se srečam z otrokom, da tudi on poda svoje mnenje in je seznanjen s tem kaj se dogaja. Srečanje z otrokom poteka individualno./(3) /Potem lahko izdamo mnenje komu naj bo otrok zaupan v varstvo in vzgojo ter o stikih, če se starša nista o tem sporazumela./(4) /Za določanje višine preživnine pa je pristojno sodišče./(5) /Čeprav je v praksi tako, da poskušamo v sporazumu vse dogovore skleniti v paketu/(6). /Svetovalni razgovor pred razvezo je nujen ko so mladoletni otroci./(7) /Ko naredimo sporazum, morata ta sporazum partnerja poslati na sodišče, ki postopek vodi naprej/(8). Partnerja prideta na obravnavo, kjer se dogovori običajno potrdijo, če so v največjo korist otroka. V kolikor kateri od partnerjev od dogovora odstopi, sodišče postopek zaustavi. /Moja vloga je predvsem, da pomagam pri sklenitvi sporazuma, skrbim da je sklenjen v največjo korist otroka/(9) ter /da staršema pokažem ločnico med partnerstvom in starševstvom./(10) Čeprav nista več partnerja ostajata starša. /Meni se zdi pomembno da staršema postavim vprašanje o tem kakšna starša želita biti./(11)

2. Na kakšne načine preverjate ali se starša dogovorov držita?

/Nič ne preverjamo./(12) /Po navadi eden od staršev kar sam pride povedati, da ni bilo nakazane preživnine od bivšega partnerja./(13) /Jaz tako pravim, to je starševska

odgovornost./ (14) /Odgovornost zavezanca da plača in odgovornost upravičenca da pove in ukrepa naprej, če preživnina ni nakazana./ (15) Tudi glede sporazuma oziroma dogovora, se morata starša dogovoriti. /Vedno staršema ozavestim, da sta onadva tista ki otroka najbolj poznata in ju spodbujam da sta onadva tista ki sprejmeta odločitev./ (16) Naj ne prepuščata odločitvi tretji osebi- sodišču oziroma socialni delavki ki poda mnenje. Jaz otroka ne poznam, najbolj ga poznata starša in le tako lahko delujeta v njegovo korist.

3. Ste se v svoji praksi srečali z primerom ne-plačane preživnine?

/Seveda./ (17) /Jaz dojemam neplačevanje preživnine kot obračun med partnerjema. / (18) Ko se partnerja razideta ostanejo bolečina, jeza, užaljenost, razočaranje; vse to lahko privede tudi do sovraštva, ki pa velikokrat vodi do družinskih tragedij. Po navadi starša tudi po končanem postopku še vedno obračunavata med sabo. med njima letijo puščice, enkrat jo izstreli eden, drugič drugi. Preobrat nastane takrat, ko eden od njiju odneha s to "vojno" in pred sabo postavi zid, da ga bivši partner ne prizadene. Zato lahko ta gre po daljši poti- preko otrok, tam kjer najbolj boli. In po navadi tu pride do neplačanih preživnin. /Neplačane preživnine pa pripeljejo do težav s stiki./ (19) Na primer oče ne plača preživnine, iz tega razloga mu mati ne dovoli stikov z otroki. Tu so v najslabšem položaju otroci. /V pravi vrsti kot socialna delavka poskušam postaviti ščit, da ne gre preko otrok. Da naj svoj odnos rešujeta med sabo in ne preko otrok./ (20)

4. Kakšna je vaša vloga pri reševanju situacije, ko zavezanec preživnine ni plačal?

/Ko upravičenec pride do mene s tem problemom, nudim predvsem podporo in informacije o tem kako naprej./ (21) Ko partnerja prekineta odnos sodišče izda sklep oziroma sodbo. /Sodne odločbe pa izvršuje sodišče, ne pa CSD./ (22) /Upravičenec mora predlog podati na sodišče./ (23) /Jaz sem suport, podajam informacije in pomagam pri izpolnjevanju obrazcev oziroma predloga, ki ga upravičenec poda na sodišče./ (24) V kolikor je zavezanec zaposlen se neizplačana preživnina trga od plače, če ni zaposlen pa preživnino izplača Jamstveni sklad in nato oni izterjajo od zavezanca. Pride do izvršbe preživnine. /Sama se mnenja, da je nujno uporabnike naučiti, kako naj si pomagajo sami zato jim nudim vso podporo in informacije da sami zmorejo./ (25) /V imenu dobrih del ne morem sama narediti vse namesto uporabnika./ (26) Sem pa že doživela, da /sodišče zahtevke za izvršbo preživnine lahko velikokrat zavrne in mora uporabnik vlogo znova in znova popraviti, dopolniti. Tudi tu uporabnik potrebuje pomoč, da lahko zahtevek popravi in ga predloži sodišču./ (27)

5. Kakšna je po vašem mnenju vloga Preživninskega sklada v procesu reševanja situacije neplačane preživnine upravičencu?

/Preživninski sklad je zelo dober./ (28) Po navadi so očetje tisti, ki se izmikajo plačilu preživnine, /v kolikor je oče brez dohodkov tu nastopi preživninski sklad ki poskrbi da se preživnina nakaže./ (29) /Marsikatera mama po navadi ne izterja preživnine od očeta zaradi ljubega miru, kot rečejo./ (30) /Sama spodbujam, da vseeno predložijo zahtevek na sodišče in ta denar dobijo, ne glede ali od očeta ali pa od preživninskega sklada./ (31) Ta denar je namenjen za otroke in jim pripada. /Mati, ki se bori za preživnino jo bo dobila. Sistem je dober./ (32) Vendar je višina preživnine iz preživninskega sklada fiksna. Otroke do 18 let razdelijo v tri starostne skupine in za vsako skupino obstaja fiksni znesek, ki pa je lahko manjši od določene preživnine. /Paziti je potrebno tudi na to, da ko se sklene sporazum ob ločitvi, da preživnina za otroke ni manjša od maksimalne vsote ki jo izplača preživninski sklad. Sama vedno zahtevam ta minimum./ (33) V kolikor je v sklepu dogovorjena preživnina manjša od maksimalnega zneska ki ga izplača preživninski sklad, potem bo preživninski sklad izplačal le to vsoto, čeprav je za starostno skupino nek znesek fiksni. /Torej, preživninski sklad izplača nek maksimum, ki je določen-fiksni za vse oziroma izplača znesek do višine izvršljivega naslova./ (34) To je potrebno nujno paziti pri sklepanju sporazuma. Tudi sama ne odstopam od tega in ne dopustim da je preživnina manjša. Kljub vsemu je ta denar za otroka. Preživninski sklad izplačuje preživnino otroku le do 18. leta.

6. Po vaših izkušnjah- Kako mislite, da ločitev in posledično neplačane preživnine vplivajo na ekonomsko in duševno stanje družine?

Kot prvo /preživnina je redni vir dohodka družine./ (35) Za primer mati ima dva otroke, za vsakega je upravičena do 130 evrov preživnine, to je 260 evrov na mesec; nekje polovica mesečne plače. /To je zelo pomemben vir dohodka./ (36) /Absolutno tudi duševno vpliva na družino./ (37) Starš, ki skrbi za otroka mora vedeti ali bo preživnina nakazana. /Če vsak mesec čaka ali bo ali nebo nakazilo je zelo hud pritisk./ (38) Če ne ve ali bo znesek nakazan, potem ne ve ali naj plača položnice, kupi hrano oziroma kaj lahko sploh kupi, koliko mora omejiti stroške, da pride čez mesec. /Tistemu staršu, ki je otrok zaupan v vzgojo in varstvo mora narediti vse, da brani interese svojega otroka; to je odgovorno starševstvo./ (39) /Preživnina je otrokov denar, ki se nakaže zakonitemu zastopniku./ (40) Po polnoletnosti se lahko ta denar nakazuje otroku, vendar je tu /pomembno da so stvari razvidne; da oba starša vesta kam se ta denar nakazuje ter da otrok ve, da je ta denar namenjen za preživetje./ (41) /Marsikatera ženska ne želi izterjati neizplačane preživnine in si raje poišče dodatno delo da lahko preživi sebe in otroke./ (42) /Posledično ima manj stika z otroci in to

se lahko začne kazati na njihovem odnosu, otroci se oddaljijo./(43) Že tako so razpeti med staršema.

/Kar se tiče ločitve se mi zdi, da je duševno lažje ko enkrat postopek steče./(44) Preden se oseba odloči prekiniti partnerski odnos se nabirajo negativna čustva, ki slabo vplivajo na psiho človeka, živeti v odnosu kjer nisi zadovoljen je težko. Zato gredo partnerji narazen. To je odločitev, ki je v enem od partnerjev zelo dolgo zorela, to je dolgotrajen postopek. Ko se odločiš za ta korak se začne zadeva razreševati. Odločitve so pomembne, zavestno se moramo za nekaj odločiti in v tej smeri se ravnati. Če se ne odločiš ali za poroko, za otroke; če je to kar tako na hitro potem se velikokrat izkaže, da so vse druge stvari prioritete.

V kolikor je partnerski odnos uničujoč; da prihaja do psihičnega nasilja, obtoževanja, zaničevanja ali spolnega, ekonomskega nasilja, dlje kot tak odnos traja slabše je. Dlje kot je oseba v takem odnosu prej bo začela verjeti, da je slaba oseba, da je vse to kar ji partner našteva res in tu nastane težava ko ženska ne zmore oditi iz odnosa, če že odide lahko vso to nasilje na njej pusti take psihične posledice da se zdravi z pomirjevali, tableti, lahko je napotena na psihiatrično bolnišnico, postane odvisna od zdravil; potem pa se lahko uresničijo razne grožnje partnerja, da bo on dobil otroke. /Pomembno je, da kot socialni delavci začnemo brisati prah z oči te ženske, da ni res slaba kot jo je naučil partner, da jo informiramo, jo opolnomočimo, da se začnejo stvari odvijati, namesto njih mi ne moremo nič. Ženska sama mora postaviti mejo bivšemu partnerju, mora postaviti ščit, da lahko obvaruje otroke./(45) Jaz vedno pravim srečne ženske ne odhajajo od moških.

7. Kakšne ugodnosti in alternative so na voljo staršem enostarševskih družin?

/Pri nas imamo na voljo pomoč staršem./(46) To je /skupina za ženske, ki so v razhajanju oziroma se pripravljajo na to, da bi odšle/(47). Seveda je skupina odprta tudi za očete, a še niso prišli da bi si tu poiskali podporo. Kot sem že omenila, gre za /pomoč in podporo ženskam, da se postavijo na svoje noge z otroci. Da mati ugotovi kakšen starš želi biti/(48); ali želi preprečiti stik z očetom in o njem grdo govoriti ali bo kot mati dopuščala stike in dovolila, da otroci sami spoznajo očeta skozi svoje oči. Če je bil oče kot partner slab do mame, to ne pomeni da je kot oče slab do otrok. Starševstvo in partnerstvo sta dve različni stvari. Pomembno je vzajemno starševstvo. /Podpora skupine je dobra tudi za to, ker se z ločitvijo odprejo novi problemi, ki jih prej ni bilo; stanovanjski problem, ekonomski, usklajevanje stikov.../(49)

Poleg teh skupin za samopomoč pa so tukaj tudi /javni transferji; večji otroški dodatek, znižano plačilo vrtca, možnost pridobitve socialnih stanovanj v kolikor jih občina ima./(50) Če ženska odhaja iz nasilnega odnosa, potem lahko pridobi socialno stanovanje v katerikoli občini kjer je prosto.

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev postopkov reševanja neplačanih preživnin? Kakšnih pooblastil si kot socialna delavka želite, da bi upravičence ob situaciji neplačanih preživnin lahko bolj podprli?

/Ne, dodatnih pooblastil ne potrebujem./ (51) /Zakon je dober, postopek je okej, kdor želi iztržiti neplačano preživnino jo lahko./ (52) Zakonodaja je dobra, /bolj je vprašanje koliko si kot socialni delavci upamo povedati in informirati uporabnike./ (53) /Moramo si upat povedati stvari ljudem./ (54) /Podati informacije in suport./ (55) Pomembno je da uporabniki ne prelagajo svojih problemov na nas ampak se zavedajo da so problemi njihovi, /mi pa jim z informacijami in podporo damo v roke orodje, da problem razrešijo./ (56) /Pri svojem delu pa moramo paziti, da ostanemo vedno na strani otroka in delamo v njegovo korist./ (57) Lahko se nam zgodi da nas partnerja želita pridobiti vsak na svojo stran, da se jim pridružimo v vojni. Ne smemo se ujeti v to, ostati moramo na strani otroka, tudi zato, ker sta starša v tistem trenutku preveč usmerjena vase.

Predlogi so predvsem to, /da se uredi preživnina za otroke z posebnimi potrebami./ (58) V zakonu je sicer napisano, da naj bi država zagotovila preživnino, ko starševska dolžnost preneha. Preživnina se izplačuje do otrokovega 18. leta oziroma do 26. leta dokler se otrok redno šola. Pri otrocih posebnimi potrebami naj bi jo v nadaljevanju zagotovila država, vendar jo v praksi še vedno naprej plačujejo starši. Ker ti otroci ne zmorejo poskrbeti sami zase ta dolžnost lahko staršem ostane. To je potrebno urediti, da ko starševska dolžnost preneha, se preživnina ustavi in jo potem naprej plačuje država.

Kot drugo se mi zdi pomembno, /da se otroke lahko umakne, dokler starša bijeta bitko med seboj, da otroci tega ne gledajo./ (59) Preživnina je ena od stvari, zaradi katere se starša prepirata, tudi v smislu, da ko eden od staršev ne plača preživnine, mu drug ukine stik z otrokom. To je za otroka prenaporno. /Za zaščito otroka bi moral obstajati institut, ki ureja začasen umik otroka iz takšnega okolja v kvalitetno družino./ (60) Dokler se starša med sabo ne pomirita. /Mogoče bi tak ukrep starša spodbudil, da si med sabo ne nagajata, se hitreje dogovorita in posledično skrajšata postopek na sodišču./ (61)

8.2.2. Prepis intervjujev z predstavniki enostarševskih družin katerim preživnina ni bila redno izplačana kljub upravičenosti³⁴

Prepis intervjuja B z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Damjana

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine? Lahko na kratko opišete vašo situacijo.

Ubistvu z bivšim parterjem nisva bila nikoli poročena. Ko se je otrok rodil, smo nekaj časa vsi živeli skupaj, nato pa sva se razšla in sem se vrnila k moji mami. Z bivšim nisva imela več stikov. /Uradno moj otrok očeta nima vpisanega zato nisem bila upravičena do preživnine./ (1) /Materialno stanje v družini je bilo na meji za preživetje./ (2) /Ne morem reči, da smo bili revni, a smo morali gledati na vsak cent in se prebijati iz meseca v mesec./ (3) saj sva samo jaz in moja mami imeli denar. /Duševno pa je tudi bilo težko./ (4) Mojemu /otroku je manjkala prisotnost očeta./ (5) Vendar je imel ob sebi strica, ki je zapolnil moško vlogo v njegovem življenju. /Tudi meni je bilo težko, zato sem večkrat tolažila z alkoholom ko je moj otrok odraščal./ (6) Sedaj sem se pobrala. /Je bilo kar težko./ (7)

2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?

Preživnina predstavlja /nek znesek s katerim pomagaš svojemu otroku k omogočanju za normalno odraščanje./ (8) /Je nek dohodek ki je zelo pomemben./ (9) Primarno /olajša finančno situacijo./ (10) pri mami, po drugi strani pa tudi /kaže profesionalnost odnosa enkrat po ločitvi./ (11) Se mi zdi, da ta /dohodek, ki je primarno namenjen za otroka, poskrbi da lahko otroku privošči še kaj dodatnega poleg vseh nujnih stvari./ (12)

3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine?

/Nisem odreagirala./ (13) /Nisem imela pravic, saj otrok nima uradno vpisanega očeta, čeprav vem kdo je./ (14) /Uradno nisem mogla zahtevati ničesar./ (15) Neuradno pa ni potem ko sva šla narazen prispeval nič.

³⁴ Zaradi zagotavljanja anonimnosti so vsa imena sodelujočih v tem poglavju i zmišljena

4. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?
/Na nobenega. /(16) /Nikamor, saj sem vedela da nimam pravic, ker oče ni bil uradno vpisan./ (17)
5. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?
/Ne poznam./ (18) /Nisem se obračala na ta sklad. /(19)
6. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

/Živeli smo z dvema plačama. Delala sem jaz in moja mama,/(20) da smo se vsi trije skupaj z otrokom preživeli. /Dobivala sem tudi otroški dodatek./ (21) /Vsake toliko časa sem se obrnila na center, za kakšno subvencijo ali za enkratno pomoč./ (22) Potem ko sem zbolela in nisem več mogla delati sem prejemale socialno pomoč.

7. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

/Težko rečem glede preživnine, saj zaradi tega nisem šla nikoli na socialno. /(23)
/Na splošno pa lahko rečem, da je največji problem, odnos na situacijo in njihovo odzivnost./ (24) /Se pa najdejo izjemni socialni delavci, kise trudijo pomagati/ (25) ampak teh je ravno za na obe roki prešteti. /Vsi ostali pa delujejo po liniji najmanjšega odpora,/ (26) se mi zdi da /se zelo počasi odzivajo,/ (27) /ne vzamejo stvari za nujno, ampak si vzamejo čas/ (28).

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

Največkrat slišimo to, da imajo na centrih ogromno dela. Najprej se mi zdi /pomembno, da je zaposleno zadostno število kadra na CSD-jih,/ (29) da do tega ne bi prihajalo, po drugi strani se mi zdi pa kot, da jim /poleg števila kadra manjka tudi primeren kader./ (30) Dostikrat /človek dobi občuek, kot da nimajo ravno najbolj bistrh ljudi na delovnih mestih./ (31) Osebno se mi zdi, da je /v zadnjih letih sistem centrov toliko nazadoval in napravil škode iz vidika »poslovanja«,/(32) /da

bi bilo boljše, da se sistem v celoti poruši in na novo začne graditi,/(33) ker bi s popraviljanjem starega izgubili preveliko število sredstev in časa.

Prepis intervjuja C z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Lea

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine?
Lahko na kratko opišete vašo situacijo.

Razhod s partnerjem je bil /velik šok za oba/ (1) zvezo sem prekinila jaz, kljub temu je /na duševnem področju bilo težko,/(2) /zelo stresno, obupano, psihično skoraj na koncu,/(3) /večji šok je bil za naju kot za otroka, ki je krizo bolje prenesel kot midva,/(4) /sčasoma se je vse uredilo in smo vsi v uredu./(5)
/Po materialni strani se je zelo poznalo zaradi selitve/(6,) /manjši prihodki pri placu saj sem delala samo dopoldansko delo, brez nadur./(7) /Veliki stroški za stanovanje in vrtec ter kredit ki mi je ostal od hise, stroški hrane, avtomobila itd.../(8) Drugih izplačil ni bilo, ker sem mu pustila hišo in vso ostalo premoženje v katerega sva vlagala.

2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?

Preživnina je bila določena s strani sodišča, glede na dogovor, ki sva ga podpisala na centru je bil manjši le 100 eu na mesec. /Ta denar gre izključno za otroka in na žalost nekaj za plačilo vrtca ker drugače ne gre./ (9) /Predstavlja mi znesek, ki ga dobiš za otroka, za njegove stroške, potrebe, za to da ga oskrbiš in ga preživiš, ta denar je izključno samo za in od otroka../(10)

V mojem primeru preživnina gre za otroka, da ga oskrbim in tudi za plačilo vrtca.

3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine?

Kadar ni bilo preživnine nakazane /sem poklicala in mu rekla./(11) /Včasih sem morala večkrat klicariti, ampak potem enkrat je bilo nakazano./(12) Včasih pa je bilo redno. Odvisno.

4. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?

/Na nobenega se nisem obračala./(13) /Se sem urejala sama ko ni bilo plačano./(14) Z ostalimi stvarmi se nisem srečevala, razen tega da /sem ostalo

urejala na centru vendar sem nad njimi zelo razočarana, enostavno niso pravični.../(15)

5. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Nikoli še nisem slišala za ta sklad./ (16) Kaj je to?

- 5.1. To je sklad iz katerega lahko črpate preživnino za otroke, če ni bila plačana več kot tri mesece s strani bivšega partnerja.

Aja. /Ja no nisem potrebovala tega sklada, saj sem vse sama se zmenila s bivšim partnerjem./ (17)

6. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

Če ni bilo redno nakazano, pa sem nujno potrebovala /sem si včasih sposodila./ (18) drugače /sem počakala na nakazilo in najprej plačala in kupila le nujno./ (19).

7. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

/Pri csd-ju so dobro naredili to, da so vse razložili, svetovali in mi ponudili osebno pomoč pri njihovih svetovalcih,/ (20) /slabo pa to, da so mi dvakrat zmanjšali otroški dodatek zaradi varčevanja za limit, to je bilo 25 evrov, kar se mi ne zdi pravično, ter imela sem visoki strošek za vrtec./ (21) Glede na to, da sem samohranilka /bi mi po mojem mnenju pripadalo kaj več/ (22), ker dosti družin ki jih sama poznam in sta oba zaposlena dobijo isto ali se več kot jaz ki sem sama.

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

Na centru bi morali po mojem mnenju /bolj preverjati vse stvari, na vseh področjih./ (23) /dati več tistim, ki dokazano nimajo/ (24) in /biti pravični do vseh./ (25) ne pa da je ravno obratno.

Prepis intervjuja D z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Monika

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine? Lahko na kratko opišete vašo situacijo.

Punce so bile še zelo majhne in niso razumele okoliščin (ena je imela 9 druga 6 let ob razvezi). Njun oče je bil ves čas prisoten v družini in se je do punc obnašal normalno, medtem ko je mene čustveno, duševno in psihično maltretiral. /Ob razvezi je grozil, da mi CSD ne bo dodelil otrok, v primeru pa da jih vseeno on dobi, da jih bo odpeljal v tujino in jih nikoli več ne bom videla/ (1). /Bila sem obupana,/(2) /v kreditih z malo plačo delavke v proizvodnji/(3) in dvema mladoletnimi punčkami. /Deklici nista bili zahtevni kar se hrane tiče, razumeli sta, da nimamo in posebnih želj nista nikoli izrekli/(4) (nakup dragih oblačil, igrač, izletov s šolo v naravi itd). Bili sta skromni in bilo mi je pomembno da se razumemo./ Iz službe sem nosila kruh in mleko, odpovedala sem se svoji malici, da sem lahko preživela družino./ (5) /Shajali smo kot smo znali. / (6) /Pomoči svoje družine nisem imela, ker se je v času razveze začela vojna v Bosni in mi niso mogli pomagati./ (7)

2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja? Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine.

/To je bil zelo pomemben znesek, ki mi je manjkal./ (8) /Preživnine ni plačeval, čeprav je bilo povsod zavedeno da jo plačuje. Punci tudi nista imeli štipendije zaradi tega./ (9) Ena se je šolala v Kranju in je bila avtobusna karta precej draga, vendar njega to ni zanimalo. Občasno jima je kaj prinesel, kupil ali dal denar. /Ko je mlajša začela hoditi na fakulteto v Kranj mu je povedala, da želi da ji plačuje preživnino, da si kupi avtobusno karto, ji ni želel nakazovati. Rekel je, naj ga toži. Takrat je tudi obiskala brezplačno prvo pravno pomoč, vendar glede na vso situacijo, so ji rekli da ne bo dosegla popolnoma nič./ (10) /Njej oče je medtem objavil osebni stečaj, tako da mu niso imeli od kje vzeti denarja, ravno tako pa ni bil zaposlen in je delal na črno, tako da ni bilo prilivov. / (11)

3. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?

/Sama sem prosila delavko na CSD, da mi svetuje kaj naredim v primeru neplačane preživnine./ (12) /Ponudili so mi strokovno pomoč./ (13) /Prišlo je do tega, da so klicali bivšega partnerja./ (14) /Ko je končal klic, je razbil doma steklena

vrata od spalnice in kuhinjsko omaro, grozil in vpil. Takrat sem se odločila, da ne naredim nič, tudi brez preživnine/(15) (zelo nizka je bila v tistem času, okoli 18.000 SIT, danes bi rekli da je to po tečaju 100€ oz. v dejanskem pretvorniku bi bilo to slabih 50-60€). /Zaradi miru v družini, nisem iskala pomoči naprej./(16)

4. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Ne poznam. Žal./(17)

5. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

/Od soseda sem si občasno sposodila denar, da sem plačala položnice in kupila osnovne stvari za preživeti./(18) /Drugih alternativ ni bilo, saj so tudi moji imeli težko borbo za preživetje./(19)

6. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

Moram reči, da je /socialna v mojem primeru dobro odreagirala v času razveze./(20) /Delavka mi je svetovala primerno in je tudi vedela za vso situacijo doma, da je bivši partner nagle jeze in kako posredovati./(21) /Tudi sodnica je imela naklonjenost in se je vse skupaj kar hitro končalo./(22) /Tudi sestankov za morebitno pobotanje parterjev nisva imela./(23) tako da smo res vse hitro zaključili z razvezo.

7. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

/Včasih je treba tudi otroke vprašati za mnenje in morda skozi igro ugotoviti kakšne so okoliščine doma./(24) Po navadi /očetje zanikajo kakršno koli nasilje v družini, otroci so tisti, ki ne lažejo./(25) Predlagam /manj birokracije in nepotrebnih mediacij, v kolikor je razveza nujna./(26) za kolikor toliko zdrave družinske odnose in komuniciranje naprej.

Prepis intervjuja E z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Sandra

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine?
Lahko na kratko opišete vašo situacijo.
/Na začetku se mi še ni veliko poznalo ker sem še imela nekaj denarja na strani,/(1) dokler se situacija ni obrnila njemu v prid. Ker sem bila porok pri avtu (tedaj nisem bila kreditno zmožna ker sem bila na bolniški zaradi rizične nosečnosti)/on je bil nosilec kredita in kredita po ločitvi ni več plačeval se je banka vsedla meni na račun in sem jim tedaj morala poravnat 5.000€ na banki sem imela 2.000€ in 3.000€ sem vzela limit./ (2) Če bi ga šla tožit ne bi dosegla ničesar.
/Tedaj so se za nas začeli hudi dnevi/(3) /od države in CSD pa nobene pomoči/(4) kot mati samohranilka dveh otrok /sem res dobivala otroški dodatek 280€ ampak v šoli nisem imela nič zastoj ,vrtec sem plačevala 120€, plače sem pa imela 640€ od tega 160€ kredita kje so pa še ostale položnice najemnina 300€,...preživnino mi je pa za oba plačeval 280€, ki ni bila redno nakazana. /Najbolj hudo je bilo ko so v šoli imeli kaki športni dan jaz pa brez evra v denarnici./ (5) /Lahko se samo zahvalim staršem, da so mi pomagali in prijateljici ki mi je tudi priskočila na pomoč finančno./ (6) /Eno leto je bilo kritično potem sem se pa izvlekla iz krize./ (7)
2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?
/Kaj preveč ne, ker 140€ za enega če si izračunaš stroške samo za šolo in vrtec ni dosti/(8) kje pa so še ostale stvari ki jih otrok potrebuje /vsi stroški so na staršu ki je skrbnik otroka, tisti ki pa mora preživnino plačati pa misli koliko denarja ti daje./ (9) Če smo pa iskreni /otroci niso mali strošek sploh šola./ (10)
3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine? Na koga ste se najprej obrnili?
Kakšen je bil postopek?
/Najprej na CSD velikokrat na njih ampak oni ne morejo nič./ (11) /Vedno na razgovoru sva sklenila da bo plačeval nikjer ni bilo kake sankcije v primeru neplačevanja in preživnine mi ne plačuje./ (12) /Potem sem se obrnila na odvetnika, ki je podal kazensko ovadbo ampak tudi tu ni nič že 1,5leto se že tožim na sodišču pa še kar nič./ (13) /To se mi pa vleče od leta 2012 do danes, kazenska ovadba pa od leta 2015 in še nič nisem dosegla same obljube./ (14)
4. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije?
Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Slišala sem,/ (15) /ne vem pa točno kaj je to, nihče mi ni za to povedal./ (16)

/Nisem se obračala nanj./ (17)

5. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

/Na začetku sem si denar sposojala od staršev in prijateljice/ (18) /potem mi je pa moj novi partner pomagal,/ (19) /delala sem tudi (poleg redne službe) za vikende v gostilni da sem si nekaj zaslužila poleg./ (20) /Postopek še pa ni zaključen in sem tudi izgubila upanje da kdaj bo./ (21)

6. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

/Pogrešala sem mogoče malo bolj sočutja,/ (22) /malo več pooblastil in pravic bi lahko imeli na CSD./ (23) Nasvete ti dajo /meni so tedaj rekli za to tožbo kaznivega dejanja ampak spet se borim sama, tu bi lahko center imel kakšno besedo dal dokaze o neplačevanju ne vem karkoli./ (24) /V naši državi smo za vse sami, reši se pa tudi nič ne./ (25)

7. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

/Ti postopki bi morali biti bolj strogi ne pa, da se vleče več let in se nikamor ne premakne./ (26) /Kaznovat tega starša, ki redno ne plačuje preživnine/ (27) ali /pa se mu enostavno na plačo vsest in direktno staršu skrbniku nakazovat./ (28) /Strožje kazni pa absolutno, saj otrok ni nič kriv, le kaj bi bilo če bi oba starša bila tako neskrbna./ (29)

Prepis intervjuja F z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Miha

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine?

Lahko na kratko opišete vašo situacijo.

/Otroci so bili še majhni, tako da mislim da niso najprej dojeli kaj se dogaja./ (1) V zakonu mi ni bilo dobro, zato tudi odločitev za ločitev. /Najbolj me je prizadelo duševno, saj so mi bili v začetku odvzeti otroci, jih je dobila bivša žena./ (2)

/Postopki so trajali zelo dolgo, da sem dokazal da sem skrben oče tudi jaz./ (3)

Zadnjih nekaj let živijo pri meni. /Materialno pa niti ne toliko, saj nisem bil finančno odvisen od bivše./ (4)

2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?
/Zame je to znesek, ki je namenjen otroku, za hrano, obleke ali pa za prosti čas, dejavnosti... /(5) /ne pomeni mi toliko, saj zmorem brez preživnine, sam služim denar, tako zase kot otroke./ (6)
3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine?
/Sem kar potrpežljiv glede tega./ (7) /Bivšo ženo čakam že zadnjih 7 let, da mi izplača preživnino./ (8) /Dolgo nisem pritiskal nanjo saj nima službe./ (9) /Pred pol leta pa sem vložil tožbo, saj se je predolgo vleklo./ (10)
4. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?
/Najprej na socialno, potem pa na odvetnika, da mi pomaga pri tem./ (11) čeprav /vem da bo zelo težko, tega denarja se je nabralo veliko v toliko letih, zgodba se še kar vleče po sodiščih./ (12) Ona pa tega denarja nima, ker ni zaposlena.
/Postopek še ni končan./ (13)
5. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Ne, ne poznam./ (14) /Nimam izkušenj./ (15) /Nihče mi tega ni omenil./ (16)
6. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?
/Sem zaposlen in sem zmožel preživljati otroke brez pomoči preživnine./ (17) /Ne rečem da nebi pripomogla k marsičemu, a tudi brez tega so šle vse finance čez./ (18)
7. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?
/Sam sem imel težave s socialno službo že od samega začetka. Dolgo sem se boril za skrbništvo nad hčerkama./ (19) /Potem ko je imela bivša žena še otroke, ji tudi sam nisem želel nakazovati preživnine, saj mi ni pustila stikov in je zapravljala za alkohol, imel sem upravičene razloge za neplačevanje./ (20) Tako da imam še od tam težave s socialnimi delavkami.
/Slabo s centra je bilo narejeno že v začetku, saj sta bila otroka avtomatsko dodeljena bivši. / (21) /Mene ni nihče vprašal ali zmorem poskrbeti za njiju./ (22)

Takoj so ju dali mami. To je bila huda napaka, saj je ona kmalu po ločitvi zabredla v alkohol, malo je bila odvisna že v časi ločitve, a nobenega ni zanimalo. /Ne zdi se mi prav, da center tako nenormalno podpira le mamice./ (23) Ne rečem da ne znajo poskrbeti za otroke, a to ne pomeni da tudi oče ne zna poskrbet zanje. V mojem primeru se je pokazalo, da ko sem jaz dobil otroke v skrb, se jima je življenje spremenilo na bolje, tako fizično kot psihično. /To CSD še kar počne in ni prav./ (24) Škoda otrok, ki imajo za sabo bedne zgodbe in otroštva kot moji punc.

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

/Kot prvo mislim, da bi se center moral v določenih primerih bolj potruditi, da bo otrokom omogočili kar se da najlažje življenje glede skrbništva in preživetja./ (25)

/Najprej je nujno da dobro preverijo komu določijo otroke, ne samo na podlagi spola ampak tudi drugih okoliščin. / (26) /Vprašati bi morali tudi otroke./ (27)

/V primerih neplačevanja pa je potrebno poslušati obe strani staršev./ (28) /Sam mislim, da sem imel konkretne in upravičene razloge da nisem plačeval preživetja./ (29) /Tudi bivšo zadnjih nekaj let poskušam razumeti zakaj mi ne plačuje./ (30) Ampak kolikor sem rekel. /Ob neplačevanju pogledati nujno obe strani staršev, zakaj se ne plačuje./ (31) Sam sem bil zaradi tega pogosto na sodišču kadar ni bilo plačano. Takoj je sprožila postopek. Nihče me ni vprašal zakaj. Plačati sem moral.

/In pa seveda skrajšati postopek na sodišču. Kdo lahko dovoli da se toliko časa pregovarjamo na sodišču. To bi lahko bilo končano v dveh obravnavah, ne pa da v pol leta ni še nič konkretno dokončano./ (32)

Prepis intervjuja G z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Mojca

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine?

Lahko na kratko opišete vašo situacijo.

/U bistvu zelo dobro./ (1) /Bivši mož je bil odvisnik od iger na srečo, zato je materialna situacija boljša./ (2) /Duševno pa tudi dobro, saj nisem imela non stop skrbi glede denarja kot prej./ (3). Zato sem prekinila razmerje, saj je šel ves denar za igre.

2. Preživetje. Kaj vam ta znesek predstavlja?

/Nič kaj dosti, saj je ta znesek zelo majhen./ (4) Določenih imam le 50 evrov.

3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživetja?

/Podala sem vlogo na sodišču./ (5)

4. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?

/Najprej na center, kjer so mi svetovali naj dam vlogo na sodišče. / (6) /Tam pa so bili postopki za izvršbo predolgi. / (7) /Zelo dolgo je trajalo, da so dali izvršbo./ (8)

5. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Ja ta sklad poznam./ (9) /Postopek je bil dokaj hiter./ (10) /Pripravljeni so bili pomagati takoj. / (11) /Točno vedo kaj je njihova naloga./ (12)

6. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

/Nisem imela možnosti alternativ./ (13) /Edino kar mi je preostalo je, da si čimprej najdem službo./ (14) /Pripomogli pa so večji otroški dodatki, da je bilo lažje./ (15)

7. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

/Na centru so bili zelo dostopni in so v mojem primeru naredili dobro delo./ (16)

/Vendar je povezanost med sodišči in CSD slaba./ (17) /Čakanje na izvršbo sodišča pa je predolga./ (18)

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

/Nujno je hitrejše posredovanje sodišč ter povezanost med organi./ (19)

Prepis intervjuja H z določitvami enot kodiranja

Ime osebe: Matevž

1. Kakšen vpliv je imela razveza na materialno in duševno stanje vaše družine? Lahko na kratko opišete vašo situacijo?

/Pravzaprav ni imela velikega vpliva./ (1) Po rojstvu drugega otroka, se je najin odnos ohladil. Nisva več bila prava partnerja, ampak le sostanovalca ki sva si delila stanovanje in stroške. Kar nekaj časa sva potrebovala, da sva šla narazen. Glede na to da sem sam finančno skoraj vse za otroke prispeval, je bilo očitno, da bodo pri meni. /Duševno mogoče samo toliko, ker sem ostal sam z otrokoma./ (2) /In pritisk ljudi okoli mene, kaj bo kdo rekel, zakaj so otroci z mano, kaj je z bivšo narobe da jih ni dobila./ (3) Pač take reči.

2. Preživnina. Kaj vam ta znesek predstavlja?

/Znesek za otroke./ (4) /Bi mi bilo lažje če bi jo prejemal. Vsak cent nekaj pripomore./ (5) Ampak sem zmozel tudi brez. /Najbolj mi je hudo to, ker me je sedanja partnerka non stop silila naj terjam preživnino./ (6) /Pa nisem hotel, ker vem da mama mojih otrok nima službe./ (7) /Saj jim je večkrat tako kaj kupila pa se je kompenziralo./ (8) /Ampak je zaradi tega trpel odnos s sedanjo partnerko, saj se ji je zdelo da dajem preveč./ (9) v celoti skrbim za otroka in ju vsak vikend vozim k njej domov in ju hodim iskat k njej.

3. Kako ste ravnali v primeru neplačane preživnine?

/Nič nisem naredil./ (10) /Pustil sem tako kot je. Saj nima bivša žena službe./ (11)

4. Na koga ste se najprej obrnili? Kakšen je bil postopek?

/Na nobenega. Nič nisem naredil./ (12) /Sem razmišljal da bi šel na socialno, a potem nisem./ (13)

5. Ali poznate Javni Jamstveni, preživninski in invalidski sklad republike Slovenije? Kakšna je bila vaša izkušnja s skladom, v kolikor ste se obrnili nanj?

/Slišal sem zanj od drugih./ (14) /Tudi sedanja žena mi je govorila da obstaja nek sklad, ki plačuje, če drugi starš nima denarja da bi plačeval. Povedala mi je da oni plačujejo namesto nje, potem pa njo terjajo./ (15) /Nikoli se nisem odločil da bi šel na ta sklad po preživnino za otroka. / (16)

6. Kakšne alternative ste uporabili tisti čas ko preživnine ni bilo, dokler postopki za pridobitev le-te niso bili zaključeni?

/Nisem potreboval dodatne pomoči./ (17) /Skupaj s sedanjo partnerko sva poskrbela za otroka, da jima ni nič manjkalo./ (18)

7. Kaj ste pri reševanju vaše situacije najbolj pogrešali? Kakšna pričakovanja ste imeli od Centra za socialno delo? Kaj je bilo s strani CSD narejeno dobro in kaj slabo?

/Pogrešam malo večjo vpletenost centra, da malo preverja kaj se dogaja. Ali se vsi dogovori držijo./ (19) /Drugače smo ob razvezi vse dobro rešili. Postopek je bil

kmalu zaključen, ko so videli, da bo za otroka najbolje da sta pri meni./ (20) Vem da je bilo bivši ženi to težko sprejet, a so na centru videli, da nima najboljših pogojev za otroke. Ampak s tem je bil postopek pri njih zaključen. /Ni jih zanimalo kako je ko ima ona stike, ali plačuje./ (21) Včasih je moje otroke ščuvala proti meni in moji partnerki. Zato včasih otrok nisem peljal na stike, pa mi je grozila s socialno. Oni bi potem takoj mene obtožili, kakšen sem, čeprav je ona grdo delala. Zato sem ji otroke peljal, da nebi bilo slabše.

8. Kakšni so vaši predlogi za poenostavitev ali izboljšanje teh postopkov?

/Postopke bi bilo potrebno izboljšati, da so hitrejši./ (22) V mojem primeru se je razveza kmalu končala ker sva se dogovorila kako bo. A drugje, /kjer dogovora ni to traja./ (23) /Ter kakšen pol letni sestanek ali pa mesečni na centru, da pogleda tudi delavka kako je z otroki, kako je s staršem ki ima otroke./ (24) Meni je bilo v začetku težko ko sem ostal sam z otrokoma, ki sta bila majhna. Dobro da sem imel mamo, da mi je v začetku pomagala. /Podpora za starša ki ostane sam z otroki bi bila tudi zelo dobra./ (25) / Večja vpletenost socialnih delavk vsaj v začetku, da vidijo ali vse gre tako kot mora. Prvi dve leti mogoče ali po potrebi./ (26) /Samoiniciativno iz njihove strani, da pridejo, vidijo in uredijo tam kjer ne štima./ (27) /Sam nisem nikoli šel do socialne sam, saj sem prepričan da lahko sam vse rešim, saj sem moški, čeprav bi moral iti po pomoč. Če pa bi socialna sama prišla, pa bi ji povedal, kaj se na stikih dogaja in da ne dobim niti centa./ (28). Mogoče bi se vse to uredilo. Tako pa je vse isto že nekaj let. Ampak otroka sta že nekaj stara in z leti vidita kakšna sva kot starša. To se mi zdi pomembno.

8.3. Priloga 3: Odprto kodiranje

8.2.3. Intervju A

- Posledice neplačanih preživnin za ekonomsko in duševno stanje družine

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A19	Neplačane preživnine pa pripeljejo do težav s stiki.	Težave pri stikih	Vpliv na duševno stanje
A30	Marsikatera mama po navadi ne izterja preživnine od očeta zaradi ljubega miru, kot rečejo.	Mir namesto preživnine	Ekonomska stiska
A37	Absolutno tudi duševno vpliva na družino.	Duševen vpliv	Vpliv na duševno stanje
A38	Če vsak mesec čaka ali bo ali nebo nakazilo je zelo hud pritisk.	Negotovost glede nakazil	Vpliv na duševno stanje
A39	Tistemu staršu, ki je otrok zaupan v vzgojo in varstvo mora narediti vse, da brani interese svojega otroka; to je odgovorno starševstvo.	Branjenje interesov otrok-odgovorno starševstvo	Vpliv na duševno stanje
A42	Marsikatera ženska ne želi izterjati neizplačane preživnine in si raje poišče dodatno delo da lahko preživi sebe in otroke.	Dodatno delo kot vir zaslužka	Ekonomska stiska
A43	Posledično ima manj stika z otroci in to se lahko začne kazati na njihovem odnosu, otroci se oddaljijo.	Slabši odnos z otroci	Vpliv na duševno stanje

A44	Kar se tiče ločitve se mi zdi, da je duševno lažje ko enkrat postopek steče.	Olajšanje po končanem postopku	Vpliv na duševno stanje
-----	--	--------------------------------	-------------------------

- Dojemanje preživnine

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A14	Jaz tako pravim, to je starševska odgovornost.	Starševska odgovornost	Duševni vidik preživnine
A15	Odgovornost zavezanca da plača in odgovornost upravičenca da pove in ukrepa naprej, če preživnina ni nakazana.	Starševska odgovornost	Duševni vidik preživnine
A18	Jaz dojemam neplačevanje preživnine kot obračun med partnerjema.	Obračun med partnerjema	Duševni vidik preživnine
A35	preživnina je redni vir dohodka družine.	Redni vir dohodka	Ekonomski vidik preživnine
A36	To je zelo pomemben vir dohodka.	Redni vir dohodka	Ekonomski vidik preživnine
A40	Preživnina je otrokov denar, ki se nakaže zakonitemu zastopniku.	Otrokov denar	Ekonomski vidik preživnine
A41	pomembno da so stvari razvidne; da oba starša vesta kam se ta denar nakazuje ter	Otrokov denar	Ekonomski vidik preživnine

	da otrok ve, da je ta denar namenjen za preživetje.		
--	---	--	--

- Podoba preživninskega sklada

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A28	Preživninski sklad je zelo dober.	Zelo dober	Pozitivna
A29	v kolikor je oče brez dohodkov tu nastopi preživninski sklad ki poskrbi da se preživnina nakaže.	Nadomesti preživnino starša.	Pozitivna
A32	Mati, ki se bori za preživnino jo bo dobila. Sistem je dober.	Dober sistem	Pozitivna
A33	Paziti je potrebno tudi na to, da ko se sklene sporazum ob ločitvi, da preživnina za otroke ni manjša od maksimalne vsote ki jo izplača preživninski sklad. Sama vedno zahtevam ta minimum.	Znesek je lahko manjši od dogovorjenega na sodišču	Pomanjkljivost
A34	Torej, preživninski sklad izplača nek maksimum, ki je določen-fiksen za vse oziroma izplača znesek do višine izvršljivega naslova.	Fiksen znesek- do višine izvršljivega naslova	Pomanjkljivost

- Vloga centra za socialno delo

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
A1	Obravnava na CSD poteka tako, da partnerja prideta že z nekim sporazumom oziroma skupaj na CSD-ju oblikujemo sporazum, ki je v korist otrok.	Sklenitev sporazuma	Potek obravnave
A2	Starša se morata dogovoriti o tem komu bodo otroci zaupani v vzgojo in varstvo, kako in kdaj bodo potekali stiki otrok s staršem ki ne živi z njimi ter dogovor o preživnini.	Sklenitev sporazuma	Potek obravnave
A3	Če so otroci stari nad 10 let potem se s starši dogovorim o tem kje in kdaj se srečam z otrokom, da tudi on poda svoje mnenje in je seznanjen s tem kaj se dogaja. Srečanje z otrokom poteka individualno.	Vključitev otroka	Potek obravnave
A4	Potem lahko izdamo mnenje komu naj bo otrok zaupan v varstvo in vzgojo ter o stikih, če se starša nista o tem sporazumela	Mnenje socialne delavke	Potek obravnave
A5	Za določanje višine preživnine pa je pristojno sodišče	Določanje preživnine	Potek obravnave

A6	Čeprav je v praksi tako, da poskušamo v sporazumu vse dogovore sklenit v paketu	Sklenitev sporazume	Potek obravnave
A7	Svetovalni razgovor pred razvezo je nujen ko so mladoletni otroci.	Svetovalni razgovor	Potek obravnave
A8	Ko naredimo sporazum, morata ta sporazum partnerja poslati na sodišče, ki postopek vodi naprej	Vključitev sodišča	Potek obravnave
A9	Moja vloga je predvsem, da pomagam pri sklenitvi sporazuma, skrbim da je sklenjen v največjo korist otroka	Skrb za korist otroka	Vloga socialne delavke
A10	da staršema pokažem ločnico med partnerstvom in starševstvom.	Uvid ločnice med starševstvom in partnerstvom	Vloga socialne delavke
A11	Meni se zdi pomembno da staršema postavim vprašanje o tem kakšna starša želita biti.	Nadaljnje starševanje	Vloga socialne delavke
A12	Nič ne preverjamo.	Ne preverja dogovorov	Vloga socialne delavke
A13	Po navadi eden od staršev kar sam pride povedati, da ni bilo nakazane preživnine od bivšega partnerja.	Samoiniciativnost starša	Izkušnje v praksi
A16	Vedno staršema ozavestim, da sta onadva tista ki otroka najboljše poznata in ju spodbujam da sta onadva tista ki sprejmeta odločitev.	Spodbujanja starša o največji koristi otrok	Vloga socialne delavke

A17	Seveda.	Neplačana preživnina v praksi	Izkušnje v praksi
A20	V pravi vrsti kot socialna delavka poskušam postaviti ščit, da ne gre preko otrok. Da naj svoj odnos rešujeta med sabo in ne preko otrok.	Ščit med staršema in otroci	Vloga socialne delavke
A21	Ko upravičenec pride do mene s tem problemom, nudim predvsem podporo in informacije o tem kako naprej	Podpora in informacije	Vloga socialne delavke
A22	Sodne odločbe pa izvršuje sodišče, ne pa CSD.	Izvršba sodnih odločb	Terjava preživnine
A23	Upravičenec mora predlog podati na sodišče.	Predlog na sodišče	Terjava preživnine
A24	Jaz sem suport, podajam informacije in pomagam pri izpolnjevanju obrazcev oziroma predloga, ki ga upravičenec poda na sodišče.	Podpor, informacije	Vloga socialne delavke
A25	Sama se mnenja, da je nujno uporabnike naučiti, kako naj si pomagajo sami zato jim nudim vso podporo in informacije da sami zmorejo.	Podpora in informacije	Vloga socialne delavke
A26	V imenu dobrih del ne morem sama narediti vse namesto uporabnika.	Podpora da uporabnik zmoresam	Vloga socialne delavke
A27	sodišče zahtevk za izvršbo preživnine lahko velikokrat zavrne in mora uporabnik vlogo	Podpora in informacije	Vloga socialne delavke

	znova in znova popraviti, dopolniti. Tudi tu uporabnik potrebuje pomoč, da lahko zahtevek popravi in ga predloži sodišču.		
A31	Sama spodbujam, da vseeno predložijo zahtevek na sodišče in ta denar dobijo, ne glede ali od očeta ali pa od preživninskega sklada.	Vloga na sodišče	Terjava preživnine
A45	Pomembno je, da kot socialni delavci začnemo brisat prah z oči te ženske, da ni res slaba kot jo je naučil partner, da jo informiramo, jo opolnomočimo, da se začnejo stvari odvijati, namesto njih mi ne moremo nič. Ženska sama mora postaviti mejo bivšemu partnerju, mora postaviti ščit, da lahko obvaruje otroke.	Podpora, informacije, opolnomočenje	Vloga socialne delavke
A46	Pri nas imamo na voljo pomoč staršem.	Pomoč staršem	Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin
A47	skupina za ženske, ki so v razhajanju oziroma se pripravljajo na to, da bi odšle	Skupine za ženske v procesu razveze	Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin
A48	pomoč in podporo ženskam, da se postavijo na svoje noge z otroci. Da mati ugotovi kakšen starš želi biti	Pomoč in podpora	Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin

A49	Podpora skupine je dobra tudi za to, ker se z ločitvijo odprejo novi problemi, ki jih prej ni bilo; stanovanjski problem, ekonomski, usklajevanje stikov...	Pomoč in podpora	Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin
A50	javni transferji; večji otroški dodatek, znižano plačilo vrtca, možnost pridobitve socialnih stanovanj v kolikor jih občina ima.	Večji javni transferji	Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin
A51	Ne, dodatnih pooblastil ne potrebujem.	Ne potrebuje dodatnih pooblastil	Predlogi za naprej
A52	Zakon je dober, postopek je okej, kdor želi iztržiti neplačano preživnino jo lahko.	Zakon je dober	Predlogi za naprej
A53	bolj je vprašanje koliko si kot socialni delavci upamo povedati in informirati uporabnike.	Večji pogum socialnih delavcev	Predlogi za naprej
A54	Moramo si upat povedati stvari ljudem.	Večji pogum socialnih delavcev	Predlogi za naprej
A55	Podati informacije in suport.	Informiranje	Predlogi za naprej
A56	mi pa jim z informacijami in podporo damo v roke orodje, da problem razrešijo.	Informiranje	Predlogi za naprej
A57	Pri svojem delu pa moramo paziti, da ostanemo vedno na	Nujna korist otroka	Predlogi za naprej

	strani otroka in delamo v njegovo korist.		
A58	da se uredi preživnina za otroke z posebnimi potrebami.	Ureditev preživnine za otroke s posebnimi potrebami	Predlogi za naprej
A59	da se otroke lahko umakne, dokler starša bijeta bitko med seboj, da otroci tega ne gledajo.	Umik otrok na varno	Predlogi za naprej
A60	Za zaščito otroka bi moral obstajati institut, ki ureja začasen umik otroka iz takšnega okolja v kvalitetno družino.	Umik otroka na varno	Predlogi za naprej
A61	Mogoče bi tak ukrep starša spodbudil, da si med sabo ne nagajata, se hitreje dogovorita in posledično skrajšata postopek na sodišču.	Umik otroka na varno	Predlogi za naprej

8.2.4. Intervjuji B, C, D, E, F, G, H

- Duševni in finančni vpliv razveze na družino

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B4	Duševno pa je tudi bilo težko.	Težko	Duševni vpliv

B5	otroku je manjkala prisotnost očeta.	Odsotnost očeta	Duševni vpliv
B6	Tudi meni je bilo težko, zato sem večkrat tolažila z alkoholom ko je moj otrok odraščal.	Alkoholizem	Duševni vpliv
B7	Je bilo kar težko.	Težko	Duševni vpliv
C1	velik šok za oba	Šok	Duševni vpliv
C2	na duševnem področju bilo težko	Težko	Duševni vpliv
C3	zelo stresno, obupano, psihično skoraj na koncu	Stresno, obupano	Duševni vpliv
C4	večji šok je bil za naju kot za otroka, ki je krizo bolje prenesel kot midva,	Šok	Duševni vpliv
C5	sčasoma se je vse uredilo in smo vsi v uredu.	Stabiliziranje situacije	Duševni vpliv
C6	Po materialni strani se je zelo poznalo zaradi selitve	Selitev	Ekonomski vpliv
C7	manjši prihodki pri plači saj sem delala samo dopoldansko delo, brez nadur.	Manjši prihodek	Ekonomski vpliv
C8	Veliki stroški za stanovanje in vrtec ter kredit ki mi je ostal od hise, stroški hrane, avtomobila itd...	Večji stroški	Ekonomski vpliv
D1	Ob razvezi je grozil, da mi CSD ne bo dodelil otrok, v primeru pa da jih vseeno on	Grožnje	Duševni vpliv

	dobi, da jih bo odpeljal v tujino in jih nikoli več ne bom videla		
D2	Bila sem obupana,	Obupano	Duševni vpliv
D3	v kreditih z malo plačo delavke v proizvodnji	Dolgovi	Ekonomski vpliv
D4	Deklici nista bili zahtevni kar se hrane tiče, razumeli sta, da nimamo in posebnih želj nista nikoli izrekli	Nezahtevnost otrok	Duševni vpliv
E1	Na začetku se mi še ni veliko poznalo ker sem še imela nekaj denarja na strani,	Denarni prihranki iz časa zakona	Ekonomski vpliv
E2	on je bil nosilec kredita in kredita po ločitvi ni več plačeval se je banka vsedla meni na račun in sem jim tedaj morala poravnat 5.000€ na banki sem imela 2.000€ in 3.000€ sem vzela limit.	Dolgovi	Ekonomski vpliv
E3	Tedaj so se za nas začeli hudi dnevi	Hudi dnevi	Duševni vpliv
E7	Eno leto je bilo kritično potem sem se pa izvlekla iz krize	Kritično prvo leto	Ekonomski vpliv
F1	Otroci so bili še majhni, tako da mislim da niso najprej dojeli kaj se dogaja.	Otroci niso še zaznali dogajanja	Duševni vpliv

F2	Najbolj me je prizadelo duševno, saj so mi bili v začetku odvzeti otroci, jih je dobila bivša žena	Odvzem otrok	Duševni vpliv
F3	Postopki so trajali zelo dolgo, da sem dokazal da sem skrben oče tudi jaz.	Dolgi postopki	Duševni vpliv
F4	Materialno pa niti ne toliko, saj nisem bil finančno odvisen od bivše	Finančna neodvisnost	Ekonomski vpliv
G1	U bistvu zelo dobro	Zelo dobro	Duševni vpliv
G2	Bivši mož je bil odvisnik od iger na srečo, zato je materialna situacija boljša	Boljša materialna situacija	Ekonomski vpliv
G3	Duševno pa tudi dobro, saj nisem imela non stop skrbi glede denarja kot prej	Brezskrbnost glede denarja	Duševni vpliv
H1	Pravzaprav ni imela velikega vpliva	Ni bilo vpliva	Duševni vpliv
H2	Duševno mogoče samo toliko, ker sem ostal sam z otrokoma	Ostati sam z otroci	Duševni vpliv
H3	In pritisk ljudi okoli mene, kaj bo kdo rekel, zakaj so otroci z mano, kaj je z bivšo narobe da jih ni dobila.	Pritisk okolice	Duševni vpliv

- Problematika neplačanih preživnin- vpliv na družino

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B2	Materialno stanje v družini je bilo na meji za preživetje.	Meja za preživetje	Strategija preživetja
B3	Ne morem reči, da smo bili revni, a smo morali gledati na vsak cent in se prebijati iz meseca v mesec	Prebijanje iz meseca v mesec	Strategija preživetja
B20	Živeli smo z dvema plačama. Delala sem jaz in moja mama	Dva dohodka	Strategija preživetja
B21	Dobivala sem tudi otroški dodatek.	Otroški dodatek	Strategija preživetja
B22	Vsake toliko časa sem se obrnila na center, za kakšno subvencijo ali za enkratno pomoč.	Subvencija, izredna denarna socialna pomoč	Strategija preživetja
D5	Iz službe sem nosila kruh in mleko, odpovedala sem se svoji malici, da sem lahko preživela družino.	Odpovedovanje malici v službi	Strategija preživetja
D6	Shajali smo kot smo znali.	Samoiniciativnost	Strategija preživetja
D7	Pomoči svoje družine nisem imela, ker se je v času razveze začela	Pomoč primarne družine ni bilo	Pomembni drugi

	vojna v Bosni in mi niso mogli pomagati.		
D9	Preživnine ni plačeval, čeprav je bilo povsod zavedeno da jo plačuje. Punci tudi nista imeli štipendije zaradi tega.	Izguba štipendije, zaradi domnevnega plačevanja preživnine	Vpliv neplačevanja
D18	Od soseda sem si občasno sposodila denar, da sem plačala položnice in kupila osnovne stvari za preživeti.	Izposoja denarja	Strategija preživetja
D19	Drugih alternativ ni bilo, saj so tudi moji imeli težko borbo za preživetje.	Pomoči primarne družine ni bilo	Pomembni drugi
E4	od države in CSD pa nobene pomoči	Pomoči CSD in države ni bilo	Pomembni drugi
E5	Najbolj hudo je bilo ko so v šoli imeli kaki športni dan jaz pa brez evra v denarnici.	Stiska starša	Vpliv neplačevanja
E6	Lahko se samo zahvalim staršem, da so mi pomagali in prijateljici ki mi je tudi priskočila na pomoč finančno	Pomoč prijateljice in staršev	Pomembni drugi
E9	vsi stroški so na staršu ki je skrbnik otroka, tisti ki pa mora preživnino plačati pa misli koliko denarja ti daje.	Večje finančno breme za skrbnika	Vpliv neplačevanja

E18	Na začetku sem si denar sposojala od staršev in prijateljice	Izposoja denarja	Strategija preživetja
E19	potem mi je pa moj novi partner pomagal,	Pomoč novega partnerja	Pomembni drugi
E20	delala sem tudi (poleg redne službe) za vikende v gostilni da sem si nekaj zaslužila poleg	Dodatno delo	Strategija preživetja
F17	Sem zaposlen in sem zmozel preživljati otroke brez pomoči preživnine.	Sem zmozel	Vpliv neplačevanja
F18	Ne rečem da nebi pripomogla k marsičemu, a tudi brez tega so šle vse finance čez.	Sem zmozel	Vpliv neplačevanja
G13	Nisem imela možnosti alternativ	Ni bilo alternativ	Strategija preživetja
G14	Edino kar mi je preostalo je, da si čimprej najdem službo.	Iskanje službe	Strategija preživetja
G15	Pripomogli pa so večji otroški dodatki, da je bilo lažje	Otroški dodatek	Strategija preživetja
H5	Bi mi bilo lažje če bi jo prejemal. Vsak cent nekaj pripomore	Malo težja situacija	Vpliv neplačevanja

H8	Saj jim je večkrat tako kaj kupila pa se je kompenziralo	Namesto preživnine materialne stvari	Strategija preživetja
H9	Ampak je zaradi tega trpel odnos s sedanjo partnerko, saj se ji je zdelo da dajem preveč	Slabši odnos z novo partnerko	Vpliv neplačevanja
H17	Nisem potreboval dodatne pomoči	Sem zmogel	Vpliv neplačevanja
H18	Skupaj s sedanjo partnerko sva poskrbela za otroka, da jima ni nič manjkalo.	Pomoč nove partnerke	Strategija preživetja

- Dojemanje preživnine

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B8	nek znesek s katerim pomagaš svojemu otroku k omogočanju za normalno odraščanje.	Omogoča otroku normalno odraščanje	Preživnina
B9	Je nek dohodek ki je zelo pomemben.	Zelo pomemben dohodek	Preživnina
B10	olajša finančno situacijo	Olajša finančno situacijo	Preživnina
B11	kaže profesionalnost odnosa enkrat po ločitvi.	Profesionalnost odnosa po ločitvi	Preživnina

B12	dohodek, ki je primarno namenjen za otroka, poskrbi da lahko otroku privoščiš še kaj dodatnega poleg vseh nujnih stvari.	Da otroku poleg nujnega privoščiš še kaj	Preživnina
C9	Ta denar gre izključno za otroka in na žalost nekaj za plačilo vrtca ker drugače ne gre.	za plačilo vrtca	Preživnina
C10	Predstavlja mi znesek, ki ga dobiš za otroka, za njegove stroške, potrebe, za to da ga oskrbiš in ga preživiš, ta denar je izključno samo za in od otroka.	Znesek namenjen otroku	Preživnina
D8	To je bil zelo pomemben znesek, ki mi je manjkal.	Pomemben znesek	Preživnina
E8	Kaj preveč ne, ker 140€ za enega če si izračunaš stroške samo za šolo in vrtec ni dosti	Premajhen znesek	Pomen preživnine
E10	otroci niso mali strošek sploh šola.	Za otroke	Preživnina
F5	Zame je to znesek, ki je namenjen otroku, za hrano, obleke ali pa za prosti čas, dejavnosti...	Za otroke	Preživnina
F6	ne pomeni mi toliko, saj zmorem brez	Zmorem brez	Pomen preživnine

	preživnine, sam služim denar, tako zase kot otroke		
G4	Nič kaj dosti, saj je ta znesek zelo majhen	Premajhen znesek	Pomen preživnine
H4	Znesek za otroke	Za otroke	Preživnina

- Boj za preživnino

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B1	Uradno moj otrok očeta nima vpisanega zato nisem bila upravičena do preživnine.	Neupravičenost, ker oče ni vpisan v rojstni list	Neuspešnost
B13	Nisem odreagirala.	Ni odreagirala	Načini pridobivanja preživnine
B14	Nisem imela pravic, saj otrok nima uradno vpisanega očeta, čeprav vem kdo je.	Neupravičenost, ker oče ni vpisan v rojstni list	Neuspešnost
B15	Uradno nisem mogla zahtevati ničesar.	Neupravičenost, ker oče ni vpisan v rojstni list	Neuspešnost
B16	Na nobenega.	Nikjer	Iskanje pomoči
B17	Nikamor, saj sem vedela da nimam pravic, ker oče ni bil uradno vpisan.	Neupravičenost, ker oče ni vpisan v rojstni list	Neuspešnost

C11	sem poklicala in mu rekla	Klic bivšega partnerja	Načini pridobivanja preživnine
C12	Včasih sem morala večkrat klicariti, ampak potem enkrat je bilo nakazano.	Klic bivšega partnerja	Načini pridobivanja preživnine
C13	Na nobenega se nisem obračala.	Nikjer	Iskanje pomoči
C14	Vse sem urejala sama ko ni bilo plačano.	Samoiniciativno	Načini pridobivanja preživnine
D10	Ko je mlajša začela hoditi na fakulteto v Kranj mu je povedala, da želi da ji plačuje preživnino, da si kupi avtobusno karto, ji ni želel nakazovati. Rekel je, naj ga toži. Takrat je tudi obiskala brezplačno prvo pravno pomoč, vendar glede na vso situacijo, so ji rekli da ne bo dosegla popolnoma nič.	Tožba s strani otroka	Načini pridobivanja preživnine
D11	Njen oče je medtem objavil osebni stečaj, tako da mu niso imeli od kje vzeti denarja, ravno tako pa ni bil zaposlen in je delal na črno, tako da ni bilo prilivov.	Oče ni imel financ	neuspešnost

D12	Sama sem prosila delavko na CSD, da mi svetuje kaj naredim v primeru neplačane preživnine	Delavka CSD	Iskanje pomoči
D13	Ponudili so mi strokovno pomoč	Strokovna pomoč	Iskanje pomoči
D14	Prišlo je do tega, da so klicali bivšega partnerja.	Klic bivšega partnerja	Načini pridobivanja preživnine
D15	Ko je končal klic, je razbil doma steklena vrata od spalnice in kuhinjsko omaro, grozil in vpil. Takrat sem se odločila, da ne naredim nič, tudi brez preživnine	Grožnje bivšega partnerja	Neuspešno
D16	Zaradi miru v družini, nisem iskala pomoči naprej.	Mir namesto preživnine	Neuspešno
E11	Najprej na CSD velikokrat na njih ampak oni ne morejo nič.	Delavka na CSD	Iskanje pomoči
E12	Vedno na razgovoru sva sklenila da bo plačeval nikjer ni bilo kake sankcije v primeru neplačevanja in preživnine mi ne plačuje.	Razgovor na CSD	Načini pridobivanja preživnine
E13	Potem sem se obrnila na odvetnika, ki je podal kazensko ovadbo	Odvetnik	Iskanje pomoči

	ampak tudi tu ni nič že 1,5leto se že tožim na sodišču pa še kar nič.		
E14	To se mi pa vleče od leta 2012 do danes, kazenska ovadba pa od leta 2015 in še nič nisem dosegla same obljube	Kazenska ovadba	Načini pridobivanja preživnine
E21	Postopek še pa ni zaključen in sem tudi izgubila upanje da kdaj bo.	Dolgi postopki	Neuspešnost
F7	Sem kar potrpežljiv glede tega	Potrpežljivo čakanje	Načini pridobivanja preživnine
F8	Bivšo ženo čakam že zadnjih 7 let, da mi izplača preživnino	Potrpežljivo čakanje	Načini pridobivanja preživnine
F9	Dolgo nisem pritiskal nanjo saj nima službe	Potrpežljivo čakanje	Načini pridobivanja preživnine
F10	Pred pol leta pa sem vložil tožbo, saj se je predolgo vleklo.	Tožba	Načini pridobivanja preživnine
F11	Najprej na socialno, potem pa na odvetnika, da mi pomaga pri tem,	Delavka na CSD, odvetnik	Iskanje pomoči
F12	vem da bo zelo težko, tega denarja se je nabralo veliko v toliko	Predolgi postopki	Neuspešnost

	letih, zgodba se še kar vleče po sodiščih		
F13	Postopek še ni končan.	Postopek ni končan	Neuspešnost
G5	Podala sem vlogo na sodišču	Vloga na sodišče	Načini pridobivanja preživnine
G6	Najprej na center, kjer so mi svetovali naj dam vlogo na sodišče	Delavka na CSD	Iskanje pomoči
G7	Tam pa so bili postopki za izvršbo predolgi.	Predolgi postopki	Neuspešnost
G8	Zelo dolgo je trajalo, da so dali izvršbo	Izvršba	Načini pridobivanja preživnine
H7	Pa nisem hotel, ker vem da mama mojih otrok nima službe	Ni poskušal, ker zavezanka nima službe	Neuspešnost
H10	Nič nisem naredil	Ni naredil nič	Neuspešno
H11	Pustil sem tako kot je. Saj nima bivša žena službe.	Ni naredil nič.	neuspešno
H12	Na nobenega. Nič nisem naredil	Nikjer	Iskanje pomoči
H13	Sem razmišljal da bi šel na socialno, a potem nisem.	Nikjer	Iskanje pomoči

- Podoba preživninskega sklada

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B18	Ne poznam.	Ne pozna	Poznavanje preživninskega sklada
B19	Nisem se obračala na ta sklad.	Nimam izkušenj	Izkušnje z preživninskim skladom
C16	Nikoli še nisem slišala za ta sklad	Ne pozna	Poznavanje preživninskega sklada
C17	Ja no nisem potrebovala tega sklada, saj sem vse sama se zmenila s bivšim partnerjem	Nima izkušenj	Izkušnje z preživninskim skladom
D17	Ne poznam. Žal	Ne pozna	Poznavanje preživninskega sklada
E15	Slišala sem	Pozna	Poznavanje preživninskega sklada
E16	nevem pa točno kaj je to, nihče mi ni za to povedal	Nima dovolj informacij	Poznavanje preživninskega sklada
E17	Nisem se obračala nanj	Nima izkušenj	Izkušnje z preživninskim skladom
F14	Ne, ne poznam	Ne pozna	Poznavanje preživninskega sklada

F15	Nimam izkušenj	Nima izkušenj	Izkušnje z preživninskim skladom
F16	Nihče mi tega ni omenil	Ne pozna	Poznavanje preživninskega sklada
G9	Ja ta sklad poznam	Pozna	Poznavanje preživninskega sklada
G10	Postopek je bil dokaj hiter	Dokaj hiter postopek	Izkušnje z preživninskim skladom
G11	Pripravljeni so bili pomagati takoj	Takojšnja pomoč	Izkušnje z preživninskim skladom
G12	Točno vedo kaj je njihova naloga	Vedo kaj je njihova naloga	Izkušnje z preživninskim skladom
H14	Slišal sem zanj od drugih	Je slišal zanj	Poznavanje preživninskega sklada
H15	Tudi sedanja žena mi je govorila da obstaja nek sklad, ki plačuje, če drugi starš nima denarja da bi plačeval. Povedala mi je da oni plačujejo namesto nje, potem pa njo terjajo	Pozna	Poznavanje preživninskega sklada

H16	Nikoli se nisem odločil da bi šel na ta sklad po preživnino za otroka.	Nima izkušnje	Izkušnje z preživninskim skladom
-----	--	---------------	----------------------------------

- Izkušnja z CSD

Intervju in številka izjave	Izjava	Pojem	Kategorija
B23	Težko rečem glede preživitve, saj zaradi tega nisem šla nikoli na socialno.	Nima izkušnje	Neopredeljeno
B24	Na splošno pa lahko rečem, da je največji problem, odnos na situacijo in njihovo odzivnost.	Slaba odzivnost, odnos na situacijo	Negativno
B25	Se pa najdejo izjemni socialni delavci, ki se trudijo pomagati	Izjemni socialni delavci	Pozitivno
B26	Vsi ostali pa delujejo po liniji najmanjšega odpora	Delovanje po linij najmanjšega odpora	negativno
B27	se zelo počasi odzivajo	Slaba odzivnost	Negativno
B28	ne vzamejo stvari za nujno, ampak si vzamejo čas	Si vzamejo čas	Negativno
B29	pomembno, da je zaposleno zadostno število kadra na CSD-jih	Zadostnost kadra	Predlogi
B30	poleg števila kadra manjka tudi primeren kader.	Usposobljenost kadra	predlogi
B31	človek dobi občutek, kot da nimajo ravno najbolj bistrh ljudi na delovnih mestih.	Usposobljenost kadra	Predlogi

B32	v zadnjih letih sistem centrov toliko nazadoval in napravil škode, iz vidika »poslovanja«	Nazadovanje sistema	Negativno
B33	da bi bilo boljše, da se sistem v celoti poruši in na novo začne graditi	Nov sistem	Predlogi
C15	sem ostalo urejala na centru vendar sem nad njimi zelo razočarana, enostavno niso pravični...	Razočaranje	Negativno
C20	Pri csd-ju so dobro naredili to, da so vse razložili, svetovali in mi ponudili osebno pomoč pri njihovih svetovalcih	Svetovanje, razlaga, pomoč	pozitivno
C21	slabo pa to, da so mi dvakrat zmanjšali otroški dodatek zaradi varčevanja za limit, to je bilo 25 evrov, kar se mi ne zdi pravično, ter imela sem visoki strošek za vrtec	Zmanjšanje otroških dodatkov	Negativno
C22	bi mi po mojem mnenju pripadalo kaj več	Premalo pomoči	Negativno
C23	bolj preverjati vse stvari, na vseh področjih	Več preverjanja	predlogi
C24	dati več tistim, ki dokazano nimajo	Dati več tistim ki potrebujejo	Predlogi
C25	biti pravični do vseh	Pravičnost do vseh	Predlogi

D20	socialna v mojem primeru dobro odreagirala v času razveze	Socialna služba je dobro odreagirala	pozitivno
D21	Delavka mi je svetovala primerno in je tudi vedela za vso situacijo doma, da je bivši partner nagle jeze in kako posredovati.	Primerno svetovanje	Pozitivno
D22	Tudi sodnica je imela naklonjenost in se je vse skupaj kar hitro končalo.	Naklonjenost sodnice, hiter postopek	Pozitivno
D23	Tudi sestankov za morebitno pobotanje parterjev nisva imela	Hiter postopek	Pozitivno
D24	Včasih je treba tudi otroke vprašati za mnenje in morda skozi igro ugotoviti kakšne so okoliščine doma	Vključevanje otrok	predlogi
D25	očetje zanikajo kakršno koli nasilje v družini, otroci so tisti, ki ne lažejo.	Vključevanje otrok	Predlogi
D26	manj birokracije in nepotrebnih mediacij, v kolikor je razveza nujna	Manj birokracije, nepotrebnih mediacija	Predlogi
E22	Pogrešala sem mogoče malo bolj sočutja	Več sočutja	Predlogi
E23	malo več pooblastil in pravic bi lahko imeli na CSD	Več pooblastil CSDja	predlogi
E24	meni so tedaj rekli za to tožbo kaznivega dejanja	Več pooblastil CSDja	Predlogi

	ampak spet se borim sama, tu bi lahko center imel kakšno besedo dal dokaze o neplačevanju ne vem karkoli		
E25	V naši državi smo za vse sami, reši se pa tudi nič ne	Za vse si sam	negativno
E26	Ti postopki bi morali biti bolj strogi ne pa, da se vleče več let in se nikamor ne premakne	Bolj strogi postopki	Predlogi
E27	Kaznovat tega starša, ki redno ne plačuje preživnine	Kaznovanje starša ki ne plačuje	Predlogi
E28	pa se mu enostavno na plačo v sest in direktno staršu skrbniku nakazovat	Kaznovanje starša ki ne plačuje	Predlogi
E29	Strožje kazni pa absolutno, saj otrok ni nič kriv, le kaj bi bilo če bi oba starša bila tako neskrbna	Kaznovanje starša ki ne plačuje	Predlogi
F19	Sam sem imel težave s socialno službo že od samega začetka. Dolgo sem se boril za skrbništvo nad hčerkama	Dolga borba za otroka	Negativno
F20	Potem ko je imela bivša žena še otroke, ji tudi sam nisem želel nakazovati preživnine, saj mi ni pustila stikov in je zapravljala za alkohol, imel sem	Predhodna izkušnja	negativno

	upravičene razloge za neplačevanje		
F21	Slabo s centra je bilo narejeno že v začetku, saj sta bila otroka avtomatsko dodeljena bivši.	Avtomatska dodelitev otrok materi	Negativno
F22	Mene ni nihče vprašal ali zmorem poskrbeti za njiju	Predhodna izkušnja	Negativno
F23	Ne zdi se mi prav, da center tako nenormalno podpira le mamice	Prevelika podpora mamam	Negativno
F24	To CSD še kar počne in ni prav	Prevelika podpora mamam	Negativno
F25	Kot prvo mislim, da bi se center moral v določenih primerih bolj potruditi, da bo otrokom omogočili kar se da najlažje življenje glede skrbništva in preživetja	Večji trud, lažji postopki za otroke	Predlogi
F26	Najprej je nujno da dobro preverijo komu določijo otroke, ne samo na podlagi spola ampak tudi drugih okoliščin	Dodelitev otrok glede na okoliščine, ne spol	Predlogi
F27	Vprašati bi morali tudi otroke	Vključevanje otrok	Predlogi
F28	V primerih neplačevanja pa je potrebno poslušati obe strani staršev.	Poslušati obe plati staršev	Predlogi

F29	Sam mislim, da sem imel konkretne in upravičene razloge da nisem plačeval prežavnine	Predhodna izkušnja	Negativna
F31	Ob neplačevanju pogledati nujno obe strani staršev, zakaj se ne plačuje.	Poslušati obe plati staršev	predlogi
F32	In pa seveda skrajšati postopek na sodišču. Kdo lahko dovoli da se toliko časa pregovarjamo na sodišču. To bi lahko bilo končano v dveh obravnavah, ne pa da v pol leta ni še nič konkretno dokončano	Skrajšanje postopkov	predlogi
G16	Na centru so bili zelo dostopni in so v mojem primeru naredili dobro delo	Dostopnost	pozitivno
G17	Vendar je povezanost med sodišči in CSD slaba	Slaba povezanost	negativno
G18	Čakanje na izvržbo sodišča pa je predolga	Predolgi postopki	negativno
G19	Nujno je hitrejša posredovanje sodišč ter povezanost med organi.	Hitrejši postopki, boljša povezanost med organi	Predlogi
H19	Pogrešam malo večjo vpletenost centra, da malo preverja kaj se dogaja. Ali se vsi dogovori držijo	Večja vpletenost centra	predlogi

H20	Drugače smo ob razvezi vse dobro rešili. Postopek je bil kmalu zaključen, ko so videli, da bo za otroka najbolje da sta pri meni	Hitri postopek	pozitivno
H21	Ni jih zanimalo kako je ko ima ona stike, ali plačuje.	Ne preverjajo dogovorov	negativno
H22	Postopke bi bilo potrebno izboljšati, da so hitrejši	Hitrejši postopki	predlogi
H23	kjer dogovora ni to traja	Dolgi postopki	Negativno
H24	Ter kakšen pol letni sestanek ali pa mesečni na centru, da pogleda tudi delavka kako je z otroki, kako je s staršem ki ima otroke	Pol letni ali mesečni sestani na centru, kako gre otrokom, staršema	Predlogi
H25	Podpora za starša ki ostane sam z otroki bi bila tudi zelo dobra.	Podpora staršu ki ostane z otroki	predlogi
H26	Večja vpletenost socialnih delavk vsaj v začetku, da vidijo ali vse gre tako kot mora. Prvi dve leti mogoče ali po potrebi	Večja vpletenost CSD, vsaj na začetku	predlogi
H27	Samoiniciativno iz njihove strani, da pridejo, vidijo in uredijo tam kjer ne štima.	Preverjanje dogovorov	Predlogi
H28	Sam nisem nikoli šel do socialne sam, saj sem prepričan da lahko sam vse rešim, saj sem moški, čeprav bi moral iti po	Preverjanje dogovorov	Predlogi

	pomoč. Če pa bi socialna sama prišla, pa bi ji povedal, kaj se na stikih dogaja in da ne dobim niti centa		
--	---	--	--

8.3. Priloga 4: Odprto kodiranje - osno (aksialno kodiranje)

8.3.1. Intervju A

1. Posledice neplačanih preživnin za ekonomsko in duševno stanje družine

Kategorija 1: Vpliv na duševno stanje

- Težave pri stikih (A19)
- Duševen vpliv (A37)
- Negotovost glede nakazil (A38)
- Branjenje interesov otrok- odgovorno starševstvo (A39)
- Slabši odnos z otroci (A43)
- Olajšanje po končanem postopku (A44)

Kategorija 2: Ekonomska stiska

- Mir namesto preživnine (A30)
- Dodatno delo kot vir zaslužka (A42)

2. Dojemanje preživnine

Kategorija 1: Duševni vidik preživnine

- Starševska odgovornost (A14, A15)
- Obračun med partnerjema (A18)

Kategorija 2: Ekonomski vidik preživnine

- Redni vir dohodka (A35, A36)
- Otrokov denar (A40, A41)

3. Podoba preživninskega sklada

Kategorija 1: Pozitivna

- Zelo dober (A28, A32)
- Nadomesti preživnino starša (A29)

Kategorija 2: Pomanjkljivost

- Znesek je lahko manjši od dogovorjenega na sodišču (A33)
- Fiksen znesek- do višine izvršljivega naslova (A34)

4. Vloga centra za socialno delo

Kategorija 1: Potek obravnave

- Sklenitev sporazuma (A1, A2, A6)
- Vključitev otroka (A3)
- Mnenje socialne delavke (A4)
- Določanje preživnine (A5)
- Svetovalni razgovor (A7)
- Vključitev sodišča (A8)

Kategorija 2: Vloga socialne delavke

- Skrb za korist otroka (A9)
- Uvid ločnice med starševstvom in partnerstvom (A10)
- Nadaljnje starševanje (A11)
- Ne preverja dogovorov (A12)
- Spodbujanja starša o največji koristi otrok (A16)
- Ščit med staršema in otroci (A20)
- Podpora, informacije, opolnomočenje (A21, A24, A25, A27, A45)
- Podpora, da uporabnik zmore sam (A26)

Kategorija 3: Izkušnje v praksi

- Samoiniciativnost starša (A13)
- Neplačana preživnina v praksi (A17)

Kategorija 4: Terjava preživnine

- Izvršba sodnih odločb (A22)

- Predlog na sodišče (A23)
- Vloga na sodišče (A31)

Kategorija 5: Ponudba in ugodnosti enostarševskih družin

- Pomoč staršem (A46)
- Skupine za ženske v procesu razveze (A47)
- Pomoč in podpora (A48, A49)
- Večji javni transferji (A50)

Kategorija 6: Predlogi za naprej

- Ne potrebuje dodatnih pooblastil (A51)
- Zakon je dober (A52)
- Večji pogum socialnih delavcev (A53, A54)
- Informiranje (A55, A56)
- Nujna korist otroka (A57)
- Ureditev preživnine za otroke s posebnimi potrebami (A58)
- Umik otrok na varno (A59, A60, A61)

8.3.2. Intervjuji B, C, D, E, F, G, H

1. Duševni in finančni vpliv razveze na družino

Kategorija 1: Duševni vpliv

- Težko (B4, B7, C2)
- Odsotnost očeta (B5)
- Alkoholizem (B6)
- Šok (C1, C4)
- Stresno, obupano (C3, D2)
- Stabilizacija situacije (C5)
- Grožnje (D1)
- Nezahtevnost otrok (D4)
- Hudi dnevi (E3)
- Otroci niso še zaznali dogajanja (F1)
- Odvzem otrok (F2)

- Dolgi postopki (F3)
- Brezskrbnost glede denarja (G3)
- Ni bilo vpliva (H1)
- Ostati sam z otroci (H2)
- Pritisk okolice (H3)
- Zelo dobro (G1)

Kategorija 2: Ekonomski vpliv

- Selitev (C6)
- Manjši prihodek (C7)
- Večji stroški (C8)
- Dolgovi (D3, E2)
- Denarni prihranki iz časa zakona (E1)
- Kritično prvo leto (E7)
- Finančna neodvisnost (F4)
- Boljša materialna situacija (G2)

2. Problematika neplačanih preživnin- vpliv na družino

Kategorija 1: Strategija preživetja

- Meja za preživetje (B2)
- Prebijanje iz meseca v mesec (B3)
- Dva dohodka (B20)
- Otroški dodatek (B21, G15)
- Subvencija, izredna denarna socialna pomoč (B22)
- Odpovedovanje malici v službi (D5)
- Samoiniciativnost (D6)
- Izposoja denarja (D18, E18)
- Dodatno delo (E20)
- Ni bilo alternativ (G13)
- Iskanje službe (G14)
- Namesto preživnine materialne stvari (H8)

Kategorija 2: Pomembni drugi

- Pomoči primarne družine ni bilo (D7, D19)
- Pomoči CSD in države ni bilo (E4)
- Pomoč prijateljice in staršev (E6)
- Pomoč novega partnerja/ partnerke (E19, H18)

Kategorija 3: Vpliv neplačevanja

- Izguba štipendije, zaradi domnevnega plačevanja preživnine (D9)
- Stiska starša (E5)
- Večje finančno breme za skrbnika (E9)
- Sem zmožel (F17, F18, H17)
- Malo težja situacija (H5)
- Slabši odnos z novo partnerko (H9)

3. Dojemanje preživnine

Kategorija 1: Preživnina

- Omogoča otroku normalno odraščanje (B8)
- Zelo pomemben dohodek (B9, D8)
- Olajša finančno situacijo (B10)
- Profesionalnost odnosa po ločitvi (B11)
- Da otroku poleg nujnega privoščiš še kaj (B12)
- za plačilo vrtca (C9)
- znesek namenjen otroku (C10, E10, F5, H4)

Kategorija 2: Pomen preživnine

- Premajhen znesek (E8, G4)
- Zmorem brez (F6)

4. Boj za preživnino

Kategorija 1: Neuspešnost

- Neupravičenost, ker oče ni vpisan v rojstni list (B1, B14, B15, B17)
- Oče ni imel financ (D11)
- Grožnje bivšega partnerja (D15)
- Mir namesto preživnine (D16)

- Dolgi postopki (E21, F12)
- Postopek ni končan (F13)
- Predolgi postopki (G7)
- Ni poskušal, ker zavezanka nima službe (H7)
- Ni naredil nič (H10, H11)

Kategorija 2: Načini pridobivanja preživnine

- Ni odreagirala (B13)
- Klic bivšega partnerja (C11, C12, D14)
- Samoiniciativno (C14)
- Tožba s strani otroka (D10)
- Razgovor na CSD (E12)
- Kazenska ovadba (E14)
- Potrpežljivo čakanje (F7, F8, F9)
- Tožba (F10)
- Vloga na sodišče (G5)
- Izvršba (G8)

Kategorija 3: Iskanje pomoči

- Nikjer (B16, C13, H12, H13)
- Delavka CSD (D12, E11, F11, G6)
- Strokovna pomoč (D13)
- Odvetnik (E13, F11)

5. Podoba preživninskega sklada

Kategorija 1: Poznavanje preživninskega sklada

- Ne pozna (B18, C16, D17, F14, F16)
- Pozna (E15, G9, H15)
- Je slišal zanj (H14)

Kategorija 2: Izkušnje z preživninskega sklada

- Nima izkušenj (B19, C17, E17, F15, H16)
- Nima dovolj informacij (E16)

- Dokaj hiter postopek (G10)
- Takojšnja pomoč (G11)
- Vedo kaj je njihova naloga (G12)

6. Izkušnja z CSD

Kategorija 1: Neopredeljeno

- Nima izkušnje (B23)

Kategorija 2: Pozitivno

- Izjemni socialni delavci (B25)
- Svetovanje, razlaga, pomoč (C20)
- Socialna služba je dobro odreagirala (D20)
- Primerno svetovanje (D21)
- Naklonjenost sodnice, hiter postopek (D22, D23)
- Dostopnost (G16)
- Hiter postopek (H20)

Kategorija 3: Negativno

- Slaba odzivnost, odnos na situacijo (B24, B27)
- Delovanje po linij najmanjšega odpora (B26)
- Si vzamejo čas (B28)
- Nazadovanje sistema (B32)
- Razočaranje (C15)
- Zmanjšanje otroških dodatkov (C21)
- Premalo pomoči (C22)
- Za vse si sam (E25)
- Dolga borba za otroka (F19)
- Avtomatska dodelitev otrok materi (F21)
- Predhodna izkušnja (F20, F22, F29)
- Prevelika podpora mamam (F23, F24)
- Slaba povezanost (G17)
- Predolgi postopki (G18, H23)
- Ne preverjajo dogovorov (H21)

Kategorija 4: Predlogi

- Zadostnost kadra (B29)
- Usposobljenost kadra (B30, B31)
- Nov sistem (B33)
- Več preverjanja (C23)
- Dati več tistim ki potrebujejo (C24)
- Pravičnost do vseh (C5)
- Vključevanje otrok (D24, D25, F27)
- Manj birokracije, nepotrebnih mediacij (D26)
- Več sočutja (E22)
- Več pooblastil CSDja (E23, E24)
- Večja vpletenost centra (H19)
- Bolj strogi postopki (E26)
- Kaznovanje starša ki ne plačuje (E27, E28, E29)
- Večji trud, lažji postopki za otroke (F25)
- Dodelitev otrok glede na okoliščine, ne spol (F26)
- Poslušati obe plati staršev (F28, F31)
- Skrajšanje postopkov (F32)
- Hitrejši postopki, boljša povezanost med organi (G19, H22)
- Pol letni ali mesečni sestani na centru, kako gre otrokom, staršema (H24)
- Podpora staršu, ki ostane z otroki (H25)
- Večja vpletenost CSD, vsaj na začetku (H26)
- Preverjanje dogovorov (H27, H28)